

Vai Latvijā ir izveidoti priekšnosacījumi ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai?

Rīga 2023

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Revīzijas ziņojums

Vai Latvijā ir izveidoti priekšnosacījumi ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai?

2023. gada 28. februārī

Atbilstības revīzija “Vai Latvijā ir izveidoti priekšnosacījumi ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai?”.

Revīzija veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles Piektā revīzijas departamenta 2022. gada 21. marta revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-10/2022 un tā grozījumiem.

Vāka noformējumā izmantota fotogrāfija no www.depositphotos.com (ID: 181232450).

Cienījamais lasītāj!

Šo revīziju publiskojam gadā, kas iezīmē vidus posmu valstu 2015. gadā paustajai apņēmībai līdz 2030. gadam ieviest 17 ilgtspējīgas attīstības mērķus mūsu planētas labākai nākotnei.

Tā kā arī Latvija pauda gatavību sniegt savu artavu šajā darbā, mēs revīzijā skaidrojam, vai esam izveidojuši drošus pamatus jeb priekšnoteikumus darbam ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem Latvijā. Sabiedrības informēšana un iesaiste, ilgtspējīgas attīstības mērķu iestrādāšana mūsu nacionālajos un pašvaldību attīstības plānos, tieši Latvijai būtisku prioritāšu noteikšana, atbilstošu budžeta līdzekļu paredzēšana mērķu sasniegšanai un progresu uzraudzīšana ir lietas, ar kurām ir jāsāk un kuras nodrošina efektīvu virzību uz mērķu sasniegšanu.

Diemžēl revīzijā atklājam, ka nepieciešamie priekšdarbi ir veikti ļoti nepilnīgi. Rodas iespaids, ka pēc tam, kad Valsts prezidents 2015. gada 25. septembrī ANO Ģenerālajā asamblejā Ņujorkā kopā ar vairāk nekā 150 valstu un valdību vadītājiem apstiprināja Dienaskārtību 2030, šis dokuments ir nolikts Latvijas politiskās darba kārtības tālākajos plauktos. Darbs ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem Latvijā ir lielākoties balstījies uz atsevišķu cilvēku ieinteresētību un iniciatīvu bez noteiktas un apņēmiņas politiskas virsvadības.

Tieši politiskas procesa virsvadības nodrošināšana ir Valsts kontroles aicinājums Ministru prezidentam un valdībai kopumā. Vadošo politisko amatpersonu līderība dotu tik nepieciešamo grūdienu, lai plašu konceptu – ilgtspējīga attīstība – piepildītu ar ļoti konkrētu, tieši Latvijas situācijai atbilstošu saturu.

Ilgspējīga attīstība nav tikai mērķis, tā ir mūsu atbildība pret nākamajām paaudzēm. ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi ir kā bākugunis valstu valdībām, komersantiem, nevalstiskajām organizācijām un ikvienam no mums, kas palīdz virzīt mūsu visu pūliņus vienotā virzienā.

Šie mērķi ir arī nozīmīga mēraukla, ar kuras palīdzību sabiedrībai ir iespēja prasīt atbildību no politiķiem par politiskas apņemšanās pārvēršanu darbos, lai nodrošinātu ekonomiskās, vides un sociālās dimensijas ilgtspējīgu sabalansēšanu.

Ilgspējas mērauklu arvien vairāk izmantos arī investori, lai novērtētu gan valstu, gan konkrētu uzņēmumu nākotnes konkurētspēju un lemtu par investīcijām tajā vai citā valstī vai uzņēmumā.

Ceru, ka revīzijas ziņojums sniegs motivāciju politiķiem, ierēdņiem un sabiedrības pārstāvjiem ar jaunu enerģiju pievērsties darbam ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem, lai laikā līdz 2030. gadam nodrošinātu iespējami lielāku progresu to sasniegšanā.

Paldies visu revīzijā iesaistīto astoņu pašvaldību, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas un Ārlietu ministrijas pārstāvjiem, kā arī biedrības “Latvijas Platforma attīstības sadarbībai” direktorei Inesei Vaivarei un Rīgas Tehniskās universitātes rektoram Tālim Juhnam par produktīvo sadarbību revīzijā! Es saku īpašu paldies nu jau Valsts kancelejas sastāvā esošā Pārresoru koordinācijas centra speciālistiem par atbalstu un profesionālu dialogu. Jūsu entuziasms ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanā Latvijā ir augstu vērtējams!

Ar cieņu

departamenta direktors

Edgars Korčagins

Saturs

Kopsavilkums	5
Motivācija.....	5
Galvenie secinājumi	6
Būtiskākie ieteikumi.....	9
Ziņojuma struktūra	10
Kas ir IAM, un kāpēc ir svarīgi tos sasniegt?	11
Ievads	11
Dienaskārtība 2030 un priekšnosacījumi tās īstenošanai	12
Dienaskārtība 2030 un citas starptautiskās saistības	14
Dienaskārtības 2030 īstenošanas progress Latvijā un pasaulē	14
1. Dienaskārtības 2030 integrēšana Latvijā nenotiek koordinēti un procesā netiek iesaistītas visas ieinteresētās puses.....	17
1.1. Labā prakse Dienaskārtības 2030 īstenošanas organizēšanā	17
1.2. Latvijā nav noteikta atbildīgā iestāde darbam ar Dienaskārtību 2030	19
Ieteikums Pārresoru koordinācijas centram.....	20
1.3. Dienaskārtības 2030 īstenošanā netiek iesaistītas visas ieinteresētās puses	20
Ieteikums Pārresoru koordinācijas centram.....	22
2. Dienaskārtība 2030 nav pilnībā integrēta Latvijas attīstības un budžeta plānošanas sistēmā	23
2.1. Labā prakse Dienaskārtības 2030 integrēšanai nacionālajās attīstības plānošanas sistēmās	23
2.2. Dienaskārtība 2030 nav pilnībā integrēta Latvijas nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentos	26
Ieteikumi Pārresoru koordinācijas centram	31
2.3. Dienaskārtība 2030 nav integrēta pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos	31
Ieteikums VARAM.....	34

Ieteikums pašvaldībām	34
2.4. Dienaskārtība 2030 nav integrēta Latvijas budžeta plānošanas sistēmā	34
2.4.1. Labā prakse budžeta plānošanā	34
2.4.1. Latvija neintegrē Dienaskārtību 2030 valsts un pašvaldību budžeta sistēmās	38
Ieteikums Pārresoru koordinācijas centram.....	40
Ieteikums pašvaldībām	40
3. Tikai dažas pašvaldības veic aktivitātes Dienaskārtības 2030 popularizēšanai.....	41
3.1. Pašvaldību loma Dienaskārtības 2030 īstenošanā	41
3.2. Pašvaldības aktīvi neveicina Dienaskārtības 2030 īstenošanu	42
Ieteikums pašvaldībām	44
4. Dienaskārtības 2030 īstenošanas progress Latvijā netiek regulāri uzraudzīts un mērīts	45
4.1. Labā prakse IAM progressa uzraudzībai	45
4.2. Latvijas progress IAM jomā netiek regulāri uzraudzīts valsts un pašvaldību līmenī, nav pieejami dati visu IAM progressa mērīšanai	47
Ieteikums Pārresoru koordinācijas centram.....	50
Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes	51
Revīzijas mērķis	51
Juridiskais pamatojums.....	51
Revidentu un revidējamās vienības atbildība	51
Revīzijas apjoms un ierobežojumi.....	51
Vērtēšanas kritēriji.....	53
Revīzijas metodes	59
1. pielikums. IAM integrēšana Latvijas budžeta sistēmā	60
2. pielikums. IAM integrēšana pašvaldību budžetos.....	66
3. pielikums. Datu pieejamības vērtējums.....	70
Revidējamo vienību viedokļi.....	72
Izmantotie avoti.....	83

Kopsavilkums

Motivācija

Lai veiksmīgi pārvarētu tādus visām pasaules valstīm kopīgus izaicinājumus kā ekonomiskās krīzes, sarūkoši dabas resursi, krasas labklājības līmeņa atšķirības sabiedrībā, Apvienoto Nāciju Organizācija (turpmāk – ANO) 2015. gadā apstiprināja¹ rezolūciju “Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam” jeb Dienaskārtību 2030. Tā nosaka 17 ilgtspējīgas² attīstības mērķus (turpmāk – IAM) un tiem atbilstošus 169 apakšmērķus, kas sasniedzami līdz 2030. gadam, lai pasaules attīstība būtu ilgtspējīga (*skatīt 1. attēlu*). Šos mērķus paredzēts izmantot kā pamatu lēmumu pieņemšanai nacionālā, reģionālā un starptautiskā līmenī laika posmā līdz 2030. gadam.

1. attēls. 17 ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi. Avots: <https://www.pkc.gov.lv/lv/attistibas-planosana-latvija/ano-ilgtspējigas-attistibas-merki>.

Globālās problēmas arvien biežāk skar arī Latvijas ikdienu. Piemēram, klimata pārmaiņu izraisītās izmaiņas nokrišņu daudzumā un sausuma periodu biežumā ietekmē ražas daudzumu, plūdu bojājumu apjomu ceļiem un infrastruktūrai³. Tomēr virzībā uz IAM sasniegšanu Eiropā un pasaulē joprojām ir daudz izaicinājumu, tai skaitā arī Latvijā. *Eurostat* vērtējumā⁴ četros IAM Latvijas progress apsteidz Eiropas vidējo līmeni, deviņiem IAM Latvijas rādītāju vērtības ir zem Eiropas Savienības vidējā līmeņa, bet četros mērķos Latvijas darbības attālina to no IAM sasniegšanas. IAM sasniegšanas progresu ir iespējams būtiski uzlabot, pilnveidojot IAM integrēšanas un īstenošanas pasākumus nacionālā un vietējā līmenī.

Augstākās revīzijas iestādes visā pasaulē atbalsta valstu virzību uz IAM sasniegšanu, vērtējot darbības, ar kurām valsts pārvalde ir koordinējusi, vadījusi un uzraudzījusi IAM īstenošanu. Šādas revīzijas tiek veiktas gan par konkrētu IAM progresu, gan par valsts kopējo gatavību IAM sasniegšanai. ANO,

starptautiskās organizācijas, kā arī Starptautiskā Augstāko revīzijas iestāžu organizācija ir identificējušas būtiskākos priekšnosacījumus IAM sasniegšanai ikvienā valstī, kas ietver:

- ☑ IAM sasniegšanas koordinēšanu un plašu sabiedrības iesaisti;
- ☑ IAM integrēšanu¹ valsts attīstības plānošanas dokumentos un tālāku to ietveršanu tiesību aktos un budžetā;
- ☑ IAM sasniegšanas progressa uzraudzību.

Arī Valsts kontroles veiktā revīzija ir vērsta uz Latvijas gatavības IAM sasniegšanai vērtēšanu un tiek veikta, lai pārliecinātos, vai Latvijā ir izveidoti starptautiskajai labajai praksei atbilstoši priekšnosacījumi sistēmiskai IAM sasniegšanai valsts un pašvaldību līmenī.

Galvenie secinājumi

Lai gan Latvija ir apņēmusies īstenot IAM un kopš mērķu apstiprināšanas ir pagājuši jau septiņi gadi, **Latvijā gan valsts, gan pašvaldību līmenī nepieciešami būtiski pilnveidojumi, lai nodrošinātu visus priekšnosacījumus IAM sasniegšanai.** Latvijā aktīvāk jānosaka, jāvada un jākoordinē pilnvērtīgi pasākumi IAM integrēšanai Latvijas attīstības un budžeta plānošanas sistēmā, IAM popularizēšanai un ieinteresēto pušu iesaistei, kā arī IAM īstenošanas progressa uzraudzībai.

Dienaskārtībā 2030 noteiktie mērķi skar ikvienu mūsu valsts iedzīvotāju, ikvienu nozari, ikvienu pašvaldību. Līdz ar to Dienaskārtībā 2030 noteikto mērķu sasniegšanai nepieciešamo rīcību noteikšanai, šo rīcību sasaistei ar finanšu plānošanu un valsts un pašvaldību institūciju pieņemto lēmumu savstarpējās saskaņotības nodrošināšanai virsvadība darbā ar Dienaskārtību 2030 ir jānodrošina augstākajā līmenī.

Atbilstoši Ministru kabineta iekārtas likumam⁵ galveno politisko vadlīniju noteikšana Ministru kabineta darbā, kā arī valdības deklarācijas izstrādāšana un īstenošana ir Ministru prezidenta uzdevums. Līdz šim IAM gan ir pieminēti tikai 2022. gada valdības deklarācijā un tikai kultūras jomā⁶. Tāpat Ministru prezidentam ir iespēja Dienaskārtības 2030 vadību īstenot ar Nacionālās attīstības padomes starpniecību, jo minētā padome Ministru prezidenta vadībā nodrošina valsts ilgtermiņa plānošanu un ir tiesīga sniegt ieteikumus valsts un pašvaldību iestādēm valsts ilgtermiņa attīstības plānošanā un novērtēšanā⁷.

Valsts kontroles ieskatā, Latvijas virzībā uz IAM īstenošanu ir vēl neizmantots potenciāls progresēt ilgtspējas jomā un uzlabot valsts tēlu, sabiedrības labklājību, kā arī starptautisko konkurētspēju.

Atšķirībā no Rietumeiropas un Skandināvijas valstīm, kurās darbam ar IAM tiek pievērsta plaša uzmanība, Latvijā veiktās darbības līdz šim bijušas fragmentāras. To atspoguļo arī Latvijas starptautiskie rādītāji. Piemēram, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (turpmāk – ESAO) ieskatā⁸, Latvijai ir vairākas problēmjomas, kurās IAM rādītāju sasniegšana ir īpaši tālu, tai skaitā veselības aprūpes pieejamība un izmaksas, HIV/AIDS un tuberkulozes izplatība, alkohola patēriņš, viens no augstākajiem

¹ Integrēšana apzīmē valstij aktuālo IAM apakšmērķu koordinētu un saskaņotu iekļaušanu valsts attīstības plānošanas sistēmā nacionālā un vietējā līmenī. Viens no veidiem, kā novērtēt IAM integrēšanas pakāpi un kas izmantots arī šajā revīzijā, ir sasaistes vērtēšana starp IAM apakšmērķiem un rādītājiem un esošajiem plānošanas dokumentiem (*mapping, tagging*) – vai dokumentos ir iespējams izsekot IAM iekļaušanai valsts plānošanas sistēmā un pārskatāmi iegūt informāciju par IAM atbilstošajiem nacionālajiem un nozaru mērķiem un rādītājiem, vai dokumentos ir iespējams atrast norādes par sasaisti ar IAM.

nabadzības līmeņiem starp ESAO valstīm (turklāt šis rādītājs pēdējo desmit gadu laikā ir pasliktinājies). ESAO ir aprēķinājusi⁹, ka Latvija līdz 2030. gadam būs sasniegusi 30 jeb 18% no IAM apakšmērķiem.

Valsts augstākām amatpersonām parakstot globālas un visaptverošas vienošanās, sabiedrībai ir cerības, ka valsts attīstības virziens būs labāks un ilgtspējīgāks, palielināsies tās attīstības potenciāls un valsts konkurētspēja. Savukārt, izpildinstitūcijām atstājot šo vienošanos īstenošanu pašplūsmā, palielinās gan plaša starp politisko varu un pilsoņu kopumu, gan tiek vājinātas valsts attīstības spējas. Tas tieši ietekmē uzticēšanos valdībai un valsts izpildinstitūcijām, jo nepiepildās cerības uz labāku dzīvi.

Dienaskārtības 2030 īstenošanas vadība un sabiedrības iesaiste

Saskaņā ar starptautisko labo praksi IAM īstenošanas procesu valstī ir nepieciešams vadīt un koordinēt, savlaicīgi iesaistot tajā gan visus valsts pārvaldes līmeņus, gan nevalstisko sektoru un citas ieinteresētās puses, popularizējot IAM un veidojot sabiedrībā vienotu izpratni par to nozīmi. **Tomēr Latvijā darbs ar IAM notiek bez procesa virsvadības, bez konkrēta plāna un bez konkrēta uzdevumu un atbildības sadalījuma.** IAM īstenošanā ir iesaistīts Pārresoru koordinācijas centrs (turpmāk – PKC), kuram IAM īstenošanas vadīšanas uzdevums pat nav normatīvajos aktos tieši uzdots, Centrālā statistikas pārvalde (turpmāk – CSP) un ministrijas, taču pašvaldības, nevalstiskais sektors un citas ieinteresētās puses IAM īstenošanas procesos netiek pietiekami iesaistītas. Citas valstis ir īstenojušas plašus sabiedrības iesaistes pasākumus IAM popularizēšanai un veicamo darbību apspriešanai, bet **Latvijā netiek īstenoti regulāri, sistemātiski un iekļaujoši pasākumi, lai publiskajā un privātajā sektorā veidotu vienotu izpratni par IAM, to nozīmi un praktisko īstenošanu.**

Tā rezultātā sabiedrības izpratne par IAM un to nozīmi joprojām ir zema, ko ilustrē arī zemais atsaucības līmenis Eiropas ilgtspējīgas attīstības nedēļas pasākumiem, kuru ietvaros katru gadu Eiropas valstīs publiskā un privātā sektora organizācijas īsteno iniciatīvas IAM veicināšanai. Piemēram, laikā no 2015. līdz 2019. gadam Latvijā ik gadu tika organizētas 4–8 IAM popularizēšanas aktivitātes, bet 2020.–2022. gadā īstenošanai nav pieteikta neviena aktivitāte¹⁰. Salīdzinājumam – Igaunijā 2022. gadā īstenotas 73 aktivitātes¹¹, Somijā – 249 aktivitātes, bet Vācijā – 3842 aktivitātes¹².

Dienaskārtības 2030 integrēšana Latvijas attīstības un budžeta plānošanas sistēmā

ANO aicina valstis adaptēt IAM to vietējai situācijai, integrējot tām aktuālos mērķus un apakšmērķus nacionālajos un vietējos plānošanas procesos. ANO iesaka šo uzdevumu sākt ar spēkā esošo attīstības plānošanas dokumentu salīdzināšanu ar IAM un to apakšmērķiem visos valsts pārvaldes līmeņos, lai identificētu trūkumus un pilnveidojamās jomas. Tā rezultātā PKC sadarbībā ar ministriju plānošanas speciālistiem un CSP pārstāvjiem izstrādāja¹³ “IAM kartējumu” – MS Excel failu, kurā vērtēta IAM apakšmērķu un to rādītāju sasaiste ar Latvijas attīstības plānošanas dokumentos ietvertajiem mērķiem un rādītājiem. Tomēr šis izvērtējums netika pabeigts, tajā daudzviet trūka informācijas vai informācija bija nepilnīga, kā arī izvērtējuma rezultātā netika izdarīti secinājumi un sniegti priekšlikumi turpmākajai rīcībai. Turklāt tā tapšanā nav piedalījušās visas ieinteresētās puses, piemēram, pašvaldības.

Vērtējot IAM kartējumā iekļauto informāciju par IAM integrēšanu nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentos, Valsts kontrole secina, ka visi uz Latviju attiecināmie apakšmērķi tajos nav iekļauti.

Salīdzinot IAM un Latvijas attīstības plānošanas dokumentus, valsts pārvaldes iestādes IAM kartējumā ir identificējušas 139 Latvijai aktuālus apakšmērķus jeb 82% no kopējā apakšmērķu skaita. Tai pašā laikā veiktajā kartējumā¹⁴ 69% šo apakšmērķu nav konstatēta tieša sasaiste ar Latvijas ilgtspējīgas attīstības

stratēģiju, bet 55% šo apakšmērķu nav konstatēta sasaiste ar Nacionālo attīstības plānu 2021.–2027. gadam. Kopumā 49% no valsts pārvaldes iestāžu identificētajiem uz Latviju attiecināmajiem apakšmērķiem nav sasaistes ne ar Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, ne nacionālo attīstības plānu. Tāpat valsts pārvaldē veiktajos salīdzinājumos 17% no Latvijai aktuālajiem IAM apakšmērķiem nav konstatējama sasaiste ar politikas plānošanas dokumentiem, kurus izstrādā, lai īstenotu politiku vienā vai vairākās nozarēs. Turklāt 36% no apakšmērķiem ir identificēti atbilstoši politikas plānošanas dokumenti, bet nav identificēts augstākais nacionālā līmeņa plānošanas dokuments, no kura šie mērķi kaskadētos atbilstoši attīstības plānošanas dokumentu hierarhijai. Valsts kontrole arī daudzās iepriekšējās revīzijās ir konstatējusi trūkumus dažāda līmeņa attīstības plānošanas dokumentos noteikto mērķu savstarpējā sasaistē, un tas spilgti izpaužas arī IAM kontekstā.

Tas, ka Latvijas attīstības plānošanas dokumentos IAM ir integrēti nepilnīgi, ir negatīvi ietekmējis arī tālāku šo mērķu īstenošanu, jo mērķi, kas nav integrēti nacionālajā plānošanas procesā, netiek mērķtiecīgi īstenoti, piemēram, apakšmērķis 12.3, kas saistīts ar pārtikas atkritumu apjoma samazināšanu, nav integrēts Latvijas plānošanas sistēmā, un Valsts kontrole savās revīzijās ir konstatējusi būtiskas problēmas bioloģisko atkritumu apsaimniekošanas jomā. Turklāt IAM, kas nav pilnībā integrēti nacionālā līmeņa plānošanas dokumentos, netiek īstenoti arī pašvaldību līmenī. Tikai četras no astoņām revīzijas izlasē iekļautajām pašvaldībām ir vērtējušas to attīstības plānošanas dokumentu sasaisti ar IAM.

Turklāt IAM netiek integrēti arī budžeta sistēmās un procesos ne valsts, ne pašvaldību līmenī.

Pašlaik nav iespējams identificēt ne kopējo finansējumu, kas novirzīts atsevišķu IAM sasniegšanai, ne atsevišķu programmu sasaisti ar IAM un tam paredzēto finansējumu. Izvērtējot ministriju 2022. gada budžeta pieprasījumus un 27 attīstības plānošanas dokumentus, ar kuriem budžeta pieprasījumos tika norādīta sasaiste, tikai trīs attīstības plānošanas dokumentos¹⁵ ir identificējama sasaiste ar IAM, tomēr tā nav saistīta ar konkrētiem darbības virzieniem un nepieciešamo finansējumu, kas savukārt padara par neiespējamu identificēt izdevumus IAM sasniegšanai.

Savukārt, izvērtējot astoņu pašvaldību spēkā esošās attīstības programmas un investīciju plānus, secināms, ka tikai četrās¹⁶ pašvaldībās pastāv iespēja aplēst izdevumu apmēru, kurš tiek novirzīts IAM sasniegšanai, turklāt tikai vienā pašvaldībā¹⁷ ir iespējams noteikt finansējuma apmēru konkrēta IAM sasniegšanai.

Pašvaldību loma Dienaskārtības 2030 īstenošanā

Darbā ar IAM valstīm īpaši būtiski ir nodrošināt pašvaldību aktīvu iesaisti IAM īstenošanas procesos. Starptautiskajā praksē ir atzīts¹⁸, ka tieši vietējās pašvaldības ir tas pārvaldes līmenis, kas vislabāk var sasaistīt globālos mērķus ar vietējām kopienām, dodot iespēju iesaistīties visām ieinteresētajām personām un veicinot ilgtspējīgu attīstību, kas atbilst vietējo kopienu vajadzībām. ANO ieskatā, līdz pat 65% no IAM 169 apakšmērķiem ir saistīti ar pašvaldību kompetencē esošām darbībām un tieši vietējās pašpārvaldes līmenis būs izšķirošais posms IAM sasniegšanā¹⁹. Izvērtējot Pašvaldību likumā noteiktās pašvaldību autonomās funkcijas, revidentu vērtējumā, vismaz 53% no Latvijas pašvaldību funkcijām ir saistītas ar IAM. Tomēr Latvijas pašvaldības nav aktīvas IAM īstenošanas popularizētājas un veicinātājas ne pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāju, ne pašvaldību iestāžu vidū. Vērtējot pašvaldību organizētos pasākumus un publicēto informāciju iedzīvotājiem, tikai vienā no revīzijas izlasē iekļautajām pašvaldībām²⁰ ir organizētas informatīvās kampaņas par IAM un sistemātiski pasākumi izpratnes veicināšanai par Dienaskārtību 2030.

Dienaskārtības 2030 īstenošanas uzraudzība

Vēl viens būtisks aspekts IAM īstenošanai ir arī regulārs IAM sasniegšanas progressa monitorings un darbību korekcija atbilstoši izdarītajiem secinājumiem. **Tomēr Latvijā netiek veikta regulāra un sistemātiska IAM progressa uzraudzība.** Kaut arī līdz šim IAM īstenošanas progress ir ticis apkopots divreiz, sagatavojot divus Latvijas ziņojumus ANO par IAM īstenošanu, IAM īstenošanas progressa uzraudzībai nav noteiktas kārtības vai plānu. Latvija regulāri sniedz datus *Eurostat* un gan Oficiālās statistikas portālā, gan dažādās iestāžu tīmekļa vietnēs un datu bāzēs ir pieejami statistikas dati, no kuriem daļa ir saistīti arī ar IAM dimensijām, taču regulāra informācija par Latvijas IAM sasniegšanas progressu iedzīvotājiem vienkopus nav pieejama ne publiskos pārskatos, ne tīmekļa vietnēs. Arī ministrijas regulāri negatavo pārskatus par to, kā to īstenotā rīcībpolitika palīdz sasniegt IAM. Tā kā Latvija jau ir sagatavojusi divus ziņojumus, kas ir ANO ieteiktais minimums, un Latvijā nav konkrētu nostādņu IAM progressa uzraudzībai, Valsts kontroles ieskatā, šobrīd nav priekšnosacījumu, ka turpmāk Latvijā tiks īstenota pilnvērtīga IAM sasniegšanas progressa uzraudzība un sabiedrības informēšana par to. Pastāv arī izaicinājumi IAM progressa vērtēšanai nepieciešamo datu pieejamībā gan valsts, gan pašvaldību līmenī – ANO vērtējumā Latvijā dati ir pieejami tikai 57% IAM progressa rādītāju mērīšanai.

Darbs ar IAM ir instruments, kas valstīm ļauj novērtēt savu attīstību globālā mērogā, lai identificētu savas vājās puses un ilgtermiņā mērķtiecīgi rīkotos to pilnveidošanai, sabalansējot dažādās attīstības vajadzības, veicinot augstu dzīves līmeni un apmierinātu sabiedrību. Ne velti valstis, kuras IAM progressa vērtējumos uzrāda labus rezultātus (piemēram, Somija, Dānija, Vācija) augstu ierindoja arī dažādos dzīves kvalitātes un iedzīvotāju apmierinātības pētījumos. Turklāt šajos rādītājos Latviju apsteidz arī Igaunija²¹ un Lietuva.

Būtiskākie ieteikumi

Pamatojoties uz revīzijā konstatēto un secināto, PKC, VARAM un pašvaldībām tika sniegti desmit ieteikumi, lai valsts pārvaldē veidotu vienotu izpratni par Dienaskārtības 2030 nozīmi un praktisko īstenošanu, kā arī veicinātu IAM sasniegšanai nepieciešamo priekšnosacījumu izpildi:

- ☑ izvērtēt nepieciešamās darbības visu ieinteresēto pušu apzināšanai un iesaistīšanai IAM īstenošanas procesos;
- ☑ izvērtēt nepieciešamās darbības visu Latvijai aktuālo IAM integrēšanai attīstības un budžeta plānošanas sistēmā;
- ☑ īstenot IAM progressa regulāru uzraudzību, tai skaitā, nodrošinot nepieciešamo datu pieejamību;
- ☑ pilnveidot valsts pārvaldes metodisko atbalstu attīstības plānošanas jomā;
- ☑ pilnveidot metodisko atbalstu pašvaldībām darbā ar IAM integrēšanu to attīstības un budžeta plānošanas procesos.

Lai nodrošinātu Dienaskārtības 2030 koordinētu īstenošanu Latvijā, Valsts kontrole aicinās Ministru prezidentu izvērtēt piemērotāko modeli Dienaskārtības 2030 īstenošanas vadībai un iespējas noteikt atbildīgo institūciju un precīzu tās kompetenci, piešķirot samērīgus resursus, lai koordinētu un uzraudzītu Dienaskārtības 2030 īstenošanas procesu, iesaistītās puses un sasniegtos rezultātus.

Ziņojuma struktūra

Informācija ziņojumā izklāstīta šādā secībā:

- ✓ sniegts īss ieskats Dienaskārtībā 2030, IAM, to nozīmē un īstenošanas pamatprincipos;
- ✓ sniegta informācija par IAM vietu starptautiskajā tiesību sistēmā un Latvijas līdzšinējo progresu mērķu sasniegšanā;
- ✓ izvērtēta starptautiskā labā prakse darbā ar Dienaskārtību 2030 un IAM, kā arī Latvijas valsts pārvaldē veiktās darbības, lai vadītu un koordinētu IAM īstenošanu, veicinātu sabiedrības un publiskā sektora izpratni par IAM un iesaistītu visas ieinteresētās puses mērķu īstenošanā;
- ✓ analizēta IAM integrēšana Latvijas attīstības un budžeta plānošanas sistēmā nacionālā, nozaru un vietējā līmenī;
- ✓ izvērtēta starptautiskā labā prakse pašvaldību iesaistīšanā IAM īstenošanā, kā arī analizētas Latvijas pašvaldību veiktās darbības, lai integrētu mērķus savā ikdienas darbā un īstenotajos projektos;
- ✓ sniegts revīzijas apraksts, norādot tās mērķi, apjomu, izmantotās metodes, kā arī raksturoti revīzijas kritēriji un novērtēta to izpilde.

Kas ir IAM, un kāpēc ir svarīgi tos sasniegt?

Ievads

Ikviens pasaules valsts arvien vairāk saskaras ar izaicinājumiem, kā sabalansēt ekonomisko izaugsmi ar pieaugošo dabas resursu patēriņu un pieaugošo plaisu ienākumu un labklājības līmeņa atšķirībā starp dažādām sabiedrības grupām. Tādi jautājumi kā ekonomikas stimulēšana, klimata pārmaiņas, sabiedrības nevienlīdzības mazināšana, dabas daudzveidības saglabāšana jau gadiem ir mūsu darba kārtībā, un ar to ietekmi saskaramies ik dienu. Piemēram, klimata pārmaiņu izraisītās izmaiņas nokrišņu daudzumā un sausuma periodu biežumā ietekmē ražas apjomu un kvalitāti, plūdu bojājumu apjomu ceļiem un infrastruktūrai arī Latvijā²². Turklāt pēdējos gados papildu izaicinājumus ir radījušas cita citai sekojošās krīzes – pandēmija, inflācija, karš un tai sekojošā enerģētikas krīze.

Kā atbildi globālajiem izaicinājumiem visas 193 Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) dalībvalstis 2015. gadā pieņēma rezolūciju²³ “Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam” jeb **Dienaskārtību 2030, kas nosaka 17 ilgtspējīgas²⁴ attīstības mērķus (turpmāk – IAM) un tiem atbilstošus 169 apakšmērķus**, kas sasniedzami līdz 2030. gadam, lai pasaulē mazinātos nabadzība un pasaules attīstība būtu ilgtspējīga. IAM līdzsvaroti aptver trīs dimensijas: ekonomiku, sociālos aspektus un vidi²⁵ (skatīt 2. attēlu).

2. attēls. Dienaskārtībā 2030 ietvertie IAM. Revidentu veidots attēls.

Lai gan Dienaskārtība 2030 nav juridiski saistoša, šis dokuments ir ar līdz šim nebijušu vērienu un politisko nozīmīgumu²⁶. To paredzēts izmantot kā pamatu lēmumu pieņemšanai nacionālā, reģionālā un starptautiskā līmenī laika posmā līdz 2030. gadam. Eksperti un zinātnieki uzskata²⁷, ka IAM ieviešana veicinās labklājības palielināšanos, pāreju uz ilgtspējīgu ekonomiku, piekļuvi energoresursiem, ilgtspējīgu pilsētu un piepilsētu attīstību, ilgtspējīgu apkārtni, savukārt IAM atstāšana novārtā var negatīvi ietekmēt gan valstu ekonomisko attīstību, gan labklājību, pasaulē saasinoties problēmām, kas saistītas ar veselības aprūpi, sociālajiem un līdztiesības jautājumiem. **ANO vērtējumā,²⁸ darbs ar Dienaskārtības 2030 īstenošanu var palīdzēt atgūties no krīzēm, ar ko pasaule ir saskārusies pēdējos gados, un valstīm ir steidzami jārikojas, lai sasniegtu IAM.**

Dienaskārtība 2030 un priekšnosacījumi tās īstenošanai

Dienaskārtība 2030 ietver gan pašus IAM un to apakšmērķus, gan pamatprincipus IAM īstenošanai un uzraudzībai. To papildina arī vairākas citas ANO rezolūcijas²⁹ un ANO ģenerālsēdētāja ieteikumi³⁰, kas nodrošina ietvaru darbam ar Dienaskārtību 2030 un ilgtspējīgas attīstības progresu mērīšanai. Piemēram, lai atvieglotu IAM īstenošanas uzraudzību globālā līmenī, ANO katram no 169 IAM apakšmērķiem ir izstrādājusi³¹ atbilstošus rādītājus progresu mērīšanai (*skatīt 3. attēlu*).

Mērķis	Apakšmērķis	Rādītāji
3. Nodrošināt veselīgu dzīvi un sekmēt labklājību jebkura vecuma cilvēkiem	3.4. Līdz 2030. gadam par vienu trešdaļu samazināt nelipīgu slimību izraisītu priekšlaicīgu mirstību, veicot profilakses un ārstēšanas pasākumus un uzlabojot garīgo veselību un labklājību.	* Mirstība, kas saistīta ar sirds un asinsvadu slimībām, vēzi, diabētu vai hroniskām elpceļu slimībām. * Pašnāvību skaits.

3. attēls. Piemērs IAM progresu mērīšanas rādītājiem.

Dienaskārtības 2030 pamatā ir atziņa³², ka visi 17 IAM ir savstarpēji saistīti un nedalāmi – tie ir jāīsteno integrēti, nevis sadrumstaloti. Visi mērķi ir arī universāli piemērojami – tie ir aktuāli un adaptējami visās valstīs, ņemot vērā valstu atšķirīgās situācijas un problēmas, attīstības līmeņus un prioritātes. Turklāt Dienaskārtību 2030 caurvij vadmotīvs³³ novārtā neatstāt nevienu cilvēku un reģionu, kas atspoguļo ANO dalībvalstu apņemšanos izskaust nabadzību visos tās veidos, izbeigt diskrimināciju un atstumtību, kā arī samazināt nevienlīdzību, kas mazina atsevišķu cilvēku un pasaules potenciālu³⁴.

Ņemot vērā apņemšanos nevienu neatstāt novārtā, Dienaskārtība 2030 paredz³⁵, ka tās īstenošanas procesā ir plaši jāiesaista dažādas ieinteresētās puses, tostarp pilsoniskā sabiedrība un privātais sektors. Tomēr **galvenā atbildība par IAM sasniegšanas progresu uzraudzību un izvērtēšanu valsts, reģiona un pasaules līmenī ir paredzēta³⁶ valstu valdībām** (*skatīt 4. attēlu*).

4. attēls. Par IAM sasniegšanu atbildīgie un ieinteresētās puses. Revidentu veidots attēls.

Dienaskārtības 2030 īstenošanā katrai valstij jāizlemj³⁷, kā sev aktuālos IAM apakšmērķus integrēt valsts plānošanas procesos, politikās un stratēģijās, cieši sadarbojoties ar vietējām pašvaldībām, starptautiskām organizācijām, akadēmiskajām aprindām, brīvprātīgo grupām un citām ieinteresētajām pusēm.

IAM sasniegšanā īpaši nozīmīga loma ir arī vietējām pašvaldībām – ANO eksperti definējuši³⁸, ka līdz pat 65 % no IAM 169 apakšmērķiem ir saistīti ar pašvaldību kompetencē esošām darbībām un tieši vietējās pašpārvaldes līmenis būs izšķirošais posms IAM sasniegšanā. Tāpēc Dienaskārtības 2030 īstenošanā būtiska ir plaša pašvaldību iesaiste un IAM izpratnes veicināšana vietējā un reģionu līmenī.

Dienaskārtība 2030 piešķir valstīm plašu rīcības brīvību IAM adaptēšanai vietējai situācijai, tomēr gan ANO, gan citas starptautiskās organizācijas ir izstrādājušas ieteikumus IAM veiksmīgai integrēšanai valsts un pašvaldību līmenī. Šie ieteikumi ir balstīti arī iepriekšējo globālo iniciatīvu ieviešanas pieredzē, piemēram, gūtajās atziņās darbā ar ANO Tūkstošgades attīstības mērķiem³⁹.

Tā, izvērtējot Tūkstošgades mērķu īstenošanas pieredzi, ANO sniedz vairākus ieteikumus⁴⁰ uzlabojumiem, ko izmantot Dienaskārtības 2030 īstenošanā:

- ✓ **savlaicīga rīcība** – Dienaskārtības 2030 īstenošanai paredzētais laika posms ir īss, tāpēc nepieciešama agrīna un operatīva rīcība;
- ✓ **plašu sabiedrības grupu aktīva iesaistīšana** visos Dienaskārtības 2030 īstenošanas posmos – valstij aktuālos IAM apakšmērķus vajadzētu noteikt iekļaujošā nacionālā procesā, kā arī iesaistīt ieinteresētās puses nacionālajās IAM kampaņās un IAM popularizēšanā; tāpat ziņošanai par IAM progresu būtu jānotiek regulārā, iekļaujošā un publiskā IAM uzraudzības procesā, iekļaujot atgriezenisko saiti no iedzīvotājiem.
- ✓ **koordinēta un starpdisciplināra rīcība** – IAM jāuztver kā aicinājums uzlabot valsts pārvaldes iekšējo koordināciju un atbildību, kā arī pienākumu sadalījumu starp nacionālo un vietējo līmeni; turklāt problēmu risinājumi bieži vien ir starpdisciplināri, tāpēc līderiem jāmeklē sadarbības iespējas.

ANO ir arī izstrādājusi dalībvalstīm ieteikumus⁴¹, kā integrēt Dienaskārtību 2030, un tie aptver astoņus darbības virzienus. Piecos no tiem ir īpaši svarīgi darbības uzsākt jau Dienaskārtības 2030 integrēšanas sākumposmā, jo tās paver lielāko iespēju IAM veiksmīgai integrēšanai:

- 1) sabiedrības izpratnes palielināšana;
- 2) daudzu ieinteresēto pušu iesaistīšana;
- 3) plānu pārskatīšana un IAM adaptēšana nacionālajam kontekstam;
- 4) rīcībpolitiku horizontālā saskaņošana;
- 5) uzraudzība, ziņošana un atbildība.

Savukārt pārējie trīs rīcības virzieni ir būtiski, lai veicinātu padziļinātu Dienaskārtības 2030 integrāciju un sekmētu virzību uz vietējai situācijai pielāgotu IAM sasniegšanu 2030. gadā:

- 6) rīcībpolitiku vertikālā saskaņošana;
- 7) finansējuma un budžeta plānošana nākotnei;
- 8) riska novērtēšana un pielāgošanās spēju veicināšana.

Dienaskārtība 2030 un citas starptautiskās saistības

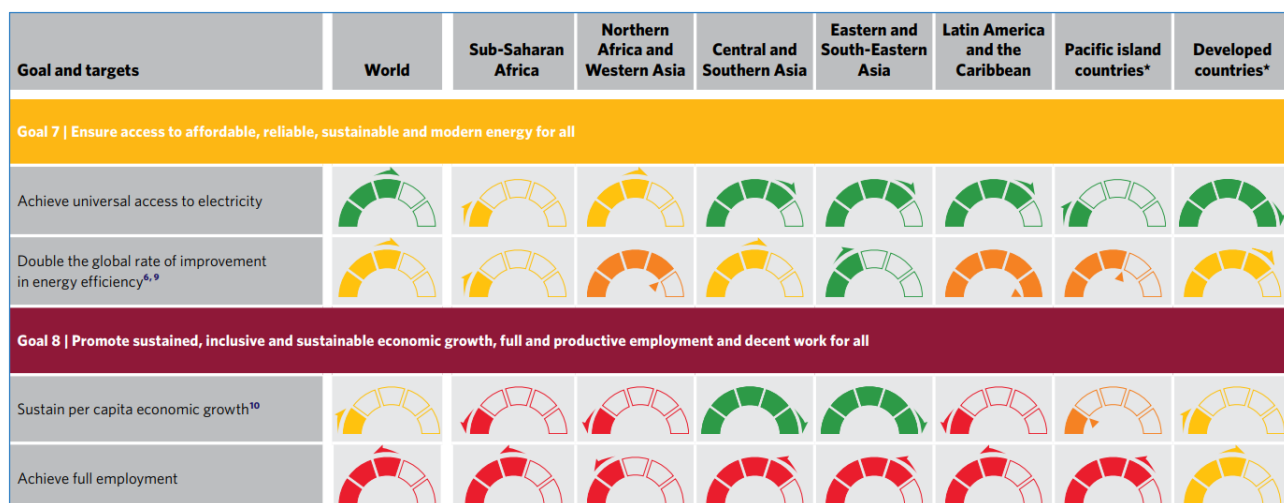
Paralēli Dienaskārtībai 2030 pastāv dažādi starptautiskie līgumi, Eiropas Savienības tiesību akti un citi dokumenti, kas tieši vai netieši skar ilgtspējīgas attīstības jautājumus, piemēram, Parīzes nolīgums klimata pārmaiņu jomā, Eiropas zaļais kurss. Kāda ir IAM loma starptautisko saistību hierarhijā?

Atšķirībā no starptautiskajiem tiesību aktiem, kas ietver juridiski saistošas tiesību normas, Dienaskārtība 2030 atspoguļo⁴² jauna veida globālās pārvaldības modeli – “pārvaldību caur mērķiem” (“governance through goals”), kas neparedz striktu normatīvo kārtību vai noteiktus institucionālās pārraudzības mehānismus, pieļaujot plašu rīcības brīvību mērķu interpretācijā un īstenošanā atbilstoši katras valsts situācijai. Lai gan precīzais Dienaskārtības 2030 statuss un vieta starptautisko tiesību sistēmā ir tiesību zinātnē debatēts jautājums, dokumenta politiskā ietekme ir ievērojama un to var uzskatīt par ieteikuma tiesību instrumentu⁴³. Kopumā Dienaskārtība 2030 ir unikāls dokuments, jo tā iekļaujošais izstrādes process⁴⁴, universāli piemērojamie mērķi un uzsvars uz sabiedrības iesaisti un rādītāju uzraudzību, kā arī valstu politiskā apņemšanās uzņemties atbildību par IAM sasniegšanu to izceļ citu ANO Ģenerālās asamblejas rezolūciju starpā.

Eiropas Savienība ir apņēmusies⁴⁵ kļūt par “līderi IAM īstenošanā kopā ar savām dalībvalstīm, ievērojot subsidiaritātes principu”. Eiropas Savienība savas kompetences ietvaros IAM izmanto kā “kompasu” ilgtspējības jautājumu saskaņotai integrēšanai tās stratēģijās un rīcībpolitikās. Tai pašā laikā Dienaskārtība 2030 centrālo lomu IAM sasniegšanā paredz tieši valstīm, kas globālos mērķus var pārvērst konkrētās rīcībpolitikās, projektos un darbībās vietējā līmenī un ir atbildīgas par IAM rādītāju sasniegšanu.

Dienaskārtības 2030 īstenošanas progress Latvijā un pasaulē

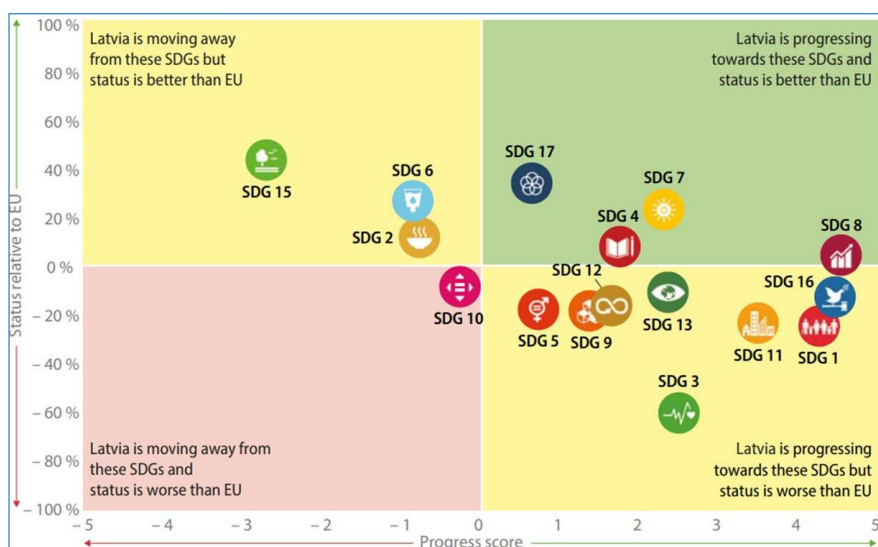
Pasaule ir pusceļā uz IAM sasniegšanai izvirzīto termiņu 2030. gadā, tomēr kopumā virzībā uz IAM sasniegšanu ir daudz izaicinājumu, tai skaitā arī valstīs ar augstiem attīstības rādītājiem (*skatīt 5. attēlu*).

5. attēls. Piemērs kopējam IAM progresam 2022. gadā pasaules un reģionu griezumā IAM 7 “Pieejama un atjaunojama enerģija” un IAM 8 “Cienīgs darbs un ekonomiskā izaugsme”. Avots: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/Progress-Chart-2022.pdf>

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (turpmāk – ESAO), vērtējot IAM progresu 2022. gadā, norāda⁴⁶, ka ESAO dalībvalstīs jāveic vēl daudz darbību, lai līdz 2030. gadam sasniegtu IAM, jo ESAO teritorijā pagaidām ir sasniegti tikai 10 apakšmērķi. ESAO ir atzīmējis⁴⁷ arī Latvijas problēmjomas, kurās rādītāju sasniegšana ir īpaši tālu, tai skaitā veselības aprūpes pieejamība un izmaksas, HIV/AIDS un tuberkulozes izplatība, alkohola patēriņš, viens no augstākajiem nabadzības līmeņiem starp ESAO valstīm u.c. ESAO vērtējumā,⁴⁸ Latvija līdz 2030. gadam būs sasniegusi 30 jeb 18% no IAM apakšmērķiem.

Vērtējums par Latvijas IAM progresu ir sniegts arī Eiropas Savienības statistikas biroja “Eurostat” 2022. gada ziņojumā, aplēšot⁴⁹, ka 12 mērķos Latvija kopumā virzās uz IAM īstenošanu, taču astoņos no šiem mērķiem Latvijas rādītāju vērtības ir zem ES vidējā līmeņa. Savukārt četros IAM Latvijas darbības vērtētas kā attālināšanās no IAM sasniegšanas (skatīt 6. attēlu).

6. attēls. Latvijas IAM īstenošanas progressa vērtējums 2022. gadā Eiropas Savienības skatījumā. Attēla kreisā puse – jomas, kurās Latvija attālinās no IAM sasniegšanas. Attēla labā puse – jomas, kurās Latvijas tuvojas IAM sasniegšanai, taču labajā apakšējā stūrī norādītas jomas, kurās rādītāji ir zem ES vidējā līmeņa.

Savukārt ANO Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkla ietvaros zinātnieku īstenotajā vispasaules pētījumā “*SDG index*”⁵⁰ Latvija no 34 vērtētajām Eiropas valstīm 2022. gadā ir ierindojusies⁵¹ 24. vietā, jo neviens IAM Latvijā netika uzskatīts par sasniegtu un stabils progress tika atzīmēts tikai četriem no 17 IAM. Valsts kontroles ieskatā, šīs tendences IAM rādītājos ir iespējams uzlabot, radot atbilstošus priekšnosacījumus, it īpaši, pilnveidojot IAM integrēšanas un īstenošanas pasākumus nacionālā un vietējā līmenī.

1. Dienaskārtības 2030 integrēšana Latvijā nenotiek koordinēti un procesā netiek iesaistītas visas ieinteresētās puses

Lai gan Dienaskārtības 2030 īstenošanai būtiska ir darbību koordinācija visos valsts pārvaldes līmeņos un ieinteresēto pušu iesaiste, valsts līmenī darbs ar IAM tiek īstenots bez procesa virsvadības un bez konkrēta plāna vai noteikumiem uzdevumiem. Tāpat pilnībā nav izmantots sabiedrības iesaistes potenciāls. Labā prakse paredz plašu un savlaicīgu sabiedrības iesaisti Dienaskārtības 2030 īstenošanas aktivitātēs, kā arī vienotas izpratnes veidošanu par IAM un to nozīmi gan publiskajā, gan privātajā sektorā, taču Latvijā nav īstenotas regulāras un sistemātiskas aktivitātes, kas ļautu apzināt visas ieinteresētās puses un veicinātu to aktīvu iesaisti Dienaskārtības 2030 īstenošanas procesā.

1.1. Labā prakse Dienaskārtības 2030 īstenošanas organizēšanā

Dienaskārtība 2030 uzsver visu 17 IAM nedalāmību un savstarpējo saistību, kā arī apņemšanos veidot iekļaujošu vidi, kurā neviena sabiedrības grupa netiktu atstāta novārtā. Tomēr dokuments nesniedz gatavu atbildi, kā tieši šo apņemšanos izpildīt. Kā īstenot tādu politikas veidošanu, kas balstās sistēmiskā domāšanā un nodrošina integrētu pieeju daudzajiem izaicinājumiem?

ANO norāda⁵², ka pirmais solis Dienaskārtības 2030 veiksmīgā īstenošanā ir izpratnes veidošana par IAM un nacionālo, reģionālo un vietējo ieinteresēto pušu iesaistīšana, kas ir jāīsteno arī turpmāk. Turklāt svarīgi ir veidot vienotu izpratni gan publiskā, gan privātā sektora pārstāvju starpā. Tas nozīmē, ka informācija par IAM ir jāpadara pieejama visiem valsts pārvaldes līmeņiem un tautsaimniecības nozarēm.

Sabiedrības izpratnes veicināšana ir pirmais solis ceļā uz iekļaujošu Dienaskārtības 2030 īstenošanas procesu⁵³. Patiesa, nevis formāla līdzdalība un atklāta pieeja informācijai palīdz efektīvi izmantot ieinteresēto pušu zināšanas un noteikt to vajadzības, palielināt resursu izmantošanas efektivitāti un veicināt sabiedrības atbildību par ilgtspējīgu attīstību. Tieši publicitāte un sabiedrības informēšana bieži vien ir izrādījies klupšanas akmens darbā ar ilgtspējas jautājumiem – to kā kritisko vājo punktu ilgtspējīgas attīstības jomā ANO identificēja⁵⁴ jau 1992. gadā.

Ieinteresēto pušu iesaiste ir aktuāla arī jautājumā par rīcībpolitiku vertikālo un horizontālo saskaņošanu, kas arī ir viens no priekšnosacījumiem integrētai Dienaskārtības 2030 īstenošanai. ANO ieskatā,⁵⁵ skaidra izpratne par IAM un priekšrocībām, ko sniedz nacionālo un vietējo attīstības plānošanas procesu saskaņošana ar IAM, ir pamats Dienaskārtības 2030 īstenošanai.

Tai pašā laikā eksperti⁵⁶ norāda, ka daudzu valstu veiktās darbības, uzsākot darbu ar Dienaskārtību 2030 institucionālā līmenī, ir bijušas nepietiekamas, izceļot tādas problēmas kā nepietiekamu IAM īstenošanas

koordināciju un neskaidru atbildības sadalījumu, izpratnes veicināšanas pasākumu trūkumu, kā arī proaktīvas rīcības un aktivitāšu trūkumu IAM sasniegšanas veicināšanai.

Iepriekšminētie apsvērumi liecina par nepieciešamību vadīt Dienaskārtības 2030 īstenošanas procesu, savlaicīgi informēt un iesaistīt sabiedrību, kā arī koordinēt daudzo ieinteresēto pušu sadarbību. Tas gan nenozīmē, ka šim uzdevumam obligāti būtu nepieciešama jaunu institūciju radīšana, jo valstis var izmantot arī jau esošās iestādes un sadarbības mehānismus, kā arī integrēt IAM nacionālajās attīstības un budžeta plānošanas sistēmās.

Darba ar Dienaskārtību 2030 vadīšanai un koordinēšanai pasaulē tiek izmantoti dažādi mehānismi.

Piemēram, Somijas Ministru kabinets 2017. gadā sagatavoja⁵⁷ rīcības plānu Dienaskārtības 2030 īstenošanai, kas ietvēra katra IAM īstenošanai paredzētos pasākumus, un plāns tika apspriests arī parlamentā. Tā īstenošanu koordinē⁵⁸ Ministru prezidenta biroja Ilgtspējīgas attīstības ģenerālsekretariāts, iesaistot arī ilgtspējīgas attīstības koordinācijas tīklu, kurā

darbojas ministriju pārstāvji.

Dienaskārtības 2030 īstenošanā ir iesaistīta arī Somijas ilgtspējīgas attīstības komisija⁵⁹, kas apvieno gan publiskā, gan privātā sektora pārstāvjus. Komisija ir izstrādājusi vairākus rīkus ieinteresēto pušu informēšanai un iesaistei:

- ✓ iniciatīvā “Somija, kādu mēs vēlamies līdz 2050. gadam”⁶⁰ – jebkuram interesentam ir iespēja izteikt publisku apņemšanos ilgtspējas jomā un ziņot par tās progresu; kopumā pieteikti teju 3000 projekti no uzņēmējiem, biedrībām, pašvaldībām u.c.;
- ✓ 2022. gadā komisija valdības uzdevumā sagatavoja ceļvedi⁶¹ visas sabiedrības iesaistei Dienaskārtības 2030 īstenošanā, identificējot jomas un aktivitātes, kurās nepieciešama lielāka sabiedrības iesaiste un atbildība (piemēram, aprites ekonomika, darba drošība, darba un privātās dzīves līdzsvars).

Vācijā Dienaskārtības 2030 īstenošanas vadība ir Federālās kancelejas uzdevums, savukārt rīcībpolitiku koordinēšanas funkcijas īsteno⁶² Valsts sekretāru komiteja ilgtspējīgas attīstības jautājumos, kuru vada Federālās kancelejas vadītājs un kurā iekļauti visu ministriju valsts sekretāri. Šī komisija īsteno arī regulāru dialogu ar sabiedrību IAM īstenošanas jautājumos un ir izveidojusi padomdevēju grupu, kurā ietilpst ieinteresēto pušu pārstāvji.

Lai nodrošinātu vienotu rīcību Dienaskārtības 2030 īstenošanā, katrā federālajā ministrijā ir deleģēti darbinieki IAM jautājumu koordinācijai. Turklāt ministrijas regulāri sagatavo pārskatus par to, kā to īstenotā rīcībpolitika palīdz sasniegt IAM⁶³. Vācijā ir izveidota arī ilgtspējīgas attīstības padome⁶⁴, kas konsultē federālo valdību un regulāri organizē kampaņas ilgtspējas jautājumu popularizēšanai, turklāt federālā valdība vairākas reizes gadā organizē forumus valsts, pašvaldību, NVO, reliģisko organizāciju, zinātniskās un akadēmiskās vides, kā arī privātā sektora pārstāvjiem, lai veicinātu regulāru informācijas un ideju apmaiņu par ilgtspējas jautājumiem⁶⁵.

Savukārt Turcija darbu ar Dienaskārtību 2030 uzsāka⁶⁶, oficiāli nosakot koordinējošo institūciju⁶⁷ IAM jautājumos, kas izstrādāja situācijas izpētes dokumentu par nepieciešamajām darbībām Dienaskārtības 2030 īstenošanai. Šīs izpētes ietvaros tika arī sagatavots un ar valsts pārvaldes iestādēm saskaņots atbildības sadalījums IAM jomā.

IAM popularizēšanai sabiedrībā tika izveidota atsevišķa tīmekļa vietne⁶⁸. Koordinējošā iestāde – Stratēģijas un budžeta birojs – sadarbībā ar ANO izstrādāja pasākumu plānu un īstenoja vairākas aktivitātes⁶⁹ IAM popularizēšanai, piemēram, sanāksmes, darba grupas un diskusijas ar pašvaldību, akadēmiskās vides u.c. ieinteresēto pušu pārstāvjiem izpratnes veicināšanai, izveidota datubāze, kurā publiskā un privātā sektora pārstāvji var ievadīt informāciju par saviem projektiem un aktivitātēm IAM

jomā. Datubāze tika popularizēta sadarbībā ar nozaru organizācijām, lai nodrošinātu tās plašu izmantošanu, un vienlaicīgi gan izglītoja sabiedrību par IAM jautājumiem, gan ļāva novērtēt kopējo aktivitāšu skaitu un veidu IAM jomā.

Arī pati ANO, apkopojot valstīs novēroto praksi, ir identificējusi⁷⁰ dažādus veiksmīgus piemērus darbā ar Dienaskārtību 2030 un izpratnes veidošanu par to, piemēram:

- ☑ semināru ciklu organizēšana valsts pārvaldes darbiniekiem un mediju pārstāvjiem par Dienaskārtību 2030 un IAM;
- ☑ sadarbība ar valsts lielākajām radiostacijām un TV kanāliem, veidojot raidījumus par IAM un to īstenošanas svarīgumu;
- ☑ nacionālās IAM kampaņas, sadarbība ar vietējiem māksliniekiem, uzņēmējiem un aktīvistiem IAM popularizēšanā, bezmaksas pasākumi (piemēram, pasākumi augstskolās, koncerti, izstādes).

1.2. Latvijā nav noteikta atbildīgā iestāde darbam ar Dienaskārtību 2030

Latvijā nav izveidota atsevišķa institūcija IAM jautājumu vadībai, pamatojot⁷¹ to ar apsvērumu, ka IAM tiek iekļauti nacionālajā attīstības plānošanas sistēmā. IAM kontaktpunkta funkcijas kopš 2015. gada īsteno⁷² Pārresoru koordinācijas centrs (turpmāk – PKC), kas ir vadošā valsts attīstības plānošanas institūcija Latvijā.

Lai gan PKC ir īstenojis aktivitātes IAM koordinācijas jomā, Dienaskārtības 2030 īstenošanā iesaistīto pušu pienākumi un uzdevumi nacionālajos tiesību aktos nav konkrēti noteikti.

Pēc Dienaskārtības 2030 apstiprināšanas un apņemšanās to īstenot Latvijā nacionālā līmenī nevienā tiesību aktā vai citā dokumentā nav noteikta ne atbildīgā valsts pārvaldes iestāde par Dienaskārtības 2030 īstenošanas koordinēšanu, ne konkrēti pienākumi, uzdevumi un termiņi iestādēm IAM integrēšanai esošajā attīstības un budžeta plānošanas sistēmā. PKC kontaktpunkta funkcijas IAM jomā izriet tikai no iestādei Attīstības plānošanas sistēmas likumā⁷³ paredzētā pilnvarojuma koordinēt nozaru politikas un augstāko nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentu īstenošanu.

Tāpat Dienaskārtības 2030 integrēšanai Latvijas plānošanas sistēmā un izpratnes veidošanai par IAM nav paredzēti ne papildu finanšu, ne cita veida resursi. Tā kā darbam ar Dienaskārtību 2030 nav ne oficiālu plānu, ne uzdevumu, veiktās aktivitātes praksē ir bijušas atkarīgas no iestāžu iniciatīvas un pieejamās kapacitātes.

PKC savas kompetences ietvaros kopš 2015. gada ir organizējis aktivitātes Dienaskārtības 2030 integrēšanai Latvijas plānošanas sistēmā, sadarbībā ar ministrijām un Centrālo statistikas pārvaldi (turpmāk – CSP) plānojot piemērotāko pieeju darbam ar IAM. Kā instrumentu Latvijas mērķu sasaistes ar IAM novērtējumam PKC izvēlējās IAM kartēšanu – tabulu, kurā IAM salīdzināti ar jau esošajiem plānošanas dokumentiem. Attiecīgi 2017. gadā PKC sadarbībā ar ministriju plānošanas speciālistiem un CSP pārstāvjiem izstrādāja⁷⁴ *MS Excel* failu (*skatīt 7. attēlu*), kurā vērtēta IAM apakšmērķu un to indikatoru sasaiste ar Latvijas attīstības plānošanas dokumentos ietvertajiem mērķiem un rādītājiem. Šis process tika atkārtots arī 2022. gadā, aktualizējot kartējumu⁷⁵.

IA mērķis	IA apakšmērķis	A-Attiecināms uz Latviju ; N-šobrīd nav aktuāls	LV - var attiekties uz iekšpolitiku; AS - attīstības sadarbība; Cits (piem ES kompetence)	Atbildība	Līdzatbildība
9. mērķis VEIDOT NOTURĪGU INFRASTRUKTŪRU, VEICINĀT IEKĻAUJOŠU UN ILGTSPĒJĪGU INDUSTRIALIZĀCIJU UN SEKMĒT INOVĀCIJAS	9.5. Uzlabot zinātnisko pētniecību, pilnveidot rūpniecības nozaru tehnoloģiskās iespējas visās valstīs un jo īpaši jaunattīstības valstīs, cita starpā līdz 2030. gadam veicinot inovāciju un ievērojami palielinot pētniecības un attīstības jomā nodarbināto skaitu uz 1 miljonu cilvēku un valsts un privātos izdevumus pētniecībai un izstrādei	A	LV	IZM, EM	ZM, VM, VARAM, KM, sociālie partneri, NVO

7. attēls. Fragments no 2017. gadā veiktā IAM kartējuma.

Minētais kartējums ir vienīgā revidentu identificētā aktivitāte, kurā mēģināts noteikt atbildības sadalījumu, jo tajā norādīti arī par IAM apakšmērķu jomām atbildīgie un līdzatbildīgie publisko un privāto tiesību subjekti. Tai pašā laikā kartējums nedefinē, ko ietver šīs atbildības jomas un kādas funkcijas būtu jāuzņemas norādītajām atbildīgajām un līdzatbildīgajām pusēm, jo īpaši ņemot vērā, ka 18% IAM apakšmērķu ir norādītas vairākās atbildīgās iestādes (piemēram, “visas ministrijas”), bet 65% apakšmērķu ir norādīti viens vai vairāki līdzatbildīgie (piemēram, “EM, ZM, KM, TM, sociālie partneri, NVO”)⁷⁶. Turklāt vairākiem uz Latviju attiecinātiem apakšmērķiem atbildīgās iestādes nav norādītas, piemēram, diviem apakšmērķiem 2022. gada kartējumā atbildīgās iestādes vietā joprojām norādīts “tiek saskaņots”⁷⁷, lai gan 2022. gads jau bija vidusposms ceļā uz 2030. gadu. Tāpat abi kartējumi nav uzskatāmi par juridiski saistošiem dokumentiem Dokumentu juridiskā spēka likuma izpratnē.

Tādējādi secināms, ka, lai gan PKC praksē ir veikis darbības IAM sasniegšanas procesa koordinācijai, valstī kopumā darbs ar Dienaskārtību 2030 tiek īstenots bez procesa virsvadības un konkrēta atbildības sadalījuma.

Ieteikums Pārresoru koordinācijas centram

Sniegt priekšlikumu Ministru kabinetam par piemērotāko modeli un metodēm, lai nodrošinātu IAM lokalizāciju nacionālā un vietējā līmenī un Dienaskārtības 2030 koordinētu īstenošanu atbilstoši labajai praksei.

1.3. Dienaskārtības 2030 īstenošanā netiek iesaistītas visas ieinteresētās puses

Ņemot vērā interneta un sociālo mediju sniegtās iespējas kombinācijā ar tradicionālajiem plašsaziņas līdzekļiem, kā arī nevalstisko organizāciju spējas sasniegt dažādas sabiedrības grupas, šobrīd ir vairāk iespēju sabiedrības informēšanai nekā jebkad iepriekš. Piemēram, ANO valstīm iesaka⁷⁸ vairākus virzienus darbam ar ieinteresētajām pusēm:

- ✓ sākotnējā ieinteresēto pušu iesaiste, lai palielinātu sabiedrības informētību par Dienaskārtību 2030 un IAM, tai skaitā informatīvie semināri un kampaņas gan valsts pārvaldei, gan dažādām sabiedrības grupām;

- ☑ darbs ar ieinteresēto pušu organizācijām attīstības plānu pārskatīšanā, iesaistot ieinteresētās puses forumos, komisijās vai citos konsultatīvajos mehānismos, lai analizētu IAM praktisko integrēšanu attīstības plānošanas dokumentos nacionālā, reģionālā un vietējā līmenī;
- ☑ valstis, kurās vēl nav konsultatīvo mehānismu dialoga veidošanai ar sabiedrību IAM jautājumos, tiek aicinātas apsvērt iespēju organizēt konsultatīvu forumu par IAM īstenošanu.

Tomēr Latvijā sabiedrības iesaistes potenciāls Dienaskārtības 2030 īstenošanā nav pilnībā izmantots. Valsts pārvaldē nav īstenotas regulāras un sistemātiskas aktivitātes, kas ļautu apzināt visas iesaistītās puses un veicinātu to aktīvu iesaisti Dienaskārtības 2030 īstenošanas procesā.

PKC ir īstenojis atsevišķas informatīvās aktivitātes, jo īpaši Dienaskārtības 2030 īstenošanas sākumposmā. Uzsākot darbu pie Dienaskārtības 2030 integrēšanas Latvijas plānošanas sistēmā, PKC īstenoja vairākus informatīvus pasākumus – 2016. gadā piedalījās forumā “Pasaule un pašvaldība” Gulbenē⁷⁹ un publicēja rakstu par IAM īstenošanu Latvijā⁸⁰, bet 2017. gadā organizēja konferenci “Ilgtspējīgas attīstības mērķi – iespējas labākai Latvijas politikai”, kurā tika prezentēts arī IAM kartējums. PKC ieskatā,⁸¹ tās īstenotās aktivitātes ir nodrošinājušas ieinteresēto pušu iepazīstināšanu ar Dienaskārtību 2030 un Latvijas izvēlēto pieeju tās integrēšanai plānošanas sistēmā.

Tai pašā laikā Latvijā netika organizētas ne visaptverošas informatīvās kampaņas, ne konsultatīvie mehānismi diskusijām par Dienaskārtības 2030 integrēšanu. Dienaskārtības 2030 integrēšanas procesā PKC aktīvi koordinēja sadarbību ar nozaru ministrijām un Centrālo statistikas pārvaldi, tomēr pārējās ieinteresētās puses Dienaskārtības 2030 integrēšanas procesā nav tikušas iesaistītas. Lai gan abos IAM kartējumos kā atbildīgie/līdzatbildīgie par noteiktu IAM apakšmērķu īstenošanu minētas ne tikai ministrijas, bet arī pašvaldības, nevalstiskās organizācijas, sociālie partneri u.c., ne pašvaldības, ne citas kartējumos norādītās atbildīgās/līdzatbildīgās personas (izņemot ministriju pārstāvjus) kartējumu tapšanas procesā nav tikušas iesaistītas⁸².

PKC savā tīmekļa vietnē ir izveidojis atsevišķu sadaļu⁸³ IAM jautājumiem, kurā ir pieejama informācija par Dienaskārtību 2030, IAM kartējumu un Latvijas ziņojumiem ANO par IAM īstenošanu. Tāpat PKC popularizē ikgadējo Eiropas Ilgtspējīgas attīstības nedēļu, sagatavojot preses relīzes⁸⁴ par minēto pasākumu. Ilgtspējīgas attīstības nedēļu organizē Vīnes Ekonomikas un biznesa universitātē⁸⁵, taču konkrētas aktivitātes organizē intereseanti ES valstīs, piemēram, nevalstiskās organizācijas, un piesaka tos dalībai pasākumā.

Savukārt Ārlietu ministrija aktīvi darbojas attīstības sadarbības jomā, atbalstot NVO aktivitātes un izglītības projektus, tai skaitā ANO Jauniešu delegātu programmu. IAM popularizēšanas jomā visaktīvāk darbojas nevis valsts pārvalde, bet gan nevalstiskais sektors, uzņēmējdarbības pārstāvji un arī Latvijas Pašvaldību savienība, kas kopš 2018. gada pēc savas iniciatīvas ir īstenojusi vismaz 14 ar IAM saistītas aktivitātes un informatīvos pasākumus.

Izņemot minētās aktivitātes, revidenti nekonstatēja turpmākas sistemātiskas aktivitātes izpratnes veicināšanai par IAM un Dienaskārtības 2030 popularizēšanai. Tomēr regulāras un sabiedrību iekļaujošas aktivitātes bija nepieciešamas vienotas izpratnes veidošanai IAM jomā, jo saskaņā ar Eiropas barometra pētījumu⁸⁶ 2016. gadā tikai 10% respondentu Latvijā zināja, kas ir IAM, savukārt 66% respondentu par IAM nebija pat dzirdējuši. Salīdzinājumam – Somijā par to, kas ir IAM, zināja jau 27% respondentu, bet Austrijā 19% respondentu⁸⁷. To, ka sabiedrības izpratne par IAM un to nozīmi joprojām ir zema, ilustrē arī zemais atsaucības līmenis Eiropas ilgtspējīgas attīstības nedēļas pasākumiem. 2015.–2019. gadā Latvijā tika organizētas 4–8 aktivitātes, bet 2020.–2022. gadā dalībai nav pieteikta neviena aktivitāte⁸⁸.

Salīdzinājumam – Igaunijā 2022. gadā reģistrētas 73 aktivitātes⁸⁹, Īrijā 106 aktivitātes, Somijā 249 aktivitātes, Ungārijā 367 aktivitātes, bet Vācijā 3842 aktivitātes⁹⁰.

Tādējādi, izvērtējot valsts pārvaldē organizētās aktivitātes, secināms, ka kopumā publiskais sektors neīsteno regulārus, sistemātiskus un iekļaujošus pasākumus, lai publiskajā un privātajā sektorā veidotu izpratni par IAM, to nozīmi un praktisko īstenošanu.

Ieteikums Pārresoru koordinācijas centram

Lai veicinātu visu ieinteresēto pušu iesaisti Dienaskārtības 2030 īstenošanā atbilstoši starptautiskajai labajai praksei, nodrošināt ieinteresēto pušu, tai skaitā pašvaldību un nevalstiskā sektora, dalību IAM īstenošanas procesos.

2. Dienaskārtība 2030 nav pilnībā integrēta Latvijas attīstības un budžeta plānošanas sistēmā

ANO iesaka valstīm Dienaskārtību 2030 adaptēt vietējai situācijai, integrējot to nacionālajos un vietējos plānošanas procesos. Latvija ir salīdzinājusi IAM prasības ar esošajiem attīstības plānošanas dokumentiem, tomēr šis izvērtējums ir nepilnīgs – nav izdarīti secinājumi vai priekšlikumi, kā arī daudzviet nav norādīta vai ir norādīta nepilnīga informācija par atbildīgajām iestādēm IAM īstenošanā, kā arī esošajos plānošanas dokumentos ietverto mērķu un rādītāju atbilstību IAM.

Tāpat ne visi uz Latviju attiecināmie IAM ir pilnībā integrēti nacionālajos plānošanas dokumentos. Nepilnības IAM integrācijā ir negatīvi ietekmējušas arī tālāku Dienaskārtības 2030 integrāciju vietējā līmenī, jo tikai četras pašvaldības ir vērtējušas to attīstības plānošanas dokumentu sasaisti ar IAM. Tā rezultātā IAM netiek integrēti arī budžeta sistēmās ne valsts, ne pašvaldību līmenī.

2.1. Labā prakse Dienaskārtības 2030 integrēšanai nacionālajās attīstības plānošanas sistēmās

Adaptējot Dienaskārtību 2030 vietējai situācijai, katrai valstij jāizlemj, kā IAM integrēt nacionālajos plānošanas procesos un rīcībpolitikās. **ANO iesaka⁹¹ šo uzdevumu sākt ar spēkā esošo attīstības plānošanas dokumentu salīdzināšanu ar IAM un to apakšmērķiem, lai identificētu trūkumus un pilnveidojamās jomas.** Turklāt izvērtējumam ir būtiski veikt visos valsts pārvaldes līmeņos – gan nacionālā, gan vietējā līmenī –, lai apzinātu attīstības stratēģijas un plānus visas valsts, nozaru un teritoriālā mērogā un nodrošinātu datus tālākai vertikālai un horizontālai rīcībpolitikai saskaņošanai.

Rīcībpolitiku horizontālā saskaņošana, kas ir viens no IAM īstenošanas priekšnosacījumiem, ietver starpministriju un starpnozaru sadarbību, lai rīcībpolitiku izstrādē identificētu un risinātu savstarpēji saistītus problēmjautājumus. Ieteikums saskaņot rīcībpolitikas horizontālā līmenī saistīts ar līdzšinējo valstu pieredzi ilgtspējīgas attīstības jomā, kur bieži vien vērojams izpratnes trūkums par ilgtspējīgas attīstības elementu savstarpējo sasaisti un mijiedarbību⁹², piemēram, politika vides aizsardzības jomā neņem vērā ekonomisko un sociālo aspektu ietekmi uz vidi. Tāpēc ANO iesaka⁹³ Dienaskārtības 2030 īstenošanā izvērtēt institucionālos mehānismus rīcībpolitiku koordinēšanai un veikt integrētu politikas analīzi, lai nodrošinātu, ka plānotās rīcībpolitikas, programmas un mērķi atbalsta nacionāli adaptēto IAM sasniegšanu.

Savukārt rīcībpolitiku vertikālā saskaņošana ietver IAM kaskadēšanu no nacionālā līmeņa plānošanas dokumentiem uz reģionālā un vietējā līmeņa plānošanas dokumentiem. To mēdz apzīmēt arī ar terminu *glokalizācija*, jo tā ietver rīcībpolitiku saskaņošanu un partnerību veidošanu vertikālā virzienā starp valsts pārvaldes līmeņiem, pilsonisko sabiedrību un citām ieinteresētajām pusēm, sasaistot globālos

problēmjaudājumus ar ikdienu vietējā kopienā un vietējās kopienas procesus – ar globālo attīstību⁹⁴. ANO šajā uzdevumā iesaka⁹⁵ pievērst uzmanību vairākiem aspektiem:

- ☑ institucionālie sadarbības mehānismi, lai veicinātu partnerības un koordināciju starp dažādiem valsts pārvaldes līmeņiem;
- ☑ ieinteresēto pušu forumi un konsultatīvie mehānismi, lai veicinātu sadarbību un politiku koordināciju;
- ☑ IAM integrēšana vietējo pašvaldību plānos un procesos, kā arī uzraudzība vietējā līmenī, lai veicinātu IAM lokalizāciju.

Ekspertu vērtējumā,⁹⁶ IAM integrācija nacionālā un vietējā līmenī ir viena no jomām, kur iespējami pilnveidojumi, jo nereti valstīm trūkst pilnvērtīgas analīzes par nacionālo un vietējo plānošanas dokumentu sasaisti ar IAM, kā arī institucionālās infrastruktūras IAM īstenošanai – nav skaidrs, kā jākoordinē ar IAM sasniegšanu saistītās darbības.

Dienaskārtības 2030 integrēšanai nacionālajās un vietējās plānošanas sistēmās valstis izmanto dažādas pieejas.

 Piemēram, Vācijas Ilgtspējīgas attīstības padome 2015. gadā sadarbībā ar ekspertiem veica katra IAM analīzi, vērtējot tā sasaisti ar Vācijas aktualitātēm⁹⁷. Rezultātā tika nolemts⁹⁸ pārskatīt Vācijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, lai pilnībā integrētu tajā Dienaskārtību 2030. Šajā procesā plaši tika iesaistītas⁹⁹ visas ieinteresētās puses, Berlīnē un reģionos rīkojot darba grupas un konferences, kurās gan pašvaldībām, gan privātajam sektoram bija iespēja sniegt savus priekšlikumus Dienaskārtības 2030 īstenošanai.

Attiecīgi 2016. gadā tika sagatavota jaunā Vācijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija¹⁰⁰, kura atkārtoti tika pārskatīta 2021. gadā, ņemot vērā Vācijas brīvprātīgajā ziņojumā ANO par IAM progresu izdarītos secinājumus. Stratēģijas centrālā tēma ir Dienaskārtības 2030 īstenošana Vācijā, iekļaujot informāciju par Vācijas prioritārajiem IAM apakšmērķiem, iestāžu atbildības jomām IAM īstenošanā, konsultatīvajiem mehānismiem IAM jautājumos, pašvaldību lomu IAM īstenošanā, kā arī citiem ar IAM integrēšanu saistītiem jautājumiem.

 Savukārt Austrijā darbojas vairāki mehānismi¹⁰¹ rīcībpolitiku horizontālai un vertikālai koordinācijai, tai skaitā:

- ☑ nacionālo un reģionālo ilgtspējīgas attīstības koordinatoru konference, kuras ietvaros divreiz gadā valsts pārvaldes eksperti lemj par nepieciešamajām darbībām ilgtspējas jautājumu koordinēšanai;
- ☑ ar Ministru kabineta lēmumu 2016. gadā visām federālajām ministrijām tika uzdots nodrošināt Dienaskārtības 2030 saskaņotu īstenošanu; šim uzdevumam ir izveidota starpministriju darba grupa Federālās kancelejas un Federālās Eiropas un starptautisko lietu ministrijas vadībā¹⁰² un regulāri tiek publicēta informācija par plānotajām darbībām IAM īstenošanai (piemēram, sabiedrības iesaistes mehānismi un pasākumi IAM popularizēšanai);

Dienaskārtības 2030 īstenošanas gaitā tiek izcelta nepieciešamība integrēt Dienaskārtību 2030 attīstības plānošanas procesos ne tikai nacionālā, bet arī vietējā līmenī. Šajā kontekstā plaši tiek lietots jēdziens *lokalizācija*, kas apzīmē IAM integrēšanu, īstenošanu un uzraudzību vietējā līmenī, lai sasniegtu globālos mērķus¹⁰³. Piemēram, ANO izveidotajā IAM lokalizācijas platformā *Local2030* ir uzsvērtā vietējo pašvaldību nozīme.¹⁰⁴

Vietējās pašvaldības ir politikas veidotāji, pārmaiņu katalizatori un tas pārvaldes līmenis, kas vislabāk var saistīt globālos mērķus ar vietējām kopienām. Attīstības lokalizēšana ir process, kas dod iespēju iesaistīties visām vietējām ieinteresētajām personām un kura mērķis ir padarīt ilgtspējīgu attīstību atsaucīgāku un tādējādi atbilstošāku vietējām vajadzībām un vēlmēm.

ANO eksperti ir identificējuši vairākus labās prakses piemērus IAM lokalizācijā Eiropas reģionu un vietējās pašvaldībās¹⁰⁵.

Basku Zemes apgabals Spānijā 2019. gadā izstrādāja savu Dienaskārtību 2030 – stratēģiju IAM indikatoru sasniegšanai vietējā līmenī; tā sasaista visus 17 IAM, kā arī 100 apakšmērķus ar Basku zemes 80 plānošanas instrumentiem, 19 tiesību aktiem un 50 rezultatīvajiem rādītājiem, tādējādi saskaņojot vietējās rīcībpolitikas ar Dienaskārtību 2030 un padarot redzamu Basku Zemes ieguldījumu Dienaskārtības 2030 īstenošanā.

Flandrijas reģions Beļģijā 2018. gadā publicēja savu vīziju¹⁰⁶ IAM lokalizācijai un īstenošanai, kā arī formulēja 49 lokālos mērķus, ko sasniegt dažādos sektoros (piemēram, enerģētikā) līdz 2030. gadam; IAM tiek īstenoti, integrējot tos institūciju pārvaldībā un iekšējos procesos, palielinot informācijas un apmācību pasākumus, izstrādājot IAM sasniegšanas ceļvežus un instrumentus, turklāt reģionā ir attīstīta sabiedrības iesaiste lēmumu pieņemšanas procesos (konsultatīvo padomju formātā).

Itālija 2018. un 2019. gadā piešķīra finanšu līdzekļus reģioniem un lielpilsētām IAM balstītu ilgtspējīgas attīstības stratēģiju izstrādē; lai analizētu savu IAM progresu, **Florenses pilsēta 2021. gadā izstrādāja brīvprātīgo pašvaldības ziņojumu (voluntary local review)** par IAM progresu, kas tiks izmantots kā pamats pašvaldības IAM stratēģijas izstrādei.

Turklāt darbu ar IAM vietējā līmenī īsteno ne tikai pasaules lielpilsētas, bet arī mazas un vidējas pašvaldības, piemēram, pašvaldības Skandināvijā.

Viena no tām ir Askeras pašvaldība Norvēģijā¹⁰⁷, kas tika izveidota 2020. gadā administratīvi teritoriālās reformas rezultātā un kurā ir 97 589 iedzīvotāju. Jaunizveidotā pašvaldība izvēlējās izmantot IAM kā ietvaru attīstības plānošanas dokumentu izstrādei¹⁰⁸. Šī procesa gaitā pašvaldība izvērtēja tai prioritāros IAM un apakšmērķus, kā arī strādāja pie to integrēšanas vietējos attīstības plānošanas dokumentos un budžeta sagatavošanas procesā, pašvaldības iekšējās kontroles un kvalitātes vadības sistēmās, kā arī izstrādājot/pielāgojot vietējos indikatorus progresa mērīšanai¹⁰⁹ (skatīt 8. attēlu).

Global goal	Municipal significance	Global target	Local conditions		Development of services			Societal development		
			Opportunities	Challenges	Goal	Strategy	Stakeholders	Goal	Strategy	Stakeholders
3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING	The municipality is responsible for ensuring sound, adequate healthcare for all those who need it, irrespective of age or diagnosis.	3.3, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8, 3.9, 3.9a, 3.9d								
4 QUALITY EDUCATION	The municipality is responsible for ensuring that all children and adolescents have a good, safe school environment that encourages well-being and learning.	4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.7								

8. attēls. Piemērs pašvaldībā izmantotajai metodoloģijai IAM integrēšanai vietējā līmenī (pašvaldībai aktuālie IAM, to apakšmērķi un tiem atbilstošā iespēju / izaicinājumu / mērķu / ieinteresēto pušu vērtējums vietējā līmenī).

Savukārt Vekšes pašvaldība Zviedrijā IAM lokalizācijas procesu uzsāka 2016. gadā¹¹⁰, sākotnēji rīkojot neformālas sanāksmes gan ar pašvaldības darbiniekiem, gan dažādām ieinteresētajām pusēm. Paralēli tika analizēta pašvaldības dokumentu sasaiste ar IAM. Šo procesu rezultātā pašvaldība 2019. gadā izstrādāja deklarāciju “Ilgtspējīga Vekše 2030”¹¹¹, kas nosaka pašvaldības pieeju Dienaskārtības 2030 īstenošanai, tai skaitā pašvaldības mērķus, izaicinājumus un plānotās darbības to pārvarēšanai.

Turpretī Somijā Vides ministrija koordinē programmu Ilgtspējīga pilsēta¹¹², kuras mērķis ir veicināt ilgtspējīgu attīstību visās pašvaldību aktivitātēs un nodrošināt dažādu sektoru sadarbību, iesaistot programmā gan ministrijas, gan nevalstisko sektoru, pētniekus un uzņēmējus. Programmā līdz šim ir piedalījušās¹¹³ 80 pašvaldības un tās ietveros notiek gan labās prakses apmaiņa, gan tiek īstenoti pilotprojekti un meklēti jauni risinājumi. Ministrija sadarbībā ar Somijas vietējo un reģionālo pašvaldību asociāciju ir izstrādājusi arī rokasgrāmatu¹¹⁴ pašvaldībām IAM lokalizācijai.

2.2. Dienaskārtība 2030 nav pilnībā integrēta Latvijas nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentos

Katras valsts kompetencē ir Dienaskārtības 2030 integrēšana nacionālajā plānošanas procesā un valstij aktuālo apakšmērķu noteikšana. Gan PKC, gan resori, gan pašvaldības uzskata¹¹⁵, ka IAM ir integrēti Latvijas attīstības plānošanas sistēmā (tai skaitā hierarhiski augstākajos nacionālā līmeņa plānošanas dokumentos) un attīstības mērķu, prioritāšu un uzdevumu saskaņošana ar augstāka līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem attiecīgi nodrošina arī IAM kaskadēšanu un īstenošanu visos valsts pārvaldes līmeņos.

Izvērtējums par Latvijas nacionālo attīstības mērķu sasaisti ar IAM ir veikts PKC organizētajos IAM kartējumos. PKC un CSP gan norāda¹¹⁶, ka darbs pie 2022. gadā publicētā kartējuma nav uzskatāms par pabeigtu. Šādu kartējumu sagatavošana atbilst starptautiski atzītām pieejām, tomēr **Latvijā veiktajos izvērtējumos konstatējamas vairākas nepilnības.**

Latvija nacionālā līmenī nav izvirzījusi sev prioritārus IAM apakšmērķus. Vienīgā informācija par Latvijai aktuālajiem IAM mērķiem un apakšmērķiem ir atrodama kartējumos, kas gan ir tikai darba dokumenti un nevienai institūcijai nav juridiski saistoši. Tajos ietverts vērtējums, vai konkrētais apakšmērķis ir attiecināms uz Latviju. Tā no 169 IAM apakšmērķiem par attiecināmiem uz Latviju ir atzīti¹¹⁷ 139 jeb 82% apakšmērķu, neiekļaujot tikai 30 apakšmērķus, kas pamatā saistīti ar mazāk attīstītām/jaunattīstības valstīm (tai skaitā apakšmērķi, kas vērsti uz kalnu ekosistēmu saglabāšanu, piekļuvi internetam vismazāk attīstītajās valstīs, jūras resursu ilgtspējīgu izmantošanu mazo salu jaunattīstības valstīs u.c.).

Tai pašā laikā par neattiecināmiem uz Latviju atzīti arī tādi apakšmērķi¹¹⁸, kas nav viennozīmīgi nesaistīti ar Latvijai aktuāliem jautājumiem, piemēram, zaļo un sabiedrisko zonu pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti, ūdens apsaimniekošanas lietderība, katastrofu riska mazināšana. Problēmas šajās jomās ir konstatētas¹¹⁹ gan Valsts kontroles veiktajās revīzijās, gan citu organizāciju pētījumos, piemēram, attiecībā uz dabas objektu un publisko ūdeņu pieejamību cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, notekūdeņu attīrīšanas problēmām un neattīrītu notekūdeņu nonākšanu dabā, nepilnībām civilās aizsardzības sistēmā (tai skaitā katastrofu risku novērtēšanā un pārvaldīšanā).

Tāpat ne 2017. gada, ne 2022. gada kartējumā nav secinājumu par kartēšanas procesā konstatētajiem trūkumiem vai ieteikumu attiecībā uz nepieciešamajiem pilnveidojumiem IAM integrēšanai attīstības plānošanas dokumentos vai konkrētiem pienākumiem/uzdevumiem IAM īstenošanai. Piemēram, kartējumos nav norādīts, kāda rīcība nepieciešama tajos gadījumos, kad nav konstatēta Latvijas attīstības plānošanas dokumentu sasaiste ar IAM.

Abos kartējumos ir vērtēts, vai Latvijas ilgtermiņa attīstības stratēģijā, nacionālajā attīstības plānā un politikas plānošanas dokumentos ir izvirzīti IAM atbilstoši vai līdzīgi mērķi un rādītāji. **Tomēr abi kartējumi nesniedz pilnīgu priekšstatu par IAM un to apakšmērķu sasaisti ar Latvijas plānošanas dokumentiem, jo daudzviet nav norādīta vai ir norādīta nepilnīga informācija**, piemēram, daudzās kartējuma ailēs nav atzīmēts, vai konkrēts IAM apakšmērķis ir/nav ietverts attīstības plānošanas dokumentos, vai ir izvirzīti globālajiem IAM rādītājiem atbilstoši vietējie rādītāji, kā arī ir atrodama pretrunīga informācija par atbildīgajām iestādēm (*skatīt 9. attēlu*).

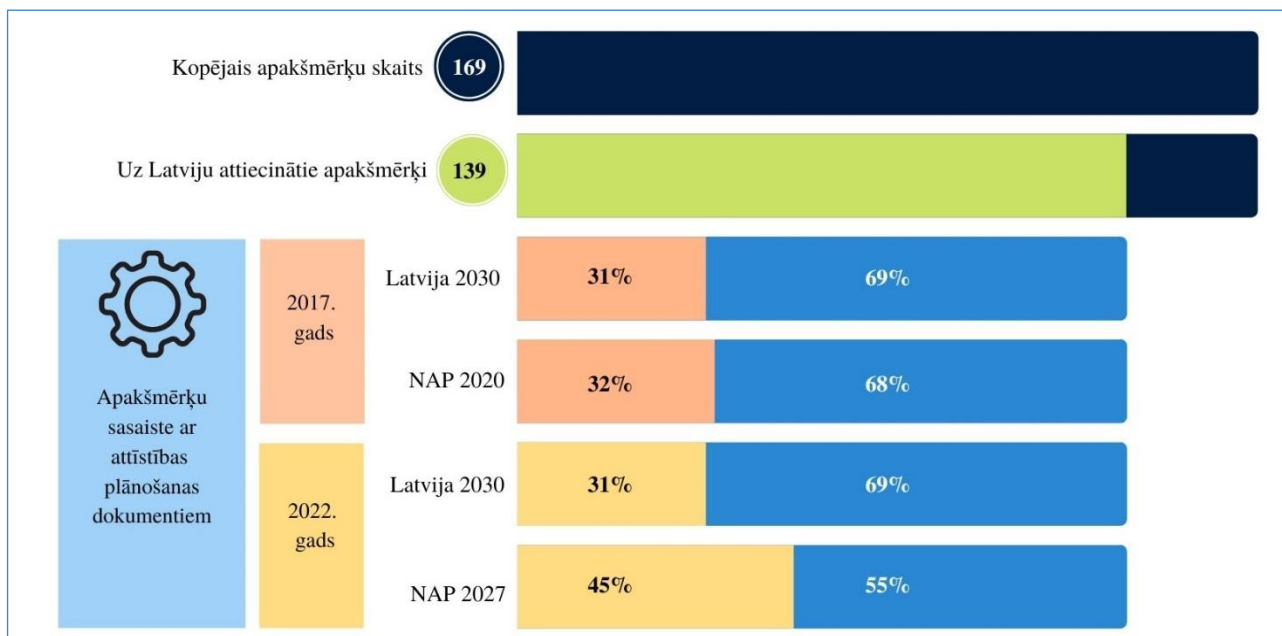
IA mērķis	IA apakšmērķis	Atbildība	Līdzatbīdība	Latvija 2030 rādītāji; n - nav; na - nav aktuāli	NAP2027	Nozaru politikas plānošanas dokuments, kurā izvirzīts šis vai līdzīgs mērķis/rādītājs	Nozaru politikas plānošanas dokumenta galvenie rezultātīvie rādītāji ar bāzes un mērķu vērtībām.
2. mērķis IZSKAUST BADU, PANĀKT PĀRTIKAS NODROŠINĀJUMU UN UZLABOTU UZTURU, VEICINĀT ILGTSPĒJĪGU LAUKSAIMNIECĪBU	2.1. Līdz 2030. gadam izskaust badu un nodrošināt visiem iedzīvotājiem, jo īpaši nabadzīgajiem un neaizsargātajiem, tostarp zidainiem, piekļuvi nekaitīgam, uzturvielām bagātam un pietiekamam uzturam visa gada garumā	LM (trūcīgo pārtika), ZM (programma skolu apgādei ar augļiem un dārzeņiem un pienu piena un augļu programma skolās), IZM (brīvpusdienas skolās)	SPKC, VM (uztura prasības pārtikai), SIF (trūcīgo pārtika)		NAV	LM: Eiropas Atbalsta fonds vistrūcīgākām personām (EAFVP) EAFVP atbalsta saņēmēju skaits	LM :Eiropas Atbalsta fonds vistrūcīgākām personām (EAFVP) EAFVP atbalsta saņēmēju skaits
2. mērķis IZSKAUST BADU, PANĀKT PĀRTIKAS NODROŠINĀJUMU UN UZLABOTU UZTURU, VEICINĀT ILGTSPĒJĪGU LAUKSAIMNIECĪBU	2.2. Līdz 2030. gadam izskaust visu veidu nepareizu uzturu, tostarp līdz 2025. gadam sasniegt starptautiski saskaņotos mērķus attiecībā uz kavētu augšanu un vājumu bērniem vecumā līdz 5 gadiem, un apmierināt pieaugušu meiteņu, grūtnieču un ar krūti barojošu sieviešu, kā arī vecu cilvēku uzturvajadzības	tiek saskaņots	tiek saskaņots		NAV		

IA mērķis	IA apakšmērķis	Atbildība	Līdzatbīdība	Latvija 2030 rādītāji; n - nav; na - nav aktuāli	NAP2027	Nozaru politikas plānošanas dokuments, kurā izvirzīts šis vai līdzīgs mērķis/rādītājs	Komentāri, t.sk. par info. ziņojumiem (ja nav politikas dokumenta)
3. mērķis NODROŠINĀT VESELĪGU DZĪVI UN SEKMĒT LABKLĀJĪBU JEBKURA VECUMA CILVĒKIEM	3.7. Līdz 2030. gadam nodrošināt vispārēju piekļuvi seksuālās un reproduktīvās veselības aprūpes pakalpojumiem, tostarp ģimenes plānošanas, informēšanas un izglītības nolūkos, un iekļaut reproduktīvās veselības veicināšanu valsts stratēģijās un programmās	ĀM					ĀM: Nav attiecināms uz ĀM

9. attēls. Piemēri IAM un Latvijas plānošanas dokumentu sasaistes vērtēšanai. Fragments no 2022. gada IAM kartējuma.

Kopumā 2017. gada kartējumā 96 jeb 69% uz Latviju attiecināto apakšmērķu nav norādīta sasaiste ar Latvijas ilgtermiņa attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam (turpmāk – Latvija2030), bet 94 jeb 68% apakšmērķu nav norādīta sasaiste ar Nacionālo attīstības plānu 2014.–2020. gadam (turpmāk – NAP2020). 2022. gadā atkārtotajā kartējumā joprojām 96 jeb 69% apakšmērķu nav sasaistes ar Latvija2030, bet 76 jeb 55% apakšmērķu nav sasaistes ar Nacionālo attīstības plānu 2021.–2027. gadam (turpmāk – NAP2027) (*skatīt 10. attēlu*). Tā, piemēram, nevienā no dokumentiem nav konstatēta sasaiste

ar IAM 17 “Sadarbība”, Latvija2030 nav sasaistes ne ar vienu no IAM 5 “Dzimumu līdztiesība” apakšmērķiem, bet NAP2027 nav sasaistes ne ar vienu no IAM 2 “Novērsts bads un ilgtspējīga lauksaimniecība” apakšmērķiem. Kopumā 68 jeb 49% uz Latviju attiecināmo apakšmērķu nav sasaistes ne ar Latvija2030, ne NAP2027.

10. attēls. Uz Latviju attiecināmo IAM skaits un IAM, kuriem PKC organizētajā kartējumā norādīta sasaiste ar Latvija2030 un nacionālo attīstības plānu 2017. gadā un 2022. gadā.

Arī izvērtējot Latvija2030, NAP2020 un NAP2027, nav gūstama pārliecība, ka Dienaskārtība 2030 tajos būtu integrēta. Ne Latvija2030, ne NAP2020 nav tiešu norāžu uz Dienaskārtību 2030 vai IAM. Savukārt NAP2027 IAM pieminēti formāli – vienā teikumā, norādot¹²⁰, ka dokuments izstrādāts, īstenojot Latvija2030 un IAM.

Tādējādi secināms, ka nozīmīga uz Latviju attiecināmo IAM daļa nav pilnībā integrēta Latvijas hierarhiski augstākajos nacionālā līmeņa ilgtermiņa un vidēja termiņa plānošanas dokumentos. Attiecīgi nav iespējams arī nodrošināt IAM saskaņotu kaskadēšanu no hierarhiski augstākajiem attīstības plānošanas dokumentiem uz zemāka līmeņa plānošanas dokumentiem.

Arī vērtējot IAM iekļaušanu politikas plānošanas dokumentos, Valsts kontroles ieskatā ne visi uz Latviju attiecināmie IAM tajos ir integrēti.

Lai gan daļai IAM apakšmērķu kartējumos ir identificēts viens vai vairāki politikas plānošanas dokumenti, kuros izvirzīts IAM atbilstošs vai līdzīgs mērķis/rādītājs, tā nav visos gadījumos. 2017. gada kartējumā 13 jeb 9% uz Latviju attiecināmiem apakšmērķiem nav konstatēti politikas plānošanas dokumenti, kuros izvirzīti IAM atbilstoši vai līdzīgi mērķi, bet 2022. gadā – jau 23 jeb 17%. Tāpat 50 jeb 36% apakšmērķu ir identificēti politikas plānošanas dokumenti, kuros izvirzīti IAM atbilstoši vai līdzīgi mērķi, bet nav identificēts hierarhiski augstāks nacionālā līmeņa plānošanas dokuments, no kura šie mērķi kaskadētos, tādējādi nodrošinot saskaņotu valsts attīstības plānošanu. Turklāt kartējumos ir norādīts tikai atbilstošais politikas plānošanas dokuments, piemēram, “Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030.gadam”, bet ne pats IAM atbilstošais vai līdzīgais nozares mērķis, līdz ar to nav iespējams vērtēt, vai IAM apakšmērķi tiešām ir pilnībā integrēti politikas plānošanas dokumentos.

Lai gan abos kartējumos ir iekļautas daudzas ailes, kurās nav norādīta vai ir norādīta nepilnīga informācija par Latvijai aktuālo apakšmērķu sasaisti ar attīstības plānošanas dokumentiem, par šo situāciju nav izdarīti ne secinājumi, ne veiktas darbības to novēršanai, piemēram:

- ✓ 20 jeb 14% no IAM apakšmērķiem¹²¹, kuriem 2017. gadā tika identificēta sasaiste ar politikas plānošanas dokumentiem, 2022. gada kartējumā šādas sasaistes vairs nav, lai gan apakšmērķi joprojām atzīmēti kā Latvijai aktuāli, piemēram, apakšmērķi 6.1. par piekļuvi nekaitīgam dzeramajam ūdenim par pieejamu cenu, 12.3. par pārtikas atkritumu apjoma samazināšanu, 15.2. par mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu;
- ✓ tikai četriem jeb 3% no tiem IAM apakšmērķiem, kam 2017. gadā netika konstatēta sasaiste ar politikas plānošanas dokumentiem, 2022. gadā tāda ir norādīta; turpretī 12 jeb 9% apakšmērķu, kuriem sasaistes ar IAM nebija 2017. gadā, tādas joprojām nav arī 2022. gadā. Piemēram, 2017. gada kartējumā norādīts, ka IAM apakšmērķim 2.5. par sēklu, augu un dzīvnieku ģenētiskās daudzveidības saglabāšanu jau kopš 2011. gada nav atbilstoša politikas plānošanas dokumenta; arī 2022. gadā atzīmēts, ka šāds politikas plānošanas dokuments joprojām nav izstrādāts.

Arī pašos politikas plānošanas dokumentos bieži vien nav tiešu norāžu par to sasaisti ar IAM. No 103 revidentu vērtētajiem dokumentiem tikai 24 ietver atsauces uz IAM, un tās ietver atšķirīgu pieeju sasaistes vērtēšanai – gan detalizētu (piemēram, Attīstības sadarbības politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam norādīti¹²² attīstības sadarbībā prioritārie IAM), gan formālu (dokumentā tikai norādīts, ka tas izstrādāts saskaņā ar Dienaskārtību 2030 vai IAM¹²³). Detalizēta sasaiste ar IAM vērojama attīstības sadarbības politikas jomā. Tā kā Latvijas attīstības sadarbības politikas pamatā ir Dienaskārtība 2030 un atbalsts IAM ieviešanai attīstības valstīs, Ārlietu ministrijas izstrādātajos attīstības sadarbības politikas plānošanas dokumentos, piemēram, Attīstības sadarbības politikas plānā 2021.–2023. gadam¹²⁴ ir iekļauti gan sasniedzamie mērķi, gan rezultatīvie rādītāji IAM ieviešanas kontekstā.

Turklāt vismaz 44 plānošanas dokumenti, kas izstrādāti pēc pirmā kartējuma tapšanas, nav minēti 2022. gadā veiktajā IAM kartējumā, lai gan šajā periodā tapušajiem plānošanas dokumentiem būtu jānodrošina IAM integrēšana Latvijas plānošanas sistēmā. Piemēram, Sporta politikas pamatnostādnes 2022.–2027. gadam¹²⁵ neietver atsauces uz IAM un nav ietvertas arī 2022. gadā veiktajā IAM kartējumā, lai gan sporta jautājumi ir saistīti ar vairākiem IAM, tai skaitā 3. mērķi “Laba veselība un labklājība”, 4. mērķi “Kvalitatīva izglītība”, 5. mērķi “Dzimumu līdztiesība” un 11. mērķi “Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas”¹²⁶.

Tādējādi secināms, ka, lai gan daļējs vērtējums par Latvijas plānošanas sistēmas sasaisti ar IAM ir veikts, turklāt divreiz, nav nodrošināta visaptverošas un pilnīgas analīzes veikšana un nav iespējams gūt pārliecību, ka Latvija ir nodrošinājusi IAM pilnīgu integrāciju tās plānošanas sistēmā.

Nepilnīgs izvērtējums tālāk ietekmē arī IAM un ar to saistīto starptautisko saistību praktisku īstenošanu. Piemēram, IAM 12.3. paredz līdz 2030. gadam uz pusi samazināt pārtikas atkritumu daudzumu uz vienu iedzīvotāju mazumtirdzniecības un patēriņa līmeņos. Šis apakšmērķis nav atrodams ne Latvija2030, ne NAP2027, ne nozaru politikas plānošanas dokumentos. Valsts kontrole savās revīzijās¹²⁷ ir secinājusi, ka šī mērķa sasniegšanai Latvijā nav veikti pasākumi un kavējas bioloģisko atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveide.

Līdzīga situācija vērojama arī ar IAM 15.8, kas paredzēja jau līdz 2020. gadam veikt pasākumus, lai novērstu invazīvu svešzemju sugu izplatību un būtiski samazinātu to ietekmi. Biodaudzveidības saglabāšanu par vienu no savām prioritātēm ir izvirzījusi arī ES¹²⁸ un Latvija jau 2019. gadā saņēma Eiropas Komisijas brīdinājumu¹²⁹ par rīcības plāna trūkumu invazīvo sugu apkarošanai. 2022. gadā apstiprinātajās Vides politikas pamatnostādnēs 2021. –2027. gadam¹³⁰ ir paredzēta invazīvu svešzemju sugu ietekmes mazināšana, taču konkrēts rīcības plāns joprojām nav izstrādāts un Eiropas Komisija 2023. gadā paziņoja¹³¹ par plānu vērsties Eiropas Savienības tiesā pret Latviju.

Latvijā arīdzan nav atsevišķu institucionālo mehānismu Dienaskārtības 2030 horizontālās un vertikālās integrācijas nodrošināšanai. Ministrijas PKC ir norādījušas kontaktpersonas saziņai IAM jautājumos (piemēram, sadarbībai IAM kartējuma izstrādē, Latvijas ziņojuma ANO par IAM īstenošanas gaitu sagatavošanai), bet savstarpēju sadarbības pasākumu IAM dažādo dimensiju koordinācijai nav¹³². Arī IAM kartējuma izstrādes gaitā kartējuma tabulu ministrijas aizpildīja individuāli, norādot informāciju par savām kompetences jomām, taču neapspriežot IAM integrācijas savstarpējo koordināciju sanāksmēs, darba grupās vai citos formātos¹³³. Vairākas ministrijas norāda¹³⁴, ka IAM kartējuma aktualizācijas procesā būtu noderīgi atvēlēt laiku horizontālu vai radniecīgu politiku nozaru diskusijām, kā arī uzlabot publiskā sektora informētību par IAM praktisko integrēšanu valsts attīstības un budžeta plānošanas procesā, nozaru līmenī un rezultatīvo rādītāju sasaisti ar IAM.

Valsts pārvaldes iestādes uzskata¹³⁵, ka IAM īstenošanu nodrošina jau esošie attīstības plānošanas un sabiedrības iesaistes procesi, taču nav iegūti pierādījumi tam, ka IAM apsvērumi tajos būtu integrēti. Spēkā esošie normatīvie akti¹³⁶ paredz tikai pienākumu vidēja termiņa politikas plānošanas dokumentu izstrādes gaitā norādīt to sasaisti ar Eiropas Savienības politikas plānošanas dokumentiem, taču šādas prasības nav attiecībā uz starptautiskajiem dokumentiem. Tāpat arī PKC izstrādātā politikas veidošanas rokasgrāmata¹³⁷ neietver praktiskas norādes par attīstības plānošanas dokumentu sasaisti ar Latvijas starptautiskajām saistībām.

NAP2020 tika izstrādāts pirms Dienaskārtības 2030 apstiprināšanas, attiecīgi tā izstrādes gaitā nebija iespējams tajā integrēt IAM jautājumus. Veicot NAP2020 vidusposma izvērtējumu 2017. gadā, vērtēts¹³⁸ arī IAM progress, izceļot atsevišķus izaicinājumus, tomēr dokumentā nav sniegti konkrēti priekšlikumi attiecībā uz Latvijas attīstības dokumentu pilnveidošanu vai papildināšanu IAM kontekstā.

Arī NAP2027 izstrādes gaitā IAM integrēšanai nepieciešamās darbības nav atsevišķi analizētas vai apspriestas. Uz IAM apsvērumu trūkumu NAP2027 publiskajā apspriešanā uzmanību ir vērsis arī nevalstiskais sektors, piemēram, biedrība “Latvijas platforma attīstības sadarbībai” (turpmāk – LAPAS) norādīja¹³⁹:

“Vēršam uzmanību, ka NAP2027 ir faktiski pēdējais valsts nacionālais plānošanas dokuments, kam jāpietuvina Latvija valsts ilgtermiņa attīstības redzējumam, kas atspoguļots Latvija2030, kā arī Dienaskārtībā2030, kuras ieviešanu paredz IAM. Tādējādi uzskatām, ka ir kritiski svarīga ļoti skaidra rīcība, kā NAP2027 sasniegs šajos abos dokumentos minēto, taču šobrīd tā ir tikai vispārēja rakstura atsauce 5.lappusē.

Aicinām dokumentā vai kādā tā pielikumā iekļaut skaidru kartējumu/vizualizāciju, kādi NAP2027 rīcības virziens uzdevumi pietuvina valsti Latvija2030 un Dienaskārtība2030. LAPAS un ekspertu izvērtējums liecina, ka šobrīd NAP2027 aptver tikai šauru virzienu loku, kā arī iepriekšējais pieejamais prioritāšu un IAM kartējums ir bijis neprecīzs pēc būtības.”

Tomēr NAP2027 gala redakcijā uz sasaisti ar IAM arī norāda tikai vispārīga rakstura atsauce 5. lpp. Neakcentējot IAM jautājumus attīstības plānošanas procesā, nav iespējams nodrošināt ne vienotas izpratnes veidošanu par IAM, ne to saskaņotu integrēšanu dažāda līmeņa plānošanas dokumentos.

Ieteikumi Pārresoru koordinācijas centram

Lai nodrošinātu Dienaskārtības 2030 koordinētu integrēšanu Latvijas attīstības plānošanas sistēmā, atbilstoši starptautiskajai labajai praksei, veikt visaptverošu situācijas analīzi, definējot nepieciešamās darbības IAM integrēšanai attīstības plānošanas dokumentos nacionālā līmenī.

Lai nodrošinātu vienotu valsts pārvaldes izpratni par Dienaskārtības 2030 integrēšanu nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentos, pilnveidot metodisko atbalstu attīstības plānošanas jomā.

2.3. Dienaskārtība 2030 nav integrēta pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos

Nepilnības IAM integrācijā, kas ir aprakstītas 2.2. apakšnodaļā, ir negatīvi ietekmējušas arī tālāku Dienaskārtības 2030 integrāciju vietējā līmenī, jo mērķi, kas nav integrēti nacionālajā plānošanas procesā, netiek mērķtiecīgi īstenoti.

Lai gan abos IAM kartējumos¹⁴⁰ pašvaldības ir identificētas kā līdzatbildīgās institūcijas 19 apakšmērķiem (11% no visa apakšmērķu skaita), ne pašvaldības, ne tās pārstāvošā Latvijas Pašvaldību savienība nav piedalījušas¹⁴¹ izvērtējumos par IAM sasaisti ar Latvijas plānošanas sistēmu.

Pašvaldības atbilstoši normatīvo aktu¹⁴² prasībām saskaņo pašvaldības attīstības mērķus, prioritātes un uzdevumus ar plānošanas reģionu un valsts līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem, bet ne Eiropas Savienības u.c. starptautiskiem dokumentiem, tai skaitā IAM, paļaujoties, ka gan Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā, gan nacionālajā attīstības plānā jābūt iekļautām visām Latvijas starptautiskajām saistībām¹⁴³. Arī Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, kuras kompetencē¹⁴⁴ ietilpst pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas metodiskā vadība un uzraudzība, nav sniegusi ieteikumus pašvaldībām saistībā ar IAM integrēšanu to attīstības plānošanas procesos.

Administratīvi teritoriālās reformas process pašvaldībās sniedza iespēju jauno attīstības plānošanas dokumentu izstrādē ņemt vērā arī starptautiskās tendences, tai skaitā IAM, tomēr šī iespēja visos gadījumos netika izmantota. Ņemot vērā IAM popularizējošu un izpratni veidojošu pasākumu trūkumu valsts pārvaldē, kā arī nepilnīgu IAM integrāciju nacionālā līmeņa plānošanas dokumentos, **tikai četras no astoņām revīzijas izlasē iekļautajām pašvaldībām ir vērtējušas to attīstības plānošanas dokumentu sasaisti ar IAM.**

Lai gan vairākas pašvaldības norādīja¹⁴⁵, ka ir vērtējušas IAM jautājumus attīstības plānošanas procesā, to dokumentos šāda sasaiste nebija atrodamā. Tai pašā laikā četras revīzijas izlasē iekļautās pašvaldības pēc savas iniciatīvas ir spērušas soļus IAM integrēšanai plānošanas dokumentos un īstenošanai pašvaldībā.

Bauskas novada pašvaldība 2022. gadā pašvaldības informatīvajā izdevumā publicēja speciālizlaidumu¹⁴⁶, informējot iedzīvotājus par jaunajiem attīstības plānošanas dokumentiem un pašvaldības iecerēm. Izdevumā atsevišķa sadaļa veltīta arī pašvaldības darbībām IAM sasniegšanā, skaidrojot katra IAM saturu un atbilstošos pašvaldības rīcības virzienus (*skatīt 11. attēlu*).

Bauskas novada pašvaldības rīcības ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā

ANO mērķis	Saturs	Rīcības virziens attīstības programmā
1 NOVĒRSTA NABADZĪBA 	Latvijas mērķis ir mazināt nabadzības riskus visiem iedzīvotājiem. Ekonomiskā izaugsme, atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, pārdomāta nodokļu sistēma, mūžizglītība un cienīgs (drošs, pietiekami atalgots) darbs novērš nabadzību.	Labklājība visiem / sociālā un veselības joma; Sociālo pakalpojumu kvalitāte, pieejamība un attīstība.
2 NOVĒRSTS BĀDS UN ILGTSPĒJĪGA LAUKSAIMNIECĪBA 	Ilgtspējīga un videi draudzīga lauksaimniecības produktu ražošana; bioloģiskās lauksaimniecības platību palielināšana; nišas produktu ražošana un to iekļūšana tirgū, mazo un vidējo saimniecību attīstība, vienlaikus uzlabojot lauku dzīves vides kvalitāti.	Veselības veicināšana un slimību profilakse.
3 LABA VESELĪBA UN LABKLĀJĪBA 	Cilvēkiem ir svarīgi rūpēties par savu veselību un valstij palielināt veselības pakalpojumu pieejamību, savlaicību un kvalitāti.	Sociālo un veselības iestāžu infrastruktūra un materiāli tehniskā bāze; Veselības un sociālās jomas cilvēkresursu piesaiste un attīstība; Primārās un sekundārās veselības aprūpe; Veselības veicināšana un slimību profilakse; Sporta infrastruktūra un pasākumi.

11. attēls. Fragments no Bauskas novada pašvaldības sagatavotā informatīvā materiāla izdevumā "Bauskas novada vēstis".

Savukārt **Liepājas valstspilsētas pašvaldība** Liepājas valstspilsētas un Dienvidkurzemes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2035. gadam ir iekļāvusi¹⁴⁷ tās ilgtermiņa prioritāšu sasaisti gan ar IAM, gan citiem tai aktuāliem starptautiskiem dokumentiem – Eiropas zaļo kursu, Eiropas Savienības stratēģiju Baltijas jūras reģionam un Jauno Leipcigas hartu (skatīt 12. attēlu).

ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi līdz 2030. gadam	Atvērtība un sasniedzamība	Cilvēks harmoniskā vidē	Vieda attīstība
	Ražošana, inovācija un infrastruktūra	Novērsta nabadzība	Dzīvība uz zemes
	Pieejama un atjaunojama enerģija	Dzimumu līdztiesība	Rīcība klimata jomā
	Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas	Pilnvērtīgs uzturs, ilgtspējīga lauksaimniecība	Cienīgs darbs un ekonomiskā izaugsme
	Samazināta nevienlīdzība	Atbildīgs patēriņš un ražošana	Tīrs ūdens un sanitārija
		Labā veselība un labklājība	Miers, taisnīgums, laba pārvaldība
		Dzīvība ūdenī	Kvalitatīva izglītība

12. attēls. Liepājas valstspilsētas pašvaldības ilgtermiņa prioritātes un tām atbilstošie IAM.

Pašvaldības attīstības plānošanas dokumentu sasaisti ar IAM ir vērtējusi arī **Rīgas valstspilsētas pašvaldība**. Pēc administratīvi teritoriālās reformas izstrādātajā pašvaldības attīstības programmā 2022.–2027. gadam ir iekļauta¹⁴⁸ informācija par attīstības programmas vietu vietējo, nacionālo un starptautisko attīstības plānošanas dokumentu vidū, kā arī norādīti pašvaldības prioritātēm atbilstošie IAM (skatīt 13. attēlu).

AP2027 PRIORITĀTE	RĪGAS ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2030	ANO ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶI	CITI SAISTOŠIE DOKUMENTI
1. Ērta un videi draudzīga pārvietošanās pilsētā			▼ Rīgas mobilitātes vīzija 2050. gadam ▼ Rīgas transporta sistēmas ilgtspējīgas mobilitātes rīcības programma ▼ Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plāns 2020.–2030. gadam (LR VARAM) ▼ Latvijas Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam (LR EM) ▼ Transporta attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (LR SM) ▼ Rīgas ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plāns līdz 2030. gadam (REA, izstrādē)
2. Dzīves kvalitāti veicinoša pilsētvide			▼ Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plāns 2020.–2030. gadam (LR VARAM)

13. attēls. Fragments no Rīgas valstspilsētas pašvaldības ilgtermiņa prioritāšu sasaistes un tām atbilstošajiem IAM.

Rīgas valstspilsētas pašvaldība attīstības programmas izstrādes procesā ir veikusi padziļinātu izvērtējumu par tās prioritāšu atbilstību IAM, izvērtējot katra IAM apakšmērķa aktualitāti pašvaldībai, atbilstošos ANO un Latvijas rādītājus, kā arī rādītājus, kas pieejami par Rīgas valstspilsētas pašvaldību (skatīt 14. attēlu).

Rīgas Attīstības programmas 2021.–2027.gadam prioritātes atbilstība ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem (SDGs) ¹				
Ērta un videi draudzīga pārvietošanās pilsētā				
IAM	Apakšmērķi	Indikatori ²	Indikatori ietverti Latvijas ziņojumā ANO, 2018 ³	Pieejamā statistika
 9.mērķis Veidot noturīgu infrastruktūru, veicināt iekļaujošu un ilgtspējīgu industrializāciju un sekmēt inovācijas	9.1. Attīstīt kvalitatīvu, uzticamu, ilgtspējīgu un noturīgu infrastruktūru, tostarp reģionālo un pārrobežu infrastruktūru, lai atbalstītu ekonomikas attīstību un iedzīvotāju labklājību, īpaši pievērsties pieejamas un taisnīgas piekļuves nodrošināšanai visiem 9.2. Veicināt iekļaujošu un ilgtspējīgu industrializāciju un līdz 2030. gadam ievērojami palielināt nodarbināto iedzīvotāju īpatsvaru un iekšzemes kopprodukta rūpniecības nozarē atbilstoši vietējiem apstākļiem valstīs un divkārtot minēto īpatsvaru vismazāk attīstītajās valstīs	9.1.1 Proportion of the rural population who live within 2 km of an all-season road 9.1.2 Passenger and freight volumes, by mode of transport 9.2.1 Manufacturing value added as a proportion of GDP and per capita 9.2.2 Manufacturing employment as a proportion of total employment 9.3.1 Proportion of small-scale industries in total industry value added 9.3.2 Proportion of small-scale industries with a loan or line of credit 9.4.1 CO2 emission per unit of value added	1. Latvijas vieta "Doing Business" indeksā 2. Latvijas vieta Globālās konkurētspējas indeksā 3. Autoceli ar melno segumu no reģionālajiem valsts autoceļiem (%) 4. Autoceli ar melno segumu no vietējiem valsts autoceļiem (%) 5. Kravu apgrozījums Latvijas ostās gadā 6. Pasažieru apgrozība sabiedriskajā autotransportā (regulārās satiksmes autobusu pasažierkilometri gadā)	PR1_5 Satiksmes veidu sadalījums (modalitāte) pilsētā (lietotāji, %) U1_1_1 Kopējais pilsētas sabiedriskā transporta pasažieru skaits, pasažieri (milj.)/gadā U1_1_2 Pasažieru vilciena pasažieru skaits A zonas maršrutos, pasažieri (milj.)/gadā U1_1_4 Iedzīvotāju apmierinātība (pozitīva vērtējuma īpatsvars): Sabiedriskā transporta pieejamība, %

14. attēls. Fragmenti no Rīgas valstspilsētas pašvaldības darba dokumentiem.

Savukārt Valmieras novada pašvaldība ir vērtējusi¹⁴⁹ gan pašvaldības ilgtermiņa prioritāšu atbilstību IAM, gan investīciju plānā 2022.–2024. gadam¹⁵⁰ ir norādījusi katra investīciju projekta sasaisti ar atbilstošajiem IAM (skatīt 15. attēlu).

Teritoriālā vienība	Nr.p.k.	VP, RV, U	Investīciju projekts	Rezultāti	Saistītie projekti	Atbildīgie	Laiks	Summa KOPĀ indikatīvi, EUR	t.sk. PAŠV., EUR	VALSTS, EUR	CITI, EUR	ES fondi, EUR	Finans. (apz.)	ANO m
Valmieras novads	19	1112	Vides pieejamības uzlabošana Valmieras novada izglītības iestādēs	Pasākumi vides un informācijas pieejamības uzlabošanai cilvēkiem ar speciālajām vajadzībām VNP dibinātajās izglītības iestādēs; Izglītības iestādes ir pieejamas cilvēkiem ar speciālām vajadzībām.		Pašvaldība (IP, NIAP)	2023-2028	500,000	500,000				Pašvaldība	1., 3., 4., 10.

15. attēls. Valmieras novada pašvaldības investīciju projektu sasaiste ar IAM.

Revidentu ieskatā, pozitīvi ir vērtējamas pašvaldību iniciatīvas vērtēt savas attīstības prioritātes arī globālā kontekstā, sasaistot vietējā līmeņa aktivitātes ar IAM. Tiesa, pašvaldību izvēlēta pieeja IAM jautājumiem pašlaik galvenokārt ir saistīta ar atbilstošo IAM piemeklēšanu pašvaldību jau izvirzītajām prioritātēm, bet pašvaldības nevērtē sasaisti ar IAM konkrētu apakšmērķu līmenī (izņemot Rīgas valstspilsētas pašvaldību) un neizmanto IAM kā plānošanas rīku prioritāšu noteikšanas procesā. Kopumā secināms, ka tikai puse revīzijas izlasē iekļauto pašvaldību ir vērtējušas to prioritāšu un mērķu sasaisti ar IAM un nav iespējams gūt pārlicību, ka Latvijai aktuālie IAM ir kaskadēti pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos.

Ieteikums VARAM

Lai nodrošinātu vienotu izpratni par IAM integrēšanu pašvaldību attīstības plānošanas sistēmās, VARAM sadarbībā ar PKC nodrošināt metodisku atbalstu pašvaldībām darbā ar IAM praktisko īstenošanu vietējā līmenī.

Ieteikums pašvaldībām

Lai veicinātu IAM integrēšanu vietējā līmenī un nodrošinātu pašvaldību izvirzīto prioritāšu tiešo sasaisti ar IAM, izvērtēt vai turpināt pilnveidot pašvaldības attīstības plānošanas dokumentos noteikto attīstības prioritāšu, mērķu un rīcības virzienu sasaisti ar IAM, to apakšmērķiem un rezultatīvajiem rādītājiem.

2.4. Dienaskārtība 2030 nav integrēta Latvijas budžeta plānošanas sistēmā

2.4.1. Labā prakse budžeta plānošanā

Sekmīgai politikas ieviešanai ir nepieciešams apzināties un plānot tās īstenošanai nepieciešamos finanšu resursus, to avotus (t.i., publisko un privāto finansējumu), kā arī noteikt skaidri definētus un izmēramus rezultatīvos rādītājus. “Labākā budžeta plānošana” Dienaskārtības 2030 īstenošanā nozīmē skaidru un izmēramu IAM mērķu uzrādīšanu budžeta piešķirumos un pārskatos.

ANO ieskatā,¹⁵¹ pēc IAM integrēšanas nacionālajā attīstības plānošanas sistēmā tie ir jāintegrē arī budžeta sistēmā. Ja šāda sasaiste netiek veidota, pastāv risks, ka apņemšanās īstenot Dienaskārtībā 2030 izvirzītos mērķus būs formāla, praksē tā arī nerealizējot konkrētus rīcības virzienus un darbības.

*Dienaskārtība 2030 atkārtoti apstiprina stingru apņemšanos to pilnībā īstenot, kas prasa efektīvu finanšu resursu mobilizāciju un partnerību. Dienaskārtībā uzsvērts, ka ilgtspējīgas attīstības centienu pamatā būs “saskaņotas valsts ilgtspējīgas attīstības stratēģijas, kuras atbalsta integrētas valsts finansējuma shēmas”.*¹⁵²

ANO Attīstības programma ir izstrādājusi rokassgrāmatu¹⁵³, kuras mērķis ir atbalstīt IAM integrēšanu valstu nacionālajās budžeta sistēmās, sniedzot norādījumus, alternatīvas un iekļaujot labo praksi. Valstu budžeta prioritātēm ir jākorēlē ar valstiski izvirzītām prioritātēm. Tādējādi tiks nodrošināta secīga mērķu

sasniegšana, īstenojot konkrētus darbības virzienus, paredzot tiem nepieciešamo finansējumu uz uzraugot to sasniegšanas progresu.

Dažas valstis (piemēram, Somija, Zviedrija un Norvēģija) ir papildinājušas savus budžeta priekšlikumus ar kvalitatīvu IAM īstenošanas aprakstu¹⁵⁴. Citas valstis (piemēram, Meksika, Kolumbija un Nepāla) pārbauda un klasificē savas budžeta programmas un izdevumus no to atbalstīto IAM perspektīvas. Tiek izstrādātas arī metodes apropriāciju uzraudzībai. Piemēram, Eiropas Komisija uzlabo klimata pārmaiņu finansēšanas daļas novērtējumu un tās izsekošanu un uzraudzību ES daudzgadu finanšu shēmā (DFS).

Valstis izmanto dažādus instrumentus, lai novērtētu savu budžeta pieprasījumu sasaisti ar izvirzītajām prioritātēm. Instrumenti var būt “luksofora” tipa, piemēram, klasifikācija, ko Itālijas Vides ministrija izmanto dažādu subsīdiu novērtēšanai: “videi draudzīgs”, “neitrāls”, “videi kaitīgs” un “nav informācijas”. Zviedrija izmanto piecu jautājumu metodi, lai novērtētu ierosināto budžeta apropriāciju ietekmi uz dzimumu līdztiesību¹⁵⁵.

Viens no ambiciozākajiem ilgtspējīgas attīstības budžeta modeļiem, iespējams, atrodams Jaunzēlandē, kas 2019. gadā uzsāka darbu pie pirmā labklājības budžeta pasaulē. Budžets tika izveidots, pamatojoties uz piecām valdības noteiktajām prioritātēm. Budžeta sagatavošanā tika uzsvērtā stratēģiskā un starpnozaru perspektīva, kā arī ietekmes novērtējums, kurā tika apvienota ekonomiskās, sociālās, ekoloģiskās un kultūras ietekmes šķērspārbaude ar ilgtermiņa perspektīvu (paaudžu aspekts). Šī prakse ir veicinājusi ministriju sadarbību un stiprinājusi holistisko pieeju budžeta izstrādē¹⁵⁶.

Arī ārvalstu pašvaldībās vērojama labā prakse darbā ar IAM iekļaušanu budžeta procesos. Piemēram, Štutgartes pašvaldība Vācijā virzās uz IAM balstītu budžeta plānošanu, paredzot, ka visiem budžeta pieprasījumiem jānorāda ietekme uz klimatu. Tādējādi jebkurš politisks lēmums jāvērtē atbilstoši tā ekoloģiskās pēdas nospiedumam, un pašvaldība ir paredzējusi arī papildu līdzekļus, lai veicinātu klimata aizsardzību un kompensētu projektu radītās CO² emisijas.

Soļu secība, integrējot IAM nacionālajās budžeta sistēmās¹⁵⁷

ANO Attīstības programma norāda¹⁵⁸ piecus secīgus soļus, kas sekmē IAM mērķu integrēšanu valsts budžeta sistēmā (*skatīt 16. attēlu*).

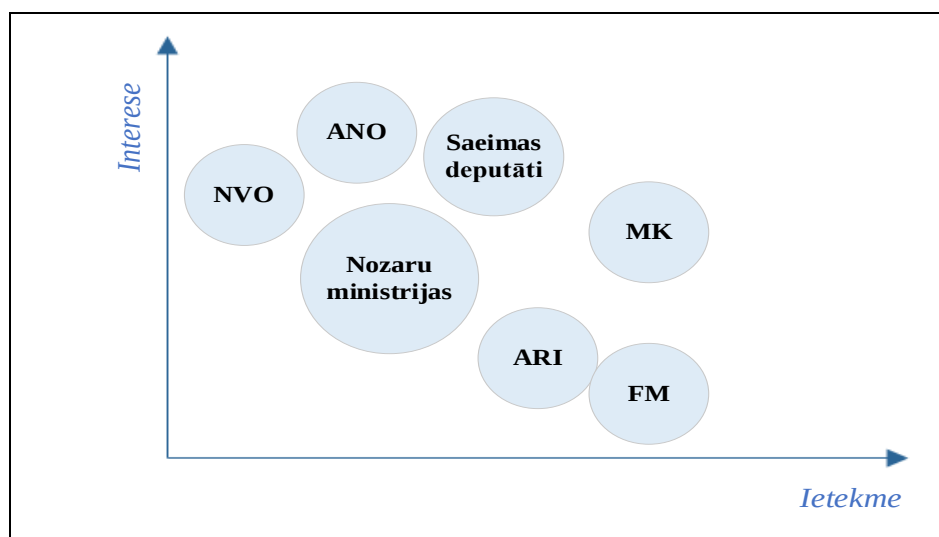
16. attēls. IAM integrēšana valstu budžeta sistēmās atbilstoši ANO Attīstības programmas ceļvedim “Budžeta plānošana IAM sasniegšanai” (“Budgeting for SDGs”).

Kā pirmo soli IAM iekļaušanai valsts budžeta plānošanas, uzraudzības un novērtēšanas procesos ANO iesaka veikt visaptverošu situācijas analīzi, lai novērtētu, cik lielā mērā IAM jau ir integrēti valsts plānošanas procesos.

Pēc visaptverošanas situācijas analīzes nākamais solis ir padziļinātas esošās finanšu plānošanas sistēmas analīze un tās pielāgošana IAM.

Pasaulē ir identificējamas vairākas alternatīvas pieejas IAM integrēšanai budžeta procesos, tomēr kopumā to galvenais mērķis ir plānot ierobežotos budžeta resursus atbilstoši prioritātem, kuras noteiktas saistībā ar IAM un sekot budžeta izpildei. Tieši šis priekšnosacījums ir svarīgs, lai novērstu risku, ka politikas īstenošana gala rezultātā netiks īstenota finanšu resursu ierobežojumu dēļ.

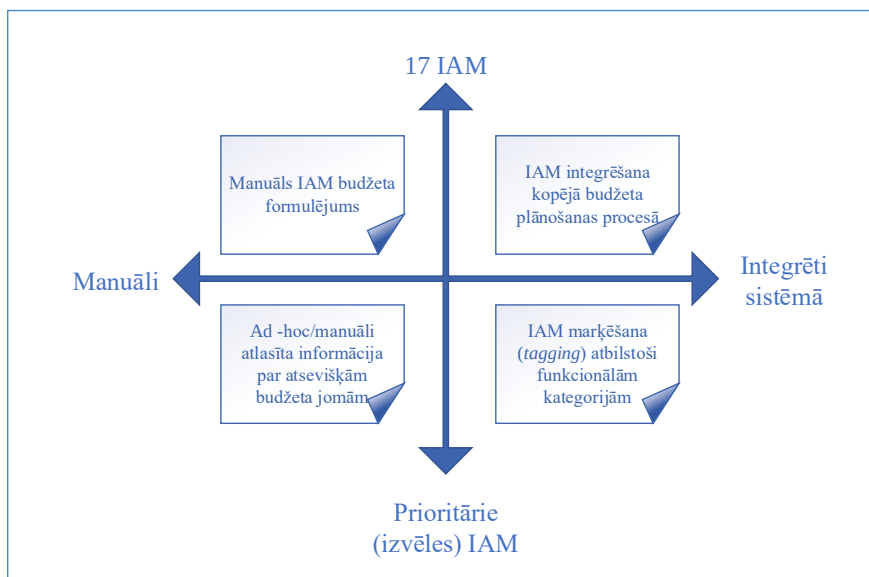
Nākamais solis ANO ieskatā¹⁵⁹ ir visu ieinteresēto pušu analīze, kas ļauj veidot konstruktīvu dialogu ar sabiedrību, tādējādi sekmējot IAM sasniegšanu. Ieinteresēto pušu analīze tiek uzskatīta par virzošo faktoru piemērotākā modeļa izvēlē IAM integrēšanai budžeta sistēmā (*skatīt 18. attēlu*).

18. attēls. Ieinteresēto pušu noteikšana.

Nozaru ministrijas, visticamāk, ir visieinteresētākā grupa, kas aktīvi darbosies, lai integrētu IAM savos budžeta pieprasījumos, izmantojot IAM kā argumentus prioritāšu noteikšanā. Savukārt no ietekmes viedokļa visietekmīgākā būs tieši Finanšu ministrija – vadošā iestāde budžeta plānošanas procesa izstrādē.

Secīgi nākamais solis ir piemērotākā IAM integrācijas modeļa izvēle. Arī šeit ir iespējami vairāki varianti (skatīt 19. attēlu).

19. attēls. IAM integrācijas modeļu alternatīvas.

Iespējamās dimensijas IAM budžeta veidošanas modeļa izstrādei

Kā redzams 18. attēlā, risinājumiem IAM integrēšanai budžetā ir divas tehniskās dimensijas. Attiecīgi budžeta veidotājiem jāpieņem lēmumi:

- ✓ *IAM pārklājuma ass:* vai valstī ir pieprasījums pēc visu IAM integrēšanas budžeta procesos vai arī tas būtu nepieciešams tikai dažiem (prioritāriem) IAM;
- ✓ *risinājumu tehnoloģiju ass:* vai IAM ir jāintegrē budžeta veidošanas un uzraudzības procesos (dažreiz sagaidāmie ieguvumi var būt mazāki par nepieciešamajiem resursiem), vai ir pieļaujama manuāla datu uzkrāšana un kontrole.

Ņemot vērā pieejamos resursus, ANO ieskatā ir iespēja izvēlēties minimālās un maksimālās darbības, kuras tiks veiktas budžeta plānošanas un uzraudzības saskaņošanai ir IAM (skatīt 1. tabulu).

MIN (nepieciešama mazāk attīstīta sistēma)	MID	MAX (pieprasa attīstītu sistēmu)
1. jautājums: KĀPĒC? (Kāpēc valstij ir nepieciešams IAM integrēt budžeta sistēmā, un kas ir galvenie lietotāji/saņēmēji?)		
Ierobežots lietotāju skaits (parlamenta deputāti, atsevišķas komisijas, Finanšu ministrija, darba grupas).	Lielākā daļa no ieinteresētajām pusēm: parlaments, augstākā revīzijas iestāde, NVO; notiek aktīva ziņošana par budžeti saistībā ar IAM sasniegšanas progresu.	Iesaistas visas ieinteresētas puses, ziņošana iespējama dažādos posmos un detalizācijas pakāpēs.
2. jautājums: KURŠ? (Kas galvenokārt būs atbildīgs par IAM integrēto budžetu?)		
Centralizēti (parasti lomu uzņemas Finanšu ministrija).	Centralizēti, bet tiek noteiktas atsevišķas ministrijas, kas atbildīgas par prioritāriem IAM.	Decentralizēti – iesaistās visas puses, sagatavojot budžeta pieprasījumus.

3. jautājums: KAS? (Ko sedz IAM budžets?)		
Atsevišķus IAM un apakšmērķus.	Esošā sistēma, kas strādā pēc funkcionālās klasifikācijas, tiek marķēta atsevišķiem IAM.	Pilnībā visus IAM.
4. jautājums: KAD? (Kurā budžeta ciklā tiks izmantota IAM informācija?)		
Budžeta izstrādes nobeiguma stadijā (pēc budžeta pieņemšanas). Tas galvenokārt kalpo informatīviem nolūkiem, nevis lēmumu pieņemšanai.	Tiek izmantots budžeta veidošanas procesā, atsevišķu jautājumu risināšanai, bet process nav sistematizēts.	Pirms vai pašā budžeta veidošanas procesa sākumā un pēc tam visā pārējā budžeta ciklā (piemēram, stratēģiskajā budžetā piešķiršanas posmā vai vidējā termiņā budžeta veidošanā) – rezultātā viss budžets tiek pakārtots IAM sasniegšanai.
5. jautājums: KĀ? (Kā budžeta veidošanas process pielāgosies IAM integrēšanai?)		
Manuāla atsevišķu darbības virzienu pielāgošana IAM, pamatojot budžeta pieprasījumu. Šī prakse ieviešama jebkurā valstī.	Budžeta kartēšana pēc tā apstiprināšanas.	Sistēma ir automatizēta. Izdevumu, ieņēmumu klasifikācija ir saistīta ar konkrētiem IAM – informācija tiek izmantota lēmumu pieņemšanā.

1. tabula. Minimālās un maksimālās darbības valsts budžeta saskaņošanai ar IAM.

2.4.1. Latvija neintegrē Dienaskārtību 2030 valsts un pašvaldību budžeta sistēmās

Budžets ir līdzeklis valsts politikas realizācijai ar finansiālām metodēm¹⁶⁰. Lai gan Latvija ir apņēmusies sasniegt Dienaskārtībā 2030 izvirzītos mērķus, revīzijā to integrēšana ne valsts ne pašvaldību budžeta sistēmās nav identificēta.

Latvijā gan valsts, gan pašvaldību budžeti tiek sagatavoti, sadalot tos programmās un apakšprogramās, definējot arī sasniedzamos rādītājus, t.sk., norādot sasaisti ar attīstības plānošanas dokumentiem, tomēr sasaiste ar IAM nav nosakāma. **Pašlaik nav iespējams identificēt ne kopējo finansējumu, kas novirzīts atsevišķu IAM sasniegšanai, ne atsevišķu programmu sasaisti ar IAM un tam paredzēto finansējumu.**

Revīzijā tika izvērtēti 13 ministriju budžeta paskaidrojumi 2022.gadam, kā arī 27 attīstības plānošanas dokumenti, ar kuriem budžeta paskaidrojumos tika norādīta sasaiste. Trīs politikas plānošanas dokumentos¹⁶¹ ir identificēta atsauce uz IAM, tomēr tā nav saistīta ar konkrētiem darbības virzieniem un nepieciešamo finansējumu, kas savukārt padara par neiespējamu izdevumu apmēra noteikšanu IAM sasniegšanai.

Izvērtējot ministriju budžeta paskaidrojumus, secināts, ka tajos ir ietvertas norādes par sasaisti ar attīstības plānošanas dokumentiem, bet tikai trīs gadījumos ir ietverta norāde par sasaisti ar Latvija2030 un sešos gadījumos ir ietverta norāde par sasaisti ar NAP2027. Latvija2030 un NAP2027 ir hierarhiski augstākie ilgtermiņa attīstības plānošanas dokumenti Latvijā, kuri iezīmē galvenās valsts prioritātes un virzienus. Ja konkrēto ministriju budžetos nav iespējams identificēt sasaisti ar šiem dokumentiem, izdevumu apmērs šiem pasākumiem nav aplēšams. Vienlaikus šāda situācija norāda uz risku, ka valsts noteiktās prioritātes netiek kaskadētas attiecīgos budžeta piešķirumos, tādējādi radot risku par izvirzīto mērķu nesasniegšanu (*detalizētu informāciju par ministriju budžetu sasaisti ar IAM skatīt 1. pielikuma*).

Finanšu ministrijas ieskatā,¹⁶² IAM integrēšana šobrīd ir vērojama politikas veidošanā un īstenošanā un budžeta procesā atspoguļojas sekundāri – nosakot prioritātes. Tomēr prioritāšu skaits ik gadu ir nesamērīgi liels, kas savukārt rada risku zaudēt fokusu.

Valsts kontroles ieskatā, šīs situācijas pamatā ir tieši vāja attīstības plānošanas dokumentu sasaiste ar IAM. Savukārt gadījumos, kad sasaiste ar IAM attīstības plānošanas dokumentos ir tieši identificējama, tā netiek kaskadēta pakārtotajos dokumentos un netiek norādīta ne budžeta paskaidrojumos (valsts līmenī), ne investīciju plānos (pašvaldību līmenī).

Valsts kontrole sistemātiski savās revīzijās vērš uzmanību uz nepietiekamu budžeta un attīstības plānošanas dokumentu sasaisti. Piemēram, 2017.gada revīzijā ““Budžeta vadības sistēmas efektivitāte: 1.daļa – budžeta plānošanas cikla efektivitātes izvērtējums””¹⁶³, kurā tika detalizēti analizēts budžeta plānošanas process, tika secināts, ka **budžets nekalpo kā līdzeklis valsts politikas realizācijai**, t.i., valsts mērķi un valsts nauda dzīvo katrs savu dzīvi. Revīzijas rezultātā tika sniegts priekšlikums Ministru kabinetam:

Turpinot uzraudzīt Finanšu ministrijai un Pārresoru koordinācijas centram dotā uzdevuma¹⁶⁴ izpildi, lai ieviestu Valsts kontroles 2015.gadā sniegto ieteikumu¹⁶⁵ par attīstības plānošanas sistēmas sasaisti ar budžeta plānošanu (Ministru kabineta noteiktais izpildes termiņš 30.12.2018.), aicinām Ministru kabinetu:

- *nodrošināt, ka nacionālie vidēja termiņa sasniedzamie mērķi ir sākuma punkts valdības deklarācijas un valdības rīcības plāna izstrādei, kā arī budžeta plānošanai, un rezultātu informācija ir daļa no budžeta procesa;*
- *izvērtēt, vai sasniedzamo mērķu un plānoto aktivitāšu valsts budžeta un finanšu vadības jomā iekļaušana atsevišķos informatīvajos ziņojumos un politikas plānošanas dokumenta neesamība nerada grūtības valdībai veikt šīs jomas uzraudzību;*
- *veicināt budžeta paskaidrojumos (politikas un resursu vadības kartēs) un institūcijas darbības stratēģijās norādāmās informācijas saskaņotību un salīdzināmību;*
- *nodrošināt, ka, izstrādājot politikas plānošanas dokumentus, tiek raksturots pieejamais un papildu nepieciešamais finansējums, ievērojot normatīvā akta¹⁶⁶ prasības.*

Diemžēl piecu gadu laikā tas tā arī netika ņemts vērā un situācija nav atrisināta. Līdz ar to, tas rada būtisku risku, ka IAM integrēšana budžeta sistēmā tiks apgrūtināta.

Savukārt, pašvaldības, sagatavojot budžetu, pie attiecīgās izmaksu kategorijas norāda tās sasaisti ar attīstības programmu un investīciju plāniem. Tādējādi tiek nodrošināta iespēja kontrolēt plānoto izmaksu izpildi atbilstoši reālajai situācijai un plānot finansējumu atbilstoši attīstības programmā norādītām prioritātēm. Secīgi, ja attīstības programmā ir nodrošināta tieša sasaiste ar IAM, tad praksē ir iespējams aplēst finansējumu, kurš tiek novirzīts konkrētu mērķu sasniegšanai.

Izvērtējot astoņu pašvaldību spēkā esošās attīstības programmas un investīciju plānus, secināms, ka tikai četrās pašvaldībās pastāv iespēja aplēst izdevumu apmēru, kurš tiek novirzīts IAM sasniegšanai. Rīgas valstspilsētas, Liepājas valstspilsētas un Valmieras novada pašvaldības ir identificējušas savu attīstības prioritāšu sasaisti ar atbilstošajiem IAM, turklāt Valmieras novada pašvaldība tās investīciju plānā ir norādījusi arī katra investīciju projekta sasaisti ar IAM.

Savukārt Bauskas novada pašvaldība sākotnēji savā attīstības programmā neiekļāva norādes uz IAM, taču vēlāk izvērtēja IAM sasaisti ar pašvaldības plānotajiem rīcības virzieniem, tādējādi nodrošinot iespēju manuāli noteikt gan finansējuma apmēru konkrēta IAM sasniegšanai, gan veikt budžeta izlietojuma

kontroli atbilstoši noteiktām prioritātēm. Bauskas novada pašvaldības piemērs ilustrē to, ka darbu ar IAM iespējams uzsākt arī tad, ja pašvaldība jau ir apstiprinājusi attīstības plānošanas dokumentus un praksē pašvaldībām ir pieejamas vairākas metodes, kā virzīties uz IAM integrēšanu pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos un tiem pakārtotajos budžetos.

Secināms, ka pašvaldībām ir atšķirīga izpratne par metodēm, kā praktiski nodrošināt finansējuma sasaisti ar IAM. Bez padziļinātas dokumentu analīzes nav iespējams noteikt, cik lielā apmērā pašvaldību budžeta līdzekļi tiek izlietoti konkrētu IAM sekmēšanai, kas neļauj datus apkopot arī valsts līmenī. Tomēr pašvaldības ir tuvāk IAM praktiskai integrēšanai to budžeta sistēmās nekā nozaru ministrijas, jo jau šobrīd pašvaldību budžeta forma un budžeta sagatavošanas programmatūra nodrošina sasaisti ar attīstības plānošanas dokumentos noteiktajiem darbības virzieniem un prioritātēm (*detalizētu informāciju par pašvaldību budžetu sasaisti ar IAM skatīt 2. pielikumā*).

Ieteikums Pārresoru koordinācijas centram

Lai nodrošinātu Dienaskārtības 2030 koordinētu integrēšanu Latvijas budžeta plānošanas procesā, atbilstoši starptautiskajai labajai praksei PKC sadarbībā ar Finanšu ministriju veikt visaptverošu situācijas analīzi, definējot nepieciešamās darbības IAM integrēšanai valsts budžeta sistēmā.

Ieteikums pašvaldībām

Lai veicinātu IAM integrēšanu pašvaldību budžeta sistēmās, izvērtēt vai turpināt pilnveidot pašvaldības budžeta sagatavošanas procesu, nodrošinot finansējuma sadali atbilstoši pašvaldības noteiktajām prioritātēm un nodrošinot kontroli pār nepieciešamā finansējuma pieejamību prioritāro mērķu īstenošanai.

3. Tikai dažas pašvaldības veic aktivitātes Dienaskārtības 2030 popularizēšanai

Tieši pašvaldībām kā iedzīvotājiem tuvākajam valsts pārvaldes līmenim ir iespēja aktīvi popularizēt IAM to administratīvajās teritorijās, veidojot izpratni iedzīvotāju starpā, atbalstot iedzīvotāju iniciatīvas un koordinējot darbu ar ieinteresētajām pusēm. Tomēr Latvijas pašvaldības nav aktīvas IAM īstenošanas popularizētājas un veicinātājas ne pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāju, ne pašvaldību iestāžu vidū.

3.1. Pašvaldību loma Dienaskārtības 2030 īstenošanā

Uz pašvaldībām tieši attiecas IAM 11. mērķis “Padarīt pilsētas un apdzīvotas vietas iekļaujošas, drošas, pielāgoties spējīgas un ilgtspējīgas” ar tā 10 apakšmērķiem¹⁶⁷, kas aptver plašu darbību spektru, tai skaitā graustu sakārtošanu, ceļu satiksmes drošību, sabiedrisko transportu, atkritumu apsaimniekošanu, vides pieejamību, teritorijas attīstības plānošanu.

Tomēr pašvaldību loma Dienaskārtības 2030 īstenošanā ir daudz plašāka par IAM 11. mērķi – ANO ieskatā, līdz pat 65% no IAM 169 apakšmērķiem ir saistīti ar pašvaldību kompetencē esošām darbībām un tieši vietējās pašpārvaldes līmenis būs izšķirošais posms IAM sasniegšanā¹⁶⁸. Līdzīgu viedokli pauž arī citas starptautiskās organizācijas, tai skaitā pašvaldību apvienības. Piemēram, Pasaules Apvienotā pilsētu un vietējo pašvaldību apvienība norāda¹⁶⁹, ka visos 17 IAM ir uz pašvaldību kompetenci tieši attiecināmi apakšmērķi, turklāt organizācija ir identificējusi ar pašvaldību kompetenci saistītos apakšmērķus, kas veido 54 % no kopējā apakšmērķu skaita¹⁷⁰. Izvērtējot Pašvaldību likumā paredzētās pašvaldību autonomās funkcijas, revidentu vērtējumā, vismaz 53% no Latvijas pašvaldību funkcijām ir saistītas ar IAM. Gan revidentu, gan Pasaules Apvienotās pilsētu un vietējo pašvaldības apvienības ieskatā visvairāk pašvaldību funkciju ir saistītas ar IAM 4 “Kvalitatīva izglītība”, IAM 6 “Tīrs ūdens un sanitārija”, IAM 11 “Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas”, kā arī IAM 12 “Atbildīgs patēriņš un ražošana”.

Tādējādi pašvaldību loma Dienaskārtības 2030 īstenošanā vērtējama kā nozīmīga. **Pašvaldību loma IAM sasniegšanā izpaužas¹⁷¹ gan attīstības plānošanā, gan budžeta plānošanā un līdzekļu piešķiršanā ar IAM saistītām aktivitātēm. Tāpat pašvaldībām kā iedzīvotājiem tuvākajam valsts pārvaldes līmenim ir iespējams efektīvi apzināt un koordinēt vietējā līmeņa ieinteresētās puses (iedzīvotājus, uzņēmējus, NVO u.c.) mērķu sasniegšanai.**

Darbā ar IAM pašvaldībās tiek uzsvērta¹⁷² nepieciešamība izmantot integrētu pieeju, kas IAM jautājumus ietver iestādes pārvaldības modeli, nodrošinot gan IAM koordināciju un ieinteresēto pušu iesaisti, gan finanšu un cilvēkresursus, gan savstarpēji saskaņotus plānus (tai skaitā starp nozarēm) un mērķus. Pretējā gadījumā IAM īstenošana rezultējas izolētos projektos ar nelielu vai nekādu ietekmi uz IAM progresu.

Eiropas Pašvaldību un reģionu padome ir identificējusi¹⁷³ vairākus jautājumus, kurus jāņem vērā IAM īstenošanā:

- ✓ vai pašvaldības ir informētas par Dienaskārtību 2030, izprot IAM un apzinās savu lomu iedzīvotāju izpratnes veidošanā par IAM nozīmi?
- ✓ vai pašvaldības sadarbojas ar ieinteresētajām pusēm IAM popularizēšanā un īstenošanā?
- ✓ vai pašvaldības ir izstrādājušas ietvaru (stratēģijas, rīcības plāni u.tml.) sev prioritāro IAM īstenošanai un integrē IAM savā ikdienas darbā?

Pašvaldībām to kompetences ietvaros ir plašas iespējas rīkot dažādas aktivitātes IAM īstenošanai un popularizēšanai. Ārvalstu praksē bieži novērojama pašvaldību iesaistīšanās ilgtspējīgas attīstības tīklos un sadarbība ar ieinteresētajām pusēm, jo īpaši akadēmisko un nevalstisko sektoru, interaktīvu risinājumu izmantošana un pasākumu organizēšana iedzīvotājiem, lai popularizētu IAM dažādās sabiedrības grupās un veicinātu to īstenošanu ikdienā.

Lielbritānijas Pašvaldību asociācija izstrādāja vienkāršus norādījumus pašvaldībām darbam ar IAM¹⁷⁴, un pašvaldības iesaistās dažādās iniciatīvās IAM veicināšanai. Piemēram, Bristoles pilsēta ir iesaistījusi IAM aliansē¹⁷⁵ – ieinteresēto pušu tīklā, kas apvieno vairāk nekā 40 organizācijas un izstrādā praktiskus risinājumus IAM īstenošanai. Pašvaldība ir izvirzījusi “IAM vēstnieku” – domes deputātu, kura pārziņā ir popularizēt IAM un pārraudzīt to integrēšanu vietējos attīstības plānošanas dokumentos¹⁷⁶. Pašvaldība arī īsteno starpdepartamentu aktivitātes, lai uzlabotu IAM jautājumu horizontālo koordināciju un sadarbību starp attīstības un budžeta plānotājiem un izpildītājiem¹⁷⁷.

Barselonas pilsētas dome ir izveidojusi konkursu¹⁷⁸, lai gan apbalvotu, gan palielinātu izpratni par inovatīviem risinājumiem, kuriem ir izmērāma ietekme uz IAM sasniegšanu. Šī pasākuma mērķis ir arī rīkot ikgadēju forumu ieinteresētajām pusēm un palielināt Barselonas starptautisko atpazīstamību IAM jomā.

Savukārt Gentes pašvaldība Beļģijā īstenoja projektu “IAM balsis”¹⁷⁹, kurā aicināja citas pašvaldības ikdienā iesaistīt to iedzīvotājus IAM īstenošanā. Pašvaldību starpā norisinājās sacensība, rīkojot dažādus pasākumus, piemēram, sporta pasākumus, debates skolās.

3.2. Pašvaldības aktīvi neveicina Dienaskārtības 2030 īstenošanu

Pretēji starptautisko ekspertu un arī Valsts kontroles vērtējumam, ka pašvaldībām ir būtiska loma IAM sasniegšanā, pašvaldību nozīme IAM īstenošanā Latvijā nav tikusi atbilstoši novērtēta un valsts līmenī nav veikti pasākumi pašvaldību kapacitātes stiprināšanai IAM jomā. Piemēram, abos līdz šim veidotajos IAM kartējumos pašvaldība tikai vienā apakšmērķī ir norādīta kā viena no atbildīgajām iestādēm un tikai 19 apakšmērķiem (11% no visa apakšmērķu skaita) ir minēta līdzatbildīgo institūciju skaitā. Turklāt pašvaldības pat nav bijušas iesaistītas minēto kartējumu tapšanā¹⁸⁰. Dienaskārtības 2030 īstenošanas koordinēšanā iesaistītās valsts pārvaldes iestādes nav arī organizējušas vietējām pašvaldībām paredzētus informatīvos pasākumus izpratnes veicināšanai par Dienaskārtību 2030, tās īstenošanai veicamajām darbībām un pašvaldību lomu IAM sasniegšanā. Tas gan nenozīmē, ka pašvaldībām to kompetences ietvaros nebūtu iespēju veicināt IAM sasniegšanu.

Tomēr Latvijas pašvaldības nav aktīvas Dienaskārtības 2030 īstenošanas popularizētājas un veicinātājas ne pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāju, ne pašvaldību iestāžu vidū. Revīzijas izlasē iekļautajās pašvaldībās nav konstatēti sistemātiski pasākumi IAM popularizēšanai pašvaldības darbinieku vidū un vienotas izpratnes radīšanai par Dienaskārtību 2030 vai konkrēti plāni IAM jautājumu integrēšanai to ikdienas darbā. Tikai Rīgas valstspilsētas pašvaldība ir vērtējusi tās darbinieku informētību IAM jautājumos, organizējot aptauju par Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un Rīgas attīstības programmas uzraudzības sistēmas (turpmāk – SUS) īstenošanu atbildīgajām personām – SUS koordinatoriem¹⁸¹.

Arī vērtējot pašvaldību organizētos pasākumus un publicēto informāciju iedzīvotājiem, secināms, ka lielākajā daļā revīzijas izlasē iekļauto pašvaldību nav organizētas informatīvās kampaņas par IAM vai sistemātiski pasākumi izpratnes veicināšanai par Dienaskārtību 2030. Visaktīvāk šajā jomā ir darbojusies **Jēkabpils novada pašvaldība**, kas sadarbībā ar nevalstisko sektoru 2017.–2020. gadā iesaistījās vairākās aktivitātēs¹⁸², lai popularizētu IAM iedzīvotāju vidū. Tā, piemēram, netālu no domes ēkas tika izveidots IAM skaidrojošs sienas zīmējums, kursēja globālo mērķu autobuss, tika rīkoti semināri un diskusijas bibliotēkās un izglītības iestādēs, publicēta rakstu sērija pašvaldības informatīvajā izdevumā, kā arī organizēti vairāki pasākumi Ilgtspējīgas attīstības nedēļas ietvaros (*skatīt 20. attēlu*).

20. attēls. IAM popularizēšana Jēkabpils novada pašvaldībā.

Pārējās pašvaldībās IAM jautājumi tieši tiek skarti tikai atsevišķu pasākumu vai projektu ietvaros. Piemēram, **Rīgas valstspilsētas pašvaldība** ar prezentācijām par IAM īstenošanu ir piedalījies¹⁸³ gan Latvijas, gan starptautiskās konferencēs, kā arī ir atsaukusies nevalstiskā sektora aicinājumam piedalīties projektā “Pilsētu ilgtspējas monitorings viedu risinājumu sekmēšanai”, kura uzdevums ir risināt vienota ilgtspējas novērtējuma trūkumu pašvaldības līmenī. Savukārt Liepājas valstspilsētas pašvaldība tās attīstības plānošanas dokumentu izstrādes procesā organizēja tematiskās darba grupas, kurās sabiedrības pārstāvji tika informēti¹⁸⁴ par pašvaldības prioritāšu sasaisti ar IAM.

Tas gan nenozīmē, ka pašvaldības neveic darbības IAM sekmēšanai. Ņemot vērā, ka IAM skar lielāko daļu pašvaldību funkciju, daudzas pašvaldību aktivitātes netieši sekmē arī IAM sasniegšanu. Pašvaldību aktivitātes tādās jomās kā energoefektivitāte, satiksmes infrastruktūras pilnveidošana, atkritumu apsaimniekošana, teritorijas labiekārtošana u.c. ir cieši saistītas ar IAM īstenošanu. Piemēram, Rīgas valstspilsētas un Liepājas valstspilsētas pašvaldības ir iekļuvušas 100 Eiropas pilsētu skaitā, kuras sadarbībā ar Eiropas Komisiju līdz 2030. gadam īsteno darības, lai kļūtu par klimatneitrālām viedpilsētām¹⁸⁵. Tomēr pašvaldības savas aktivitātes neizceļ kā darbu IAM jomā un ne to publiskajos pārskatos, ne tīmekļa vietnēs, ne citos formātos sabiedrībai neatspoguļo savu ieguldījumu un sasniegumus Dienaskārtības 2030 īstenošanā.

Visās revīzijas izlasē iekļautajās pašvaldībās tika konstatēti mehānismi iedzīvotāju iniciatīvu atbalstam – projektu konkursi iedzīvotāju grupām, nevalstiskajām organizācijām un uzņēmējiem, piešķirot finansējumu to iecerēm. Piemēram, Ogres novada pašvaldība īsteno¹⁸⁶ projektu konkursus dzīves vides kvalitātes uzlabošanai, kultūras un sporta pasākumu organizēšanai, kā arī pilsoniskās aktivitātes un

sabiedrības līdzdalības veicināšanai. Savukārt Jēkabpils novada pašvaldība¹⁸⁷ papildus projektu konkursiem savā informatīvajā izdevumā nevalstiskajam sektoram piedāvā iespēju arī publicēt informāciju par tā plānotajām aktivitātēm. Šo mehānismu ietvaros iedzīvotājiem ir iespēja īstenot arī ar IAM saistītas iniciatīvas.

Kopumā secināms, ka darbs ar Dienaskārtību 2030 pašvaldībās norit fragmentāri un netieši, tikai tādā apmērā, kādā IAM atbilst pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos jau iekļautajām aktivitātēm. Pašvaldības neveic pietiekamus pasākumus ieinteresēto pušu iesaistīšanā Dienaskārtības 2030 īstenošanā, netiek sistemātiski un regulāri īstenotas aktivitātes iedzīvotāju izpratnes par IAM uzlabošanai. Tā kā Dienaskārtības 2030 īstenošanas pamatā ir līdzdalība, iekļaujoša vide, pilsoniskās sabiedrības stiprināšana un spēcīgu partnerību veidošana, pasīva pieeja IAM īstenošanai neļauj sasniegt Dienaskārtības 2030 mērķus, palīdzēt noteikt attīstības prioritātes Dienaskārtības 2030 īstenošanai, sniegt priekšlikumus attīstības izaicinājumu risināšanai un veicināt pašvaldību atbildību par Dienaskārtības 2030 īstenošanu.

Ieteikums pašvaldībām

Lai nodrošinātu izpratnes veidošanu par IAM pašvaldību administratīvajās teritorijās un iesaistītu vietējās ieinteresētās puses IAM īstenošanā, izvērtēt atbalsta iespējas izglītojošiem un informatīviem pasākumiem IAM jomā.

4. Dienaskārtības 2030 īstenošanas progress Latvijā netiek regulāri uzraudzīts un mērīts

Būtiska IAM īstenošanas sastāvdaļa ir regulāra progresa uzraudzība un darbību korekcija atbilstoši izdarītajiem secinājumiem. Tomēr Latvijā netiek veikta regulāra un sistemātiska IAM progresa uzraudzība. Pastāv arī izaicinājumi IAM progresa vērtēšanai nepieciešamo datu pieejamībā gan valsts, gan pašvaldību līmenī. Tas ir iemesls, kāpēc Latvijā netiek veiktas pietiekamas darbības, lai objektīvi novērtētu valsts virzību uz IAM sasniegšanu un savlaicīgi lemtu par nepieciešamajām darbībām situācijas uzlabošanai.

4.1. Labā prakse IAM progresa uzraudzībai

Progresa uzraudzība ir būtiska Dienaskārtības 2030 sastāvdaļa, valstīm apņemoties¹⁸⁸ īstenot sistemātisku IAM progresa uzraudzību un uzskatot, ka efektīva, iesaistoša, atklāta un integrēta uzraudzības sistēma palīdzēs sasniegt maksimālo IAM progresu. ANO ir izstrādājusi 231 vispārīgu indikatoru IAM progresa mērīšanai, kurus valstīm ir paredzēts papildināt ar konkrētiem rezultatīvajiem rādītājiem, kas ir nozīmīgi vietējā kontekstā¹⁸⁹.

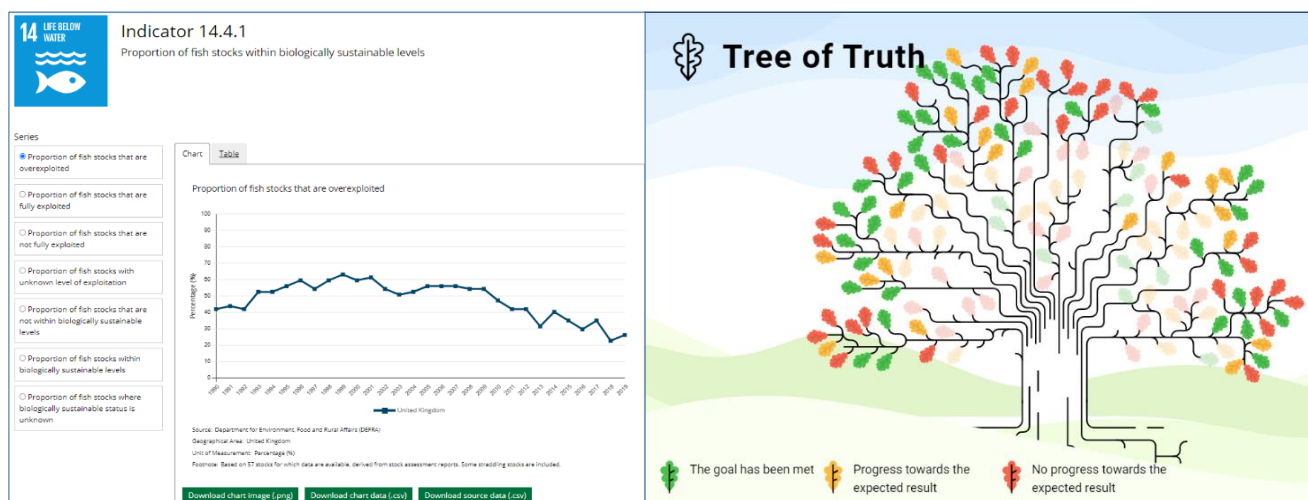
ANO ieskatā,¹⁹⁰ IAM progresa uzraudzībā Dienaskārtības 2030 īstenošanu koordinējošajām iestādēm pēc iespējas ātrāk jāizveido partnerības ar nacionālajām statistikas iestādēm, turklāt ir būtiski stiprināt nacionālo statistikas iestāžu kapacitāti un finansējumu. IAM progresa uzraudzībā jāpievērš uzmanība vairākiem ar datu iegūšanu un analīzi saistītiem jautājumiem, tai skaitā¹⁹¹:

- ☑ salīdzinoša novērtējuma veikšana starp līdz šim izmantotajiem statistikas datiem un vajadzībām globālajam IAM rādītāju kopumam;
- ☑ datu dezagregācija¹⁹² – lai nodrošinātu apņemšanos “nevienu neatstāt novārtā”, analizēt ne tikai vidējos rādītājus, bet vākt un vērtēt datus arī pēc sociāli ekonomiskiem kritērijiem, piemēram, dzimums, vecums, ienākumu līmenis, etniskā piederība, dzīvesvieta, invaliditātes statuss u.c.;
- ☑ iekļaujošs uzraudzības process, tieši iesaistot iedzīvotājus;
- ☑ uzraudzības sistēmu uzlabošana, izmantojot tiešsaistes platformas un papildinot tās ar indikatoriem IAM progresa mērīšanai;
- ☑ brīvprātīgo nacionālo ziņojumu sagatavošana ANO par valsts progresu Dienaskārtības 2030 īstenošanā; valstis tiek arī aicinātas savu progresu vērtēt, ne tikai ziņojot ANO, bet arī regulāri sekojot progresam valsts un vietējā līmenī.

ANO līmenī ziņošana par IAM progresu notiek, sagatavojot valstu brīvprātīgos ziņojumus par IAM īstenošanas gaitu¹⁹³. Šo ziņojumu sagatavošana nav obligāta, taču ANO ģenerālsekretārs rekomendē¹⁹⁴

katrai valstij izstrādāt līdz diviem brīvprātīgajiem ziņojumiem. Līdz 2023. gadam 187 ANO dalībvalstis ir sagatavojušas un prezentējušas vismaz vienu šādu ziņojumu.

Nacionālā līmenī valstis regulāru IAM monitoringu un nodrošina dažādos veidos. Piemēram, vairākas valstis ir izveidojušas portālus, kuros iedzīvotājiem vienkāršā un saprotamā veidā ir iespējams sekot katra IAM rādītāju progresam. Tā Apvienotās Karalistes portālā¹⁹⁵ ir sniegts īss katra IAM apraksts, tā globālie rādītāji un dati par Apvienotās Karalistes progresu (*skatīt 21. attēlu*). Arī Igaunija ir izveidojusi tīmekļa vietni¹⁹⁶ iedzīvotājiem, kurā apvienota informācija par IAM un dažādu sabiedrības grupu iespējām iesaistīties to īstenošanā, pasākumiem IAM jomā un Igaunijas progresu tās izvirzīto mērķu sasniegšanā. Vietnē ir pieejama gan norāde uz Eurostat datiem par Igaunijas IAM progresu, gan Igaunijas Statistikas biroja izveidotā vizualizācija – ozols, kura lapu krāsa ilustrē Igaunijas attīstības mērķu progresu (*arī skatīt 21. attēlu*).

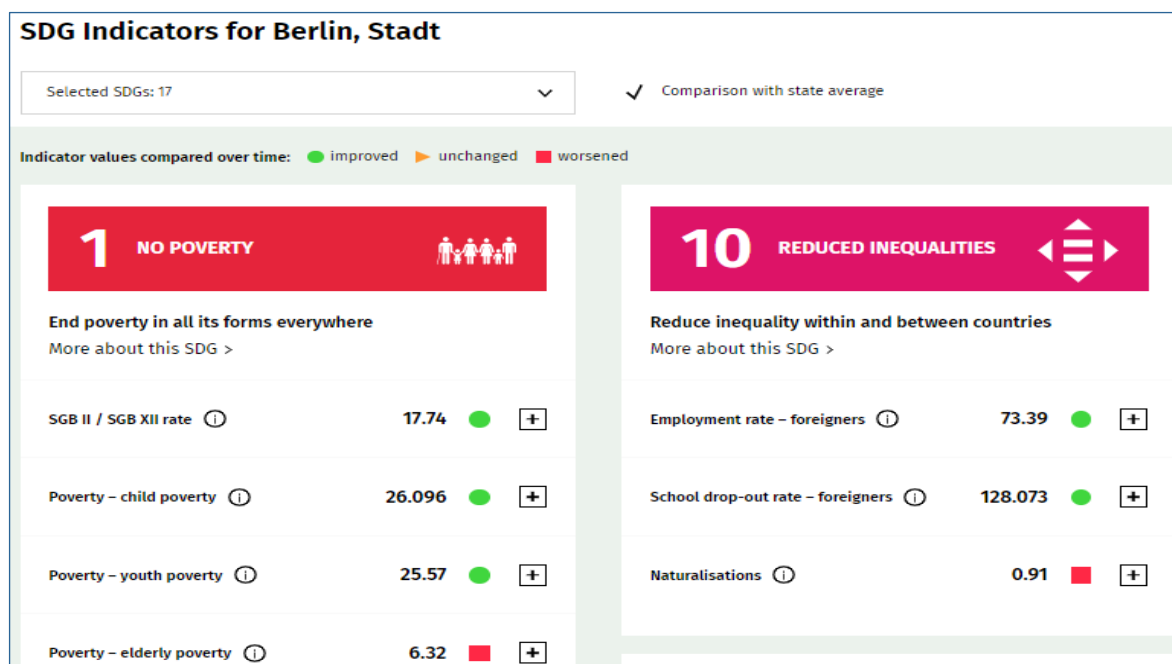
21. attēls. Pa kreisi – piemērs no Apvienotās Karalistes IAM datu portāla. Pa labi – Igaunijas attīstības mērķu progressa vizualizācija “Patiesības koks”.

Salīdzinājumam, piemēram, Itālijas Nacionālais statistikas institūts sagatavo ikgadējus pārskatus par Dienaskārtības 2030 īstenošanas progresu¹⁹⁷, kuros sniegta informācija gan par kopējo IAM progresu valsts un reģionu līmenī, gan katra atsevišķā mērķa sasniegšanas pakāpi raksturojošiem rādītājiem.

Turklāt IAM progressa uzraudzību iespējams īstenot ne tikai nacionālā, bet arī reģionālā un vietējā līmenī.

ANO norāda¹⁹⁸, ka IAM lokalizāciju var veicināt arī brīvprātīgo vietējo ziņojumu sagatavošana par Dienaskārtības 2030 īstenošanas progresu. ANO skatījumā,¹⁹⁹ šādu ziņojumu sagatavošanas process sniedz vairākas priekšrocības institūcijām, kas tajā iesaistās, un IAM īstenošanai kopumā, kā arī palīdz nostiprināt IAM īstenošanas vertikālo saskaņotību un papildināt un sniegt ieguldījumu valsts brīvprātīgajos IAM īstenošanas pārskatos.

Saskaņā ar ANO datiem²⁰⁰ līdz 2022. gada beigām pašvaldības visā pasaulē ir sagatavojušas 123 brīvprātīgos vietējos ziņojumus un Eiropā šādus ziņojumus jau ir sagatavojušas²⁰¹ tādas pašvaldības kā Helsinki, Gente, Barselona, Vantā, Štutgarte, Malme, Stokholma, Bonna, Helsinki u.c. Pašvaldības var arī mērīt savu progresu IAM sasniegšanā un aktīvi informēt par to iedzīvotājus. Piemēram, Gentes pašvaldība Beļģijā publicē informāciju²⁰² gan par tās aktivitātēm IAM jomā, gan sagatavoto brīvprātīgo ziņojumu. Savukārt Vācijā pašvaldības sadarbībā ar akadēmisko sektoru ir noteikušas tām piemērotos IAM rādītājus un ir izstrādāts IAM portāls²⁰³, kurā iedzīvotāji var aplūkot un salīdzināt pašvaldību progresu IAM rādītāju sasniegšanā (*skatīt 22. attēlu*).

22. attēls. Piemērs Vācijas pašvaldību IAM indikatoriem un to progresu attēlošanai.

4.2. Latvijas progress IAM jomā netiek regulāri uzraudzīts valsts un pašvaldību līmenī, nav pieejami dati visu IAM progresu mērīšanai

Arī IAM uzraudzības jomā Latvijā valsts pārvaldes iestādēm nav noteikti konkrēti uzdevumi, taču praksē IAM uzraudzību nodrošina PKC. Atbilstoši starptautiskajai labajai praksei PKC ir savlaicīgi uzsākusi un nodrošina konstruktīvu sadarbību ar CSP statistikas jautājumos²⁰⁴.

Formāli Latvija ir izpildījusi ANO ieteikumus par IAM progresu ziņošanas biežumu – 2018. gadā un 2022. gadā tika sagatavoti Latvijas ziņojumi²⁰⁵ ANO par IAM īstenošanu. Abu ziņojumu sagatavošanas laiku noteica informācijas pieejamība – 2018. gadā bija veikts NAP2020 vidusposma izvērtējums un pirmais IAM kartējums, bet 2022. gadā bija pieejami dati no NAP2027 izstrādes un atkārtotā IAM kartējuma²⁰⁶.

Tomēr Latvijā nav izveidots mehānisms sistemātiskai IAM īstenošanas progresu uzraudzībai un netiek veikts regulārs IAM progresu monitorings. IAM progress ir ticis apkopots, sagatavojot divus Latvijas ziņojumus ANO, taču IAM progresu uzraudzībai nav noteiktas kārtības vai plānu. Latvija regulāri sniedz datus *Eurostat* un gan Oficiālās statistikas portālā, gan dažādās iestāžu tīmekļa vietnēs un datu bāzēs ir pieejami statistikas dati, no kuriem daļa ir saistīti arī ar IAM dimensijām, taču netiek apkopota un vienkopus publicēta informācija par Latvijas virzību IAM jomā. Tāpat regulāra informācija par Latvijas IAM progresu iedzīvotājiem nav pieejama ne vienotos pārskatos, ne tīmekļa vietnēs. Tā kā Latvija jau ir sagatavojusi rekomendētos divus ziņojumus ANO un Latvijā nav konkrētu nostādņu IAM progresu uzraudzībai, nav gūstama pārliecība par to, kā turpmāk tiks īstenota IAM progresu uzraudzība un sabiedrības informēšana par to. Arī Latvijas pašvaldības līdz šim nav gatavojušas brīvprātīgos vietējos ziņojumus, lai gan Rīgas valstspilsētas pašvaldība apsver²⁰⁷ iespēju šādu ziņojumu sagatavot tuvāko gadu laikā.

Ieinteresētās puses ir tikušas iesaistītas abu Latvijas ziņojumu ANO sagatavošanā, taču to iesaistes līmenis ir bijis atšķirīgs. Latvijas ziņojums ANO 2018. gadā tika sagatavots, iesaistot²⁰⁸ gan valsts pārvaldes iestādes, gan neformālu ziņojuma sagatavošanas darba grupu, kurā darbojās dažādas ieinteresēto pušu organizācijas. Savukārt 2022. gada ziņojumā šāds sabiedrības iesaistes mehānisms vairs nav izmantots, tā vietā sniedzot ieinteresētajām pusēm iespēju iesniegt savu viedokli rakstveidā, taču nerīkojot diskusijas vai citas aktivitātes kopīgai ziņojuma apspriešanai. Ieinteresēto pušu pārstāvji norāda²⁰⁹, ka 2022. gada ziņojuma sagatavošanas procesā privātā un nevalstiskā sektora iesaiste un viedokļu apmaiņa bija ierobežota.

Attiecībā uz datu pieejamību IAM progresa mērīšanai izaicinājumi vērojami daudzās pasaules valstīs, tai skaitā arī Latvijā. Nepieciešamo datu pieprasījumi tiek apspriesti un identificēti, izstrādājot attiecīgās rīcībpolitikas, kā arī oficiālās statistikas programmas sagatavošanas procesā. Tomēr nepietiekama IAM integrēšana nacionālajā plānošanas sistēmā un nepietiekama IAM datu pieejamības aktualizēšana ir traucējusi pilnvērtīgi identificēt datu pieejamību un nepieciešamos uzlabojumus tajā, lai varētu novērtēt Latvijas virzību uz IAM īstenošanu 2030. gadā, potenciālos riskus un nepieciešamās darbības situācijas uzlabošanai.

Problēmas datu pieejamībā konstatētas jau Latvijas ziņojumos ANO, kur, piemēram, norādīts uz datu trūkumu par bioloģiski noārdāmo atkritumu apsaimniekošanu, dabas vērtību kvalitāti, ekonomikas ietekmi uz bioloģisko daudzveidību un nepilnīgu datu pārvaldību izglītības jomā²¹⁰. Arī ESAO savos IAM progresa pētījumos ir akcentējis datu pieejamības problēmas Latvijā²¹¹, norādot, ka, lai gan vismaz daļēji dati pieejami par 123 indikatoriem, datu pieejamība IAM starpā ir nevienmērīga, piemēram, 13. mērķim klimata jomā un arī 11. IAM attiecībā uz pilsētām dati pieejami tikai par 40 % apakšmērķu. Lai vērtētu IAM progresu, pieejamā informācija pārsniedz 80% tikai diviem mērķiem (3. mērķis – veselība un 4. mērķis – izglītība), bet septiņiem mērķiem²¹² trūkst datu, lai uzraudzītu to apakšmērķu rādītāju izmaiņas un progresu laika gaitā²¹³.

Vērtējums par datu pieejamību IAM progresa mērīšanai ir iekļauts abos Latvijas IAM kartējumos, katram IAM apakšmērķim norādot globālos IAM rādītājus un politikas plānošanas dokumentos iekļautos rādītājus. Tai pašā laikā kartējumā nav iekļauts vērtējums par to, vai līdz šim izmantotie nacionālie rādītāji atbilst globālajam ANO rādītāju ietvaram un vai ir nepieciešami pilnveidojumi datu apjomā un kvalitātē. Nav vērtēta katra konkrētā globālā rādītāja sasaiste ar Latvijā pieejamajiem datiem un tā aktualitāte Latvijai. Attiecīgi Latvijas un ANO vērtējumā par datu pieejamību ir vērojamas krasas atšķirības. Piemēram, 27 IAM apakšmērķiem Latvijā veiktajos kartējumos ir norādīti nacionāli rādītāji, bet ANO vērtējumā²¹⁴ norādīts, ka atbilstošu datu pieejamība konkrētā apakšmērķa progresa mērīšanai ir 0%.

Analizējot datu pieejamības vērtējumu IAM 2022. gada kartējumā, tas apakšmērķu līmenī kopumā novērtēts 70% apmērā. Taču ANO Ekonomikas un sociālo lietu departamenta datubāzē²¹⁵ kopējā Latvijas IAM datu pieejamība ir novērtēta ar 57%, kur tikai 3., 6. un 9. mērķim datu pieejamība novērtēta virs 75% (vērtējot IAM apakšmērķus, kuriem dati pieejami vismaz par vienu gadu). Savukārt, vērtējot IAM apakšmērķus, kuru progresa mērīšanai dati ir pieejami vismaz par diviem gadiem, ANO ieskatā, šis rādītājs ir vēl zemāks – 42%. Izvērtējot IAM kartējumā identificētos nacionālos rādītājus, kā arī ANO datus, vērojams atšķirīgs datu pieejamības novērtējums (*skatīt 2. tabulu, kā arī detalizētāku aprēķinu 3. pielikumā*).

IAM	Datu pieejamība atbilstoši IAM kartējumam	Datu pieejamība ANO vērtējumā (ar nosacījumu, ka dati pieejami vismaz par <u>vienu gadu</u> kopš 2015. gada)	Datu pieejamība ANO vērtējumā (ar nosacījumu, ka dati pieejami vismaz par <u>diviem gadiem</u> kopš 2015. gada)
1. mērķis: Novērsta nabadzība	83%	43%	40%
2. mērķis: Novērsts bads un ilgtspējīga lauksaimniecība	50%	45%	39%
3. mērķis: Laba veselība un labklājība	62%	90%	80%
4. mērķis: Kvalitatīva izglītība	80%	73%	39%
5. mērķis: Dzimumu līdztiesība	100%	33%	11%
6. mērķis: Tīrs ūdens un sanitārija	100%	75%	65%
7. mērķis: Pieejama un atjaunojama enerģija	100%	60%	60%
8. mērķis: Cienīgs darbs un ekonomiskā izaugsme	82%	69%	60%
9. mērķis: Ražošana, inovācijas un infrastruktūra	70%	91%	84%
10. mērķis: Mazināta nevienlīdzība	57%	66%	55%
11. mērķis: Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas	100%	28%	6%
12. mērķis: Atbildīgs patēriņš un ražošana	73%	61%	34%
13. mērķis: Rīcība klimata jomā	50%	25%	5%
14. mērķis: Dzīvība ūdenī	63%	68%	41%
15. mērķis: Dzīvība uz zemes	50%	57%	35%
16. mērķis: Miers, taisnīgums, laba pārvaldība	45%	41%	16%
17. mērķis: Sadarbība	25%	40%	39%
Kopējā datu pieejamība:	70%	57%	42%

2. tabula. Datu pieejamības salīdzinājums Latvijas un ANO vērtējumā.

Salīdzinājumam – citās ES valstīs datu pieejamība ANO ieskatā ir ap 60% (piemēram, Beļģijā, Igaunijā un Itālijā 60%, Lietuvā, Apvienotajā Karalistē un Dānijā 61%, Nīderlandē, Rumānijā, Vācijā un Zviedrijā 62%, Francijā un Somijā 64%, Polijā 66%)²¹⁶.

Cēloņi atšķirīgiem vērtējumiem par datu pieejamību skaidrojami ar dažādiem apstākļiem. Tie saistīti gan ar metodoloģiskām atšķirībām datu apstrādē, jo ne vienmēr valstu apkopotie dati ir starptautiski salīdzināmi, un Dienaskārtība 2030 paredz arī tādus rādītājus, kas līdz šim nav bijuši iekļauti valstu statistikas programmās, gan kopējo valsts attieksmi pret Dienaskārtības 2030 īstenošanu, kurā IAM monitoringu ietekmē gan politiskā pieprasījuma trūkums šādu datu analīzei, gan finansējuma un kapacitātes ierobežojumi. Latvija datus vāc tādā griezumā, kvalitātē un apjomos, kā paredz Oficiālā statistikas programma²¹⁷ un politikas plānošanas dokumentos ietvertie rādītāji, attiecīgi ANO un Eurostat Latvija iesniedz tādus datus, kādi tai ir pieejami. Valsts kontroles ieskatā, Latvija nav veikusi pilnvērtīgu izvērtējumu par to, kādi dati IAM progresa uzraudzībai tai būtu nepieciešami.

Latvijas problēmas datu pieejamības jomā gan nav unikālas, jo arī citās valstīs vērojami izaicinājumi datu pieejamības jomā. ANO statistiķu skatījumā,²¹⁸ šīs problēmas saistītas gan ar finanšu un kapacitātes trūkumu nacionālajās statistikas iestādēs, gan nepietiekamas uzmanības pievēršanu IAM progresa uzraudzībai. Nenosakot vietējā līmenī nepieciešamo rādītāju ietvaru IAM jomā, valstis nespēj nodrošināt

savstarpēji salīdzināmus datus, turklāt nacionālajiem rādītājiem ir jāpapildina, nevis jāaizstāj globālie rādītāji, lai rādītāju starptautiskā salīdzināšana būtu iespējama.

Kaut gan progresu un virzību ilgtspējas virzienā vērtējam valsts līmenī, arī pašvaldībām ir svarīgs datu pieejamības jautājums, ņemot vērā datu nepieciešamību datos balstītu lēmumu pieņemšanā un pašvaldību lomu IAM sasniegšanā. **No revīzijas izlasē iekļautajām pašvaldībām tikai Rīgas valstspilsētas pašvaldība ir vērtējusi tai aktuālos IAM rādītājus un datu pieejamību to mērīšanai.** Tai pašā laikā pašvaldības uzsvēra savlaicīgu un kvalitatīvu datu pieejamības nozīmi savu administratīvo teritoriju griezumā, norādot tādus problēmjautājumus kā IKP un pievienotā vērtība sadalījumā pa administratīvajām teritorijām, nodarbināto skaits administratīvajā teritorijā, nabadzības riska indekss.

Pašvaldību skatījumā, problēmas ir ar datu pieejamību Reģionālās attīstības indikatoru modulī (turpmāk – RAIM), kas iecerēts kā instruments reģionālās attīstības monitoringam, lēmumu pieņemšanas atbalstam un ilgtspējīgas attīstības plānošanai. Tomēr RAIM datus pašvaldības izmanto ļoti maz vai arī tie netiek izmantoti vispār, jo dati netiek savlaicīgi aktualizēti. Piemēram, RAIM sadaļā “Dati 43 pašvaldību dalījumā” 2022. gada nogalē bija pieejama informācija par 58 rādītājiem (demogrāfiskie rādītāji, iedzīvotāju skaits, blīvums, uzņēmumu skaits, izglītības iestāžu skaits, pensijas, bezdarbnieku skaits, investīcijas, u.c.), kurus iespējams apskatīt ne tikai reģionu, bet arī pašvaldību griezumā. Lai gan 2020. gada dati bija pieejami visiem 58 rādītājiem, 2021. gada dati nebija pieejami 41 jeb 71% rādītāju. Datu avoti, no kuriem dati vēl nav atjaunoti, ir dažādi – PMLP, VID, VSAA, IZM un arī RAIM veiktie aprēķini.

Viens no nozīmīgiem starptautiskas un vietējas nozīmes datu pieejamības risinājumiem ir tautas un mājokļu skaitīšanas dati, kuri ir pieejami pietiekami detalizētā līmenī (pa novadiem, pagastiem un sīkāk). CSP ir gatava²¹⁹ turpināt ik gadu sagatavot detalizētus datus par iedzīvotāju ekonomisko aktivitāti, nodarbinātību un izglītības līmeni, tomēr šo datu sagatavošanai un publicēšanai līdz šim nav rasts nepieciešamais papildu finansējums.

CSP, atbilstoši tās kompetencei, nodrošina tādu datu vākšanu, kuru apkopošana ir paredzēta normatīvajos aktos un kuru apstrādei un publicēšanai ir paredzēts finansējums. CSP uzsver, ka nepieciešamo datu identificēšana jāveic jau jaunas politikas izstrādes vai aktualizēšanas procesā un nepieciešamo resursu apjoms risināms budžeta plānošanas procesā. CSP pēc pašas iniciatīvas arī izmanto ES projektu finansējuma iespējas. Tā kā Latvijā ilgstoši nebija pieejami dati par vardarbību, kas saistīta ar dzimumu, CSP 2021. gadā veica vardarbības aptauju pēc vienotas ES metodoloģijas un izmantojot Eiropas Komisijas projekta līdzfinansējumu.

Tādējādi secināms, ka Latvijā nav veikti pietiekami pasākumi IAM sasniegšanas monitoringam un nepieciešamo datu izvērtēšanai un pieprasīšanai politikas plānošanas līmenī.

Ieteikums Pārresoru koordinācijas centram

Lai nodrošinātu Latvijas virzības uz IAM sasniegšanu regulāru un sistemātisku monitoringu, sadarbībā ar CSP izvērtēt nepieciešamās darbības Dienaskārtības 2030 īstenošanas regulārai uzraudzībai līdz 2030. gadam, tai skaitā darbības nepieciešamo datu pieejamības nodrošināšanai.

Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes

Revīzijas mērķis

Revīzijas mērķis ir gūt pārlicību par to, vai Latvijā ir izveidoti priekšnosacījumi sistēmiskai IAM sasniegšanai valsts un pašvaldību līmenī.

Juridiskais pamatojums

Atbilstības revīzija “Vai Latvijā ir izveidoti priekšnosacījumi ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai?” veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles 2022. gada darba plānu un Piektā revīzijas departamenta 2022. gada 21. marta revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-10/2022 un 2022. gada 19. jūlija, 2022. gada 3. oktobra un 2022. gada 13. decembra revīzijas grafika grozījumiem.

Revīziju veica revīzijas grupas vadītāja vecākā valsts revidente juriste Baiba Bebre, vecākā valsts revidente Jeļena Laščenko, valsts revidente Kristiāna Tauvēna, valsts revidente Anna Bāze.

Revidentu un revidējamās vienības atbildība

Valsts kontroles revidenti ir atbildīgi par revīzijas ziņojuma sniegšanu, kas pamatojas uz revīzijas laikā gūtiem atbilstošiem, pietiekamiem un ticamiem revīzijas pierādījumiem.

Pašvaldības, Pārresoru koordinācijas centrs un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija ir atbildīgi par normatīvo aktu ievērošanu un revidentiem sniegtās informācijas patiesumu.

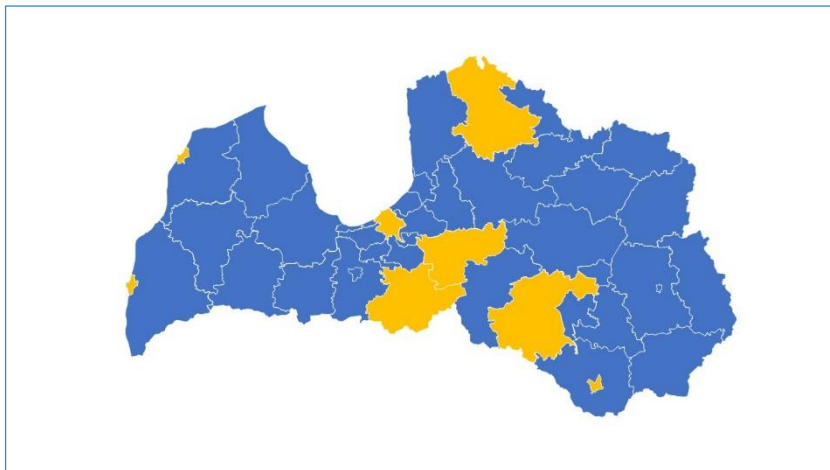
Revīzijas apjoms un ierobežojumi

Revīzija veikta saskaņā ar Latvijas Republikā atzītiem starptautiskajiem revīzijas standartiem. Revīzijas veikšanai izmantoti arī Starptautiskās Augstāko revīzijas iestāžu organizācijas (INTOSAI) Attīstības iniciatīvas (IDI) izstrādātie norādījumi²²⁰ par valstu gatavības IAM sasniegšanai novērtēšanu, ciktāl tie ir piemērojami Latvijas Republikas valsts pārvaldes situācijai.

Revīzija ir plānota un veikta tā, lai iegūtu pietiekamu pārlicību par to, vai Latvijā ir izveidoti starptautiskajai labajai praksei atbilstoši priekšnosacījumi sistēmiskai IAM sasniegšanai valsts un pašvaldību līmenī. Revīzijas apjomā netiek veiktas pārbaudes par IAM sasniegšanas pakāpi valstī kopumā vai atsevišķas nozarēs, IAM progresā problēmjaudājumiem un to iemesliem. Revīzijā netiek vērtēta ministriju, to padotības iestāžu un pašvaldību IAM jomā īstenotu atsevišķu projektu, tai skaitā Eiropas Savienības līdzfinansētu projektu, atbilstība normatīvo aktu prasībām un projektu vadības labajai praksei.

Revīzijas apjomā tika iekļauts Pārresoru koordinācijas centrs, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija un astoņas pašvaldības (*skatīt 23. attēlu*): Bauskas novada pašvaldība, Daugavpils valstspilsētas

pašvaldība, Jēkabpils novada pašvaldība, Liepājas valstspilsētas pašvaldība, Ogres novada pašvaldība, Rīgas valstspilsētas pašvaldība, Valmieras novada pašvaldība, Ventspils valstspilsētas pašvaldība.

23. attēls. Revīzijas izlasē iekļautās pašvaldības.

Lai izteiktu pamatotu viedokli par Dienaskārtības 2030 integrēšanu visos valsts pārvaldes līmeņos, papildu revīzijas procedūras ir veiktas arī ministriju centrālajos aparātos, nedefinējot tās kā revidējamās vienības.

Revīzija veikta par laika periodu no 2019. gada 1. janvāra līdz 2022. gada 30. jūnijam.

Vērtēšanas kritēriji

Kritēriju avoti: ANO izstrādātās vadlīnijas un metodiskie materiāli²²¹ IAM integrēšanai valstu attīstības un budžeta plānošanas sistēmās, *INTOSAI IDI* norādījumi²²² par valstu gatavības IAM sasniegšanai novērtēšanu, starptautisko pašvaldību apvienību izstrādātie metodiskie materiāli²²³ IAM integrēšanai vietējo pašvaldību līmenī.

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērija izpildes vērtēšanas nosacījumi (I – izpildīts, D – daļēji izpildīts, N – nav izpildīts)	Kritērijs ir izpildīts / nav izpildīts
Revīzijas galvenais jautājums – Vai Latvijā ir īstenoti priekšnosacījumi ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai?			
1. Vai Dienaskārtība 2030 integrēšana nacionālā līmenī tiek koordinēta un procesā piedalās visas ieinteresētās puses?			
1.1. Vai iesaistīto pušu pienākumi un uzdevumi ir noteikti un sadalīti tā, lai nodrošinātu Dienaskārtības 2030 koordināciju un ieviešanu?	• Ir noteikta par Dienaskārtības 2030 ieviešanas koordinēšanu nacionālā līmenī atbildīgā iestāde(-es), definēti tās/to pienākumi un veicamie uzdevumi. • Ir noteiktas pārējās atbildīgās puses par Dienaskārtības 2030 ieviešanu nacionālā un reģionālā/vietējā līmenī, definēti tās/to pienākumi un veicamie uzdevumi.	I: ir noteikta koordinējošā iestāde(-es), tās/to pienākumi, uzdevumi Dienaskārtības 2030 ieviešanā un tam paredzētie resursi; D: ir iestāde(-es), kas faktiski īsteno darbības Dienaskārtības 2030 ieviešanas koordinācijas jomā, taču tai/tām nav noteikti konkrēti pienākumi un uzdevumi IAM jomā; N: neviena iestāde neatbild par Dienaskārtības 2030 ieviešanas koordināciju valstī. I: ir noteiktas pārējās atbildīgās puses, definēti to pienākumi un veicamie uzdevumi; D: valsts pārvaldes iestādēm nav noteikti konkrēti uzdevumi IAM integrācijai, taču tās ir iekļāvušas IAM politikas plānošanas dokumentos; N: valsts pārvaldes iestādēm nav pienākumu IAM īstenošanas jomā.	Kritērijs izpildīts daļēji – praksē Dienaskārtības 2030 īstenošanu Latvijā koordinē PKC, taču nevienā tiesību aktā vai dokumentā nav noteiktas tā funkcijas, pienākumi un uzdevumi IAM jomā. Kritērijs izpildīts daļēji – PKC sadarbībā ar ministriju pārstāvjiem ir identificējis ministriju kompetenču jomā esošos IAM apakšmērķus, taču minētais sadalījums nav juridiski saistošs un konkrēti pienākumi un uzdevumi IAM jomā atbildīgajām ministrijām nav noteikti. Nav konstatēta visu uz

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērija izpildes vērtēšanas nosacījumi (I – izpildīts, D – daļēji izpildīts, N – nav izpildīts)	Kritērijs ir izpildīts / nav izpildīts
1.2. Vai koordinējošā iestāde īsteno aktivitātes, lai veicinātu atbildīgo un visu pārējo ieinteresēto pušu aktīvu iesaisti Dienaskārtības 2030 ieviešanas procesā?	- Koordinējošā iestāde ir apzinājusi atbildīgos un pārējās ieinteresētās puses, nodrošinot to aktīvu dalību Dienaskārtības 2030 integrācijas procesā. - Latvijas ziņojumu ANO par IAM ieviešanu sagatavošanas procesā tika iesaistītas visi atbildīgie un pārējās ieinteresētās puses. - Koordinējošā iestāde veic proaktīvu un sistemātisku darbu IAM ieviešanas vadībā un popularizēšanā.	I: ieinteresētās puses ir apzinātas un informētas par iespēju piedalīties IAM integrācijas procesos; D: ir apzinātas dažas ieinteresētās puses un informētas par iespēju piedalīties IAM integrācijas procesos; N: ieinteresētās puses nav ne apzinātas, ne iesaistītas IAM integrācijas procesos. I: ieinteresētās puses ir apzinātas un informētas par iespēju piedalīties ziņojuma sagatavošanas procesā; D: ir apzinātas dažas ieinteresētās puses un informētas par iespēju piedalīties ziņojuma sagatavošanas procesā; N: ieinteresētās puses nav ne apzinātas, ne iesaistītas IAM izvērtējuma procesos. I: koordinējošā iestāde ir izstrādājusi un īsteno aktivitāšu plānu IAM popularizēšanai un vienotas izpratnes veicināšanai; D: koordinējošā iestāde nav izstrādājusi aktivitāšu plānu, taču rīko atsevišķus informatīvus pasākumus IAM jomā; N: koordinējošā iestāde nerīko informatīvus pasākumus.	Latviju attiecināmo IAM sasaiste ar atbilstošiem politikas plānošanas dokumentiem. Kritērijs izpildīts daļēji – IAM kartējuma izveidē ir iesaistītas ministrijas, taču pārējās iesaistītās puses, tai skaitā tās, kas kartējumā minētas kā līdzatbildīgas par noteiktu IAM apakšmērķu īstenošanu, kartējuma tapšanā nav piedalījušās. Kritērijs izpildīts – ieinteresētajām pusēm ir sniegta iespēja piedalīties ziņojuma sagatavošanas procesā, lai gan 2018. gada ziņojuma izstrādes procesā vērojama daudz plašāka sabiedrības iesaiste un viedokļu apmaiņa nekā 2022. gadā. Kritērijs izpildīts daļēji – lai gan PKC ir īstenojusi vairākus pasākumus IAM jomā, iestādei nav konkrēta plāna IAM popularizēšanai un vienotas izpratnes veidošanai publiskajā sektorā, pasākumi nav regulāri un sistemātiski. Kritērijs izpildīts daļēji – IAM progresa uzraudzībā iesaistītās iestādes un to pienākumi nav oficiāli
1.3. Vai ir izveidots mehānisms ANO IAM ieviešanas progresa	Ir noteikta IAM progresa uzraudzības kārtība un	I: oficiāli ir noteikta atbildīgā iestāde(-es) un IAM progresa uzraudzības kārtība; D: oficiāli	

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērija izpildes vērtēšanas nosacījumi (I – izpildīts, D – daļēji izpildīts, N – nav izpildīts)	Kritērijs ir izpildīts / nav izpildīts
monitoringam, pārbaudei un ziņošanai par to?	atbildīgais(-ie) par IAM progresa uzraudzību un ziņošanu par to nacionālā/starptautiskā līmenī.	nav noteikta atbildīgā iestāde un IAM progresa uzraudzības kārtība, taču ir iestāde(-es), kas īsteno vismaz daļēju IAM uzraudzību; N: nav noteikta IAM progresa uzraudzības kārtība un atbildīgā iestāde(es).	noteikti, tomēr praksē uzraudzības aktivitātes īsteno PKC un CSP.
	• Ir noteikti IAM indikatoriem atbilstoši darbības rādītāji, to sasniegšanas atskaides punkti ('milestones') un ir pieejami kvalitatīvi dati to mērīšanai. • Atbildīgā iestāde/s veic regulāru IAM īstenošanas progresa uzraudzību.	I: 90% vai vairāk Latvijai saistošo indikatoru izpildes uzraudzībai ir pieejami ticami un kvalitatīvi dati; D: ticami un kvalitatīvi dati ir pieejami tikai daļai indikatoru (≥60%); N: ticami un kvalitatīvi dati ir pieejami mazāk nekā 60% indikatoru. I: tiek veikts regulārs IAM progresa monitorings; D: IAM progresa monitorings tiek veikts, tikai sagatavojot Latvijas ziņojumus ANO; N: monitorings netiek veikts.	Kritērijs izpildīts daļēji – lai gan atbilstoši IAM kartējumam dati kopumā ir pieejami par 70% apakšmērķu, ANO vērtējumā dati pieejami tikai par 57% apakšmērķu. Kritērijs izpildīts daļēji – IAM progress ir ticis apkopots un vērtēts, tikai sagatavojot ziņojumus ANO. Netiek veikti regulāri pasākumi IAM progresa vērtēšanai un sabiedrības informēšanai par to.
2. Vai Dienaskārtība 2030 ir integrēta Latvijas attīstības plānošanas sistēmā?			
2.1. Vai Dienaskārtība 2030 ir integrēta valsts līmeņa attīstības plānošanas dokumentos?	• Ir noteikti Latvijai aktuālie ANO IAM un to apakšmērķi un rādītāji.	I: koordinējošā iestāde(-es) sadarbībā ar ieinteresētajām pusēm ir veikusi izvērtējumu un Latvijai aktuālie IAM un to apakšmērķi ir noteikti oficiāli; D: Latvijai aktuālie IAM un to apakšmērķi nav noteikti oficiāli, taču izvērtējums ir vismaz daļēji veikts; N: nav noteikti Latvijai aktuālie IAM un to apakšmērķi.	Kritērijs izpildīts daļēji – uz Latviju attiecināmie IAM ir vērtēti 2017. gadā un 2022. gadā veiktajos IAM kartējumos, kas nav juridiski saistoši. Nacionālā līmenī nav noteikti Latvijai prioritārie IAM vai to apakšmērķi.

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērija izpildes vērtēšanas nosacījumi (I – izpildīts, D – daļēji izpildīts, N – nav izpildīts)	Kritērijs ir izpildīts / nav izpildīts
	Latvijai aktuālie ANO IAM un to apakšmērķi ir ietverti Latvija2030 un NAP2027.	I: visi Latvijai aktuālie IAM un to apakšmērķi ir ietverti valsts līmeņa attīstības plānošanas dokumentos; D: vairāk nekā 50% no Latvijai aktuālajiem IAM un to apakšmērķiem ir ietverti valsts līmeņa attīstības plānošanas dokumentos; N: mazāk nekā 50% no Latvijai aktuālajiem IAM un to apakšmērķiem ir ietverti valsts līmeņa plānošanas dokumentos.	Kritērijs izpildīts daļēji – kopumā 49% IAM apakšmērķu, kas IAM kartējumā atzīmēti kā Latvijai aktuāli, nav sasaistes ne ar Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, ne nacionālo attīstības plānu.
2.2. Vai Dienaskārtība 2030 ir integrēta nozaru attīstības plānošanas dokumentos?	Latvijai aktuālie ANO IAM un to apakšmērķi ir kaskadēti nozaru plānošanas dokumentos.	I: visi Latvijai aktuālie IAM apakšmērķi ir kaskadēti nozaru plānošanas dokumentos; D: vairāk nekā 60% no Latvijai aktuālajiem IAM apakšmērķiem ir kaskadēti nozaru plānošanas dokumentos; N: mazāk nekā 60% no Latvijai aktuālajiem IAM apakšmērķiem ir kaskadēti nozaru plānošanas dokumentos.	Kritērijs izpildīts daļēji – 17% apakšmērķiem nav konstatēti atbilstoši politikas plānošanas dokumenti; 36% apakšmērķu ir identificēti politikas plānošanas dokumenti, bet nav identificēts hierarhiski augstākais nacionālā līmeņa plānošanas dokuments, no kura šie mērķi kaskadētos.
2.3. Vai ministriju budžeta pieprasījumi ir saistīti ar nozaru plānošanas dokumentos iekļautajiem ANO IAM?	Budžeta pieprasījumos konstatējama sasaiste ar nozaru plānošanas dokumentiem.	I: Visos budžeta pieprasījumos konstatējama sasaiste ar politikas plānošanas dokumentiem un tajos iekļautajiem IAM apakšmērķiem; D: vairāk nekā 60% budžeta pieprasījumu konstatējama sasaiste ar nozaru plānošanas dokumentiem; N: mazāk nekā 60% budžeta pieprasījumu konstatējama sasaiste ar nozaru plānošanas dokumentiem.	Kritērijs nav izpildīts – nav konstatējama IAM iekļaušana budžeta sistēmā.
3. Vai ANO IAM ir integrēti pašvaldību plānošanas sistēmās?			
3.1. Vai pašvaldībās ir pietiekams kompetences un informācijas līmenis	Pašvaldības darbinieki ir informēti par ANO IAM un to	I: pašvaldības darbiniekiem informācija par IAM ir pieejama pašvaldības iekšējā	Kritērijs izpildīts daļēji – revīzijā nav konstatēta informācijas par IAM pieejamība pašvaldību iekšējā

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērija izpildes vērtēšanas nosacījumi (I – izpildīts, D – daļēji izpildīts, N – nav izpildīts)	Kritērijs ir izpildīts / nav izpildīts
par ANO IAM un pašvaldību lomu to sasniegšanā?	lokalizācijas iespējām: tai skaitā informācija par IAM ir pieejama pašvaldības darbiniekiem (piemēram, pašvaldības iekšējā), pašvaldība tās darbiniekiem rīko pasākumus izpratnes par IAM veicināšanai, pašvaldības darbinieki piedalās citu organizāciju rīkotos informatīvos pasākumos par IAM, pašvaldībā ir darba grupas vai citi mehānismi darbam ar IAM.	struktūrā, kā arī darbinieki ir apmeklējuši informatīvus pasākumus par IAM; D: pašvaldība tās darbiniekiem neizpilda informāciju par IAM, taču darbinieki piedalās citu organizāciju rīkotos informatīvos pasākumos; N: pašvaldības darbinieki nav informēti par IAM un to īstenošanas aspektiem.	struktūrā un tikai viena pašvaldība ²²⁴ ir apzinājusi tās darbinieku informētību IAM jautājumos, taču pašvaldību darbinieki piedalās Latvijas Pašvaldību savienības, NVO u.c. informatīvos pasākumos.
3.2. Vai pašvaldības integrē IAM savā attīstības un budžeta plānošanas procesā?	- Pašvaldība ir vērtējusi tai prioritāros IAM un savu darbību IAM kontekstā, izstrādājusi ietvaru sev nozīmīgo IAM īstenošanai. - Pašvaldību iestāžu budžeta pieprasījumi un budžeta prioritātes ir saistīti ar attīstības plānošanas dokumentos iekļautajiem IAM.	I: pašvaldība ir noteikusi savas prioritātes, stratēģiskos mērķus un rīcības virzienus, vērtējot tos caur ANO IAM prizmu; D: pašvaldība ir noteikusi savas prioritātes, stratēģiskos mērķus un rīcības virzienus, pēcāk vērtējot to sasaisti ar IAM; N: pašvaldība nav vērtējusi savu darbību IAM kontekstā. I: Visos budžeta pieprasījumos konstatējama sasaiste ar attīstības plānošanas dokumentos iekļautajiem IAM; D: vairāk nekā 50% budžeta pieprasījumu konstatējama sasaiste ar attīstības plānošanas dokumentos iekļautajiem IAM; N: mazāk nekā 50% budžeta pieprasījumu konstatējama sasaiste ar	Kritērijs izpildīts daļēji – tikai četras²²⁵ no astoņām revīzijas izlasē iekļautajām pašvaldībām ir vērtējušas to izvirzīto prioritāšu, mērķu un rīcības virzienu sasaisti ar IAM. Kritērijs izpildīts daļēji – četrās pašvaldībās²²⁶ ir iespējams manuāli aplēst ar IAM saistītos finansējuma piešķirumus.

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērija izpildes vērtēšanas nosacījumi (I – izpildīts, D – daļēji izpildīts, N – nav izpildīts)	Kritērijs ir izpildīts / nav izpildīts
		attīstības plānošanas dokumentos iekļautajiem IAM.	
3.3. Vai pašvaldības sadarbojas ar citām ieinteresētajām pusēm (NVO, vietējie iedzīvotāji, akadēmiskās aprindas, privātais sektors, partneri citās valstīs)?	- Pašvaldības rīko pasākumus /aktivitātes/ projektu konkursus ieinteresētajām pusēm, lai veicinātu informētību par ANO IAM. - Pašvaldības atbalsta ieinteresēto pušu aktivitātes IAM jomā.	n/a n/a	Kritērijs nav izpildīts – tikai viena no revīzijas izlasē iekļautajām pašvaldībām²²⁷ ir organizējusi informatīvo kampaņu / sistemātiskus pasākumus izpratnes un informētības veicināšanai par Dienaskārtību 2030 un IAM. Kritērijs izpildīts – visās revīzijas izlasē iekļautajās pašvaldībās ir izveidoti mehānismi iedzīvotāju iniciatīvu atbalstam (projektu konkursi iedzīvotāju grupām, uzņēmējiem, nevalstiskajam sektoram u.c.).
3.4. Vai pašvaldības uzrauga IAM ieviešanas progresu ar vietējiem, pašvaldībai pielāgotiem rādītājiem?	- Pašvaldībai vietējā līmenī ir pieejami IAM indikatoriem atbilstoši dati progresa vērtēšanai. - Vai pašvaldības izmanto pieejamos datus sava attīstības progresa mērīšanai?	I: pašvaldībai ir pieejami ticami un kvalitatīvi dati vismaz 90% uz pašvaldībām attiecināmo indikatoru izpildes uzraudzībai; D: ticami un kvalitatīvi dati ir pieejami tikai daļai indikatoru ($\geq 60\%$); N: ticami un kvalitatīvi dati ir pieejami mazāk nekā 60% indikatoru. I: pašvaldība veic regulāru IAM progresa monitoringu; D: IAM progresa monitorings tiek veikts tikai atsevišķos gadījumos vai tikai daļai indikatoru; N: monitorings netiek veikts.	Kritērijs nav izpildīts – tikai viena revīzijas izlasē iekļautā pašvaldība²²⁸ ir vērtējusi tās rādītāju atbilstību IAM indikatoriem, tomēr visas pašvaldības attīstības plānošanas dokumentu izstrādē ir vērtējušas datu pieejamību to izvēlēto rādītāju vērtēšanai. Kritērijs nav izpildīts – pašvaldības neveic IAM progresa monitoringu.

Revīzijas metodes

Revīzijas mērķa sasniegšanai:

- ✓ analizēti jomas darbību reglamentējošie nacionālie un starptautiskie tiesību akti, ANO un citu starptautisko organizāciju izstrādātās vadlīnijas un metodiskie materiāli;
- ✓ vērtēta IAM integrēšana Latvijas attīstības plānošanas sistēmā valsts, nozaru un pašvaldību līmenī, izmantojot visas valdības pieeju (“*Whole-of-Government approach*”) un analizējot vairāk nekā 148 nacionālā un vietējā līmeņa ilgtermiņa un vidēja termiņa attīstības plānošanas dokumentus;
- ✓ vērtēta revīzijas izlasē iekļauto pašvaldību attīstības plānošanas sistēma, attīstības plānošanas sasaiste ar budžeta plānošanu, uzraudzības un kontroles sistēma;
- ✓ veikts Latvijas pašvaldību funkciju sasaistes ar IAM kartējums;
- ✓ analizētas pašvaldību īstenotās aktivitātes Dienaskārtības 2030 īstenošanā, vērtējot publiski pieejamo informāciju par pašvaldību organizētajiem un atbalstītajiem pasākumiem revidējamajā laika periodā;
- ✓ intervēti nevalstiskā un akadēmiskā sektora eksperti, tai skaitā Latvijas Pašvaldību savienības, Rīgas Tehniskās universitātes, biedrības “Latvijas platforma attīstības sadarbībai” pārstāvji, kā arī Finanšu ministrijas eksperti budžeta politikas attīstības jautājumos;
- ✓ iegūti un analizēti dati par citu Eiropas valstu praksi Dienaskārtības 2030 īstenošanā valsts un vietējā līmenī, tai skaitā, pārrunājot IAM integrēšanas labo praksi ar ANO pārstāvjiem;
- ✓ iegūti un analizēti dati par citu Eiropas un pasaules valstu pieredzi līdzīgu revīziju veikšanā, aptaujājot un intervējot Eiropas Augstāko revīzijas iestāžu organizācijas (*EUROSAI*) Pašvaldību darba grupas dalībvalstis un analizējot *INTOSAI* IAM revīziju datubāzē publicētos ziņojumus par valstu gatavību IAM īstenošanai; kopumā analizēta informācija no vairāk nekā 30 valstīm.

Sektora vadītājs

O. Erdmanis

Departamenta direktors

E. Korčagins

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI
PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

1. pielikums. IAM integrēšana Latvijas budžeta sistēmā

Izdevumu politikas virzienu un izdevumu atbilstoši funkcionālajām un ekonomiskajām kategorijām par 2022.gadu²²⁹ analīze resoru griezumā

Resors	Vai 2022. gada budžeta pieprasījumā ir tieša sasaiste ar IAM?	Vai budžeta pieprasījumā ir norādīta sasaiste ar attīstības plānošanas dokumentiem?	Budžeta pieprasījumā norādītie attīstības plānošanas dokumenti	Vai norādītajos attīstības plānošanas dokumentos ir sasaiste ar IAM?	Vai ir iespējams noteikt iezīmēto finansējumu IAM sasniegšanai?
Aizsardzības ministrija			Valsts aizsardzības koncepcija Nacionālo bruņoto spēku attīstības plāns 2020.–2032. gads ²³⁰ Informatīvais ziņojums “Par valsts aizsardzības mācības ieviešanu un Jaunsardzes attīstību 2019.–2027. gadā” Latvijas ģeotelpiskās informācijas attīstības koncepcija (finansējums iezīmēts līdz 2020.gadam)		
Ministrijas komentārs ²³¹	IAM tiek integrēti Valsts aizsardzības koncepcijā, kas ir visaptverošs politiskais dokuments. Reizi gadā atbildīgās personas ziņo par paveikto šī dokumenta ietvaros un ziņotā informācija tiek izskatīta, tai skaitā arī jautājumos, kas saistās ar IAM ieviešanu. Vienlaikus arī AM Visaptverošā valsts aizsardzībā pastarpināti tiek iekļauti AM kompetencē esošie IAM. Regulāri tiek novērtēta kopējā Visaptverošās valsts aizsardzības ieviešana, bet ziņojumā specifiski IAM attīstība netiek izcelta. ²³²				
Ārlietu ministrija			Attīstības sadarbības politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam Konceptuālais ziņojums “Par attīstības sadarbībai paredzēto finansējuma palielināšanu 2021.–2025. gadam” ²³³		
Ministrijas komentārs	Piemēram, 5. IAM “Panākt dzimumu līdztiesību, stiprināt visu sieviešu un meiteņu tiesības” ir ņemts vērā un integrēts Latvijas Nacionālajā rīcības plānā par ANO Drošības padomes rezolūciju par Sievietēm, mieru un drošību īstenošanai 2020.–2025.gadam. Savukārt, Attīstības sadarbības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam ir izstrādātas, ņemot vērā Latvijas ārpolitiskās intereses, Dienaskārtība 2030, Adisabebas Rīcības programmu par finansējumu attīstībai, NAP 2021.–2027.gadam, ES politikas plānošanas dokumentus un politiskos lēmumus, kā arī starptautisko labo praksi un standartus, kas apkopoti OECD rekomendācijās un vadlīnijās. Pamatnostādnes ir izstrādātas atvērtā un iekļaujošā procesā, iesaistot sabiedrības pārstāvjus, jomas ekspertus, valsts institūcijas un privāto sektoru pārstāvošas organizācijas, kā arī piesaistot OECD Attīstības sadarbības direktorāta ekspertīzi. Aktīva un regulāra sadarbība ar Konsultatīvo padomi attīstības sadarbības politikas jautājumos.				

Granta projekta konkursa prioritātes dažādos reģionos tiek noteiktas atbilstoši Pamatnostādnēs noteiktajiem galvenajiem IAM. Projektu iesniegumu izvērtēšanā tiek ņemta vērā un vērtēta iesniegto pieteikumu atbilstība IAM. ²³⁴					
Ekonomikas ministrija			Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam Latvijas Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam Ekonomikas ministrijas darbības stratēģija 2020.–2022. gadam Latvijas Būvniecības nozares attīstības stratēģija 2017.–2024. gadam Konkurences padomes darbības stratēģija 2020.–2022. gadam Patērētāju tiesību aizsardzības centra darbības stratēģija 2020.–2022. gadam		
Ministrijas komentārs	Rezultatīvie rādītāji tiek noteikti atkarībā no ilgtspējīgas attīstības mērķa un apakšmērķa, izvērtējot plānotās darbības efektivitāti, kā arī pamato budžeta līdzekļu piešķirumu un izlietojumu. Kartējumā tiek iekļauti gan rezultatīvie rādītāji, kurus mēra regulāri, piemēram, Eurostat rādītāji, gan rādītāji, kurus nemēra regulāri, kuri izriet no politikas plānošanas dokumentiem, atkarībā no izvirzītā mērķa/rādītāja. Tiek izmantoti ANO mērķi, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) pilotprojekta piedāvātie rādītāji un SDG Index (Bertelsmana fonda) rādītāji. ²³⁵				
Finanšu ministrija			Finanšu ministrijas darbības stratēģija 2020.–2024. gadam		
Ministrijas komentārs	Ilgtspējīgu finanšu jomā Finanšu ministrija ir izstrādājusi un īsteno “Finanšu sektora attīstības plānu 2022.–2023. gadam” (turpmāk - FSAP), kas apstiprināts ar Ministru kabineta 2022. gada 31. maija rīkojumu Nr. 396. FSAP ietver sadaļu “3. Ilgtspējīgas finanses” un nosaka uzdevumus ilgtspējīgu finanšu jomām: -3.1. Izveidot institucionālo ietvaru ilgtspējīgu finanšu mērķu sasniegšanai, -3.2. Veicināt datu pieejamību ilgtspējības novērtēšanai, -3.3. Veicināt sabiedrības izpratni par ilgtspējīgām finansēm. Plāns nosaka atbilstošo apakš-uzdevumu rezultatīvos rādītājus, atbildīgās institūcijas un uzdevumu īstenošanas termiņus. 2021. gada 6. decembrī Valsts kase Latvijas Republikas vārdā pirmo reizi emitēja valsts ilgtspējīgās eiroobligācijas ar dzēšanas termiņu astoņi gadi, piesaistot finansējumu 600 miljonu eiro apmērā. Ilgtspējīgo obligāciju ietvara izveidi, kas ir obligāts nosacījums ilgtspējīgo obligāciju emisijai, nodrošināja Finanšu ministrijas vadītā darba grupu, kurā pārstāvēta Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Ekonomikas ministrija, Zemkopības ministrija, Satiksmes ministrija, Labklājības ministrija, Iekšlietu ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija un Pārresoru koordinācijas centrs. ²³⁶				
Iekšlietu ministrija			Iekšlietu ministrijas darbības stratēģija 2020.–2022. gadam Iekšlietu ministrijas veselības un sporta centra darbības stratēģija 2020.–2022. gadam		
Ministrijas komentārs	Iekšlietu ministrijas vērtējumā ir svarīgi, lai iekšlietu nozares attīstība notiktu saskaņā ar ANO IAM. Ņemot vērā, ka Latvijas Nacionālās attīstības plāna 2021. – 2027. gadam (turpmāk – NAP2027) izstrādē tika ņemti vērā ANO IAM, iekšlietu nozares prioritātes kaskadējot no NAP2027, nodrošina loģisku prioritāšu kaskādi,				

	vienlaikus arī papildinot ar tām prioritātēm, kas izriet no Eiropas Savienības attīstības plānošanas dokumentiem un tiesību aktiem, un sagatavoto iekšējās un ārējās vides raksturojumu, nosakot iekšējās un ārējās vides iespējas, draudus, stiprās un vājās puses saskaņā ar PESTEL metodoloģiju. Līdz ar to Iekšlietu ministrijā tiek nodrošināta loģiska kaskāde no starptautisko un Eiropas Savienības noteiktajām prioritātēm, tostarp no ANO IAM un to apakšmērķiem, koncentrējoties uz vispusīgu analīzi. Iekšlietu ministrija norāda, ka tā 2020. – 2022. gadā īstenoja Eiropas Komisijas Strukturālo reformu atbalsta programmas projekta “Iekšlietu nozares iestāžu efektivitātes paaugstināšana Latvijā” trešo posmu ar mērķi izveidot datus balstītu stratēģisko plānošanu un rezultātu pārvaldības sistēmu. Projekta ietvaros tika vērtēti dažādi iekšlietu jomas attīstību ietekmējoši aspekti, tostarp arī ANO IAM un to apakšmērķi. Nemot vērā iepriekšminēto, Iekšlietu ministrija rosina visām par stratēģisko plānošanu atbildīgajām amatpersonām, definējot stratēģiskās attīstības prioritātes, nodrošināt visaptverošu vērtējumu un prioritāšu definēšanu atbildības jomā. Iekšlietu ministrijas vērtējumā nozares attīstības plānošana ir komplekss process, kurā ietvaros tiek apkopoti un analizēti dažādi nozares attīstību ietekmējoši aspekti, tostarp, kā jau minēts iepriekš, arī ANO IAM.²³⁷			
Izglītības un zinātnes ministrija			Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam Sporta politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam Bērnu, jaunatnes un ģimenes pamatnostādnes 2021.–2027. gadam Informatīvais ziņojums “Par 2021. – 2027. gada plānošanas perioda nozaru politiku pamatnostādņēm”	
Ministrijas komentārs	Nozares attīstības plānošanas dokumentu izstrādi Izglītības un zinātnes ministrijā koordinē Politikas iniciatīvu un attīstības departaments sadarbībā ar iepriekšējā punktā minētajiem izglītības nozaru departamentiem. Rezultatīvo rādītāju vērtību noteikšanā pirmām kārtām vērā tiek ņemtas Eiropas izglītības telpas ietvarā noteiktās mērķu vērtības (iepriekš – ES Izglītības ietvara 2014-2020 mērķrādītāji). Atsevišķi rezultatīvie rādītāji tiek noteikti, ministrijas nozaru ekspertiem sadarbojoties ar izglītības datu analītiķiem un izglītības pētniekiem. Daļai rādītāju vērtības nosaka ar statistiskās punkta prognozes metodi, analizējot datu laika rindu, daļai rādītāju vērtības prognozē un iesaka ministrijas sadarbības partneri Latvijas Universitātes Izglītības pētniecības institūtā – tie ir pieredzējuši pētnieki, kas ilgu laiku strādā ar izglītības datiem un izglītības pētījumu rezultātu analīzi. Šie pētnieki ierosina mērķa vērtības rādītājiem, kuru avots ir starptautiskie izglītības pētījumi.²³⁸ Kā norādīts Izglītības attīstības pamatnostādņu sadaļā “Izglītības politikas mērķu sasaiste ar Latvijas, Eiropas Savienības un globāliem attīstības un politikas plānošanas dokumentiem”, pamatnostādņēs iekļautie rīcības virzieni uzdevumi un pasākumi ir saskaņoti ar ANO Ilgtspējīgas attīstības 4.mērķi “Nodrošināt iekļaujošu un kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas”. Turklāt pārklāšanās ir arī starp ANO IAM 4.mērķa rādītājiem un pamatnostādņēs noteiktajiem politikas rezultatīvajiem rādītājiem, jo īpaši, 4.1.rādītāja (kvalitatīva pamatzglītība un vidējā izglītība), 4.2. rādītāja (pirmsskolas izglītības pieejamība), 4.3.rādītāja (kvalitatīva profesionālā un augstākā izglītība), 4.4. rādītāja (nodarbinātība), 4.7.rādītāja (pilsoniskā izglītība, līdzdalība) un 4.c. rādītāja (kvalificēti skolotāji) gadījumā, proti, tiek izmantoti vienu un tie paši starptautiski salīdzinošie pētījumi (OECD PISA u.c.), lai monitorētu progresu attiecībā pret konkrēto mērķi²³⁹.			

Kultūras ministrija			Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2022.–2027. gadam “Kultūrvalsts”		
Ministrijas komentārs			<i>Atbilstoši izstrādātajam Latvijas attīstības un IAM mērķu kartējumam Kultūras ministrija ir atbildīga par 11.4 apakšmērķa “Nostiprināt centienus aizsargāt un nosargāt pasaules kultūras un dabas mantojumu” īstenošanu. Šī apakšmērķa sasniegšanai atbilst vairāki kultūrpolitikas pamatnostādnēs 2022.-2027. gadam “Kultūrvalsts” (turpmāk – kultūrpolitikas pamatnostādnes) iekļautie rīcības virzieni:</i> <i>1. rīcības virziens “Kultūras piedāvājuma pieejamība sabiedrībai”;</i> <i>2. rīcības virziens “Sabiedrības līdzdalība kultūras procesos”;</i> <i>3. rīcības virziens “Kultūras mantojuma ilgtspēja”.</i> <i>Vienlaikus mērķa sasniegšanu sekmē Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības pamatnostādnēs 2021.-2027. gadam (turpmāk - SPASAP27) un Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības plānā 2022.-2023. gadam (turpmāk - SPASAP23) ietvertie uzdevumi.</i> <i>Minētajos plānošanas dokumentos iekļauti šādi rezultatīvie rādītāji, kas saskaņā ar 2022. gada februāra IAM mērķu kartējumu raksturo 11.4. apakšmērķa īstenošanas progresu Latvijā:</i> <i>1. Kultūras pasākumu apmeklējumu skaits gadā uz 100 iedzīvotājiem.</i> <i>2. Iedzīvotāju līdzdalība kultūrā (līdzdalības pētījums) (%).</i> <i>3. Kultūras mantojuma institūciju – bibliotēku, muzeju, arhīvu – klātienes apmeklējumu skaits uz 100 iedzīvotājiem;</i> <i>4. Dalībnieku skaits mākslinieciskās pašdarbības kolektīvos (tūkst.);</i> <i>5. Radošo industriju eksporta īpatsvars no visa valsts eksporta (%);</i> <i>6. Lepnums par piederību Latvijai (ļoti tuvs, tuvs) (ESS, %) 2015;</i> <i>7. Mazākumtautību kolektīvu skaits, kas piedalās Dziesmu un deju svētku procesā (skaits)</i> <i>Papildus šiem rādītājiem IAM kartējumā identificēti šādi rādītāji, kas raksturo apakšmērķa īstenošanu, tie iekļauti ikgadējos budžeta paskaidrojumos un KM gada pārskatā:</i> <i>1. Latvijā producēto filmu – pilnmetrāžas un īsmetrāžas – skaits gadā;</i> <i>2. Latviešu oriģinālliteratūras izdevumu skaits gadā.</i> <i>Divi kartējumā ietvertie rādītāji, kas raksturo IAM 11.4. mērķa aspektu un ir iekļauti oficiālajā statistikā, ir ārpus KM kompetences:</i> <i>1. Iedzīvotāju, kuru dzimtā valoda ir latviešu valoda un iedzīvotāju, kuru dzimtā valoda nav latviešu valoda, bet kuri prot latviešu valodu, īpatsvars no visiem valsts iedzīvotājiem (%)</i> <i>2. Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju platības īpatsvars (% no valsts teritorijas)</i> <i>Līdz ar citām ministrijām Kultūras ministrija ir atbildīga par 10.2., 16.7 un 16.10 un apakšmērķu īstenošanu. Šo apakšmērķu sasniegšanu sekmē vairāki kultūrpolitikas pamatnostādnēs, SPASAP27 un SPASAP23 iekļautie uzdevumi, kā arī rezultatīvie rādītāji politikas ietekmes izvērtēšanai (iezīmēti 2022. gada februāra IAM mērķu kartējumā).</i> <i>Vairāku apakšmērķu sasniegšanā Kultūras ministrija ir līdzatbildīga, un atsevišķu apakšmērķu īstenošanai atbilst kultūrpolitikas pamatnostādnēs iekļautie rīcības virzieni. IAM kartējumā norādīti arī atbilstošie rezultatīvie rādītāji šo rīcības virzienu ietekmes mērīšanai.²⁴⁰</i>		
Labklājības ministrija			Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam Koncepcija par sociālās apdrošināšanas sistēmas stabilitāti ilgtermiņā		

Ministrijas komentārs	<i>Ministrijā politikas plānošanas procesā netiek izdalīta atsevišķa atbildība par dažādu starptautiska un ES līmeņa iniciatīvu ietvaros definētu mērķu integrēšanu nozares plānošanas dokumentos, tai skaitā, nenotiek atbildīgo noteikšana tikai par IAM integrēšanu un monitoringu. Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas plānošana Latvijā notiek, ņemot vērā ne tikai nacionāla līmeņa dokumentus un tiesību aktus, bet starptautiskās saistības, Latvijai saistošos starptautiskos plānošanas dokumentus un tiesību aktus.</i> <i>Politikas plānošanas dokumentos noteikto uzdevumu sasniegšana tiek integrēta ministrijas ikgadējā darba plānā, kur tiek identificēti atbildīgie darbinieki. Tāpat atsevišķas iniciatīvas tiek noteiktas arī ārpus darba plānā definētajiem uzdevumiem, tās visbiežāk nonāk uzdevumu sarakstā caur TAP sistēmu, kurā arī tiek noteikti atbildīgie darbinieki.²⁴¹</i>				
Tieslietu ministrija			Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam Tieslietu ministrijas darbības stratēģija 2021.–2025. gadam Resocializācijas politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam		
Ministrijas komentārs	<i>Tieslietu ministrijā ir izstrādāti iekšējie noteikumi (10.04.2018. Nr. 1-2/6), kurā noteikta kārtība kā tiek organizēta Ministru kabinetā vai Saeimā izskatāmā dokumenta (t.sk. attīstības plānošanas dokumenta) projekta izstrāde. Process tiek veidots, paredzot dokumenta iniciēšanu, lēmuma par izstrādes nepieciešamību pieņemšanu, izstrādē iesaistīto noteikšanu (t.sk., ja nepieciešams veidojot starpministriju (starpinstitūciju) darba grupu) un saskaņošanu. Izstrādājot attīstības plānošanas dokumentus, tiek ievērotas Ministru kabineta 02.12.2014. noteikumos Nr. 737 noteiktās prasības attiecībā uz to sasaisti ar Nacionālo attīstības plānu, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un citiem attīstības plānošanas dokumentiem. Tieslietu ministrija, izstrādājot attīstības plānošanas dokumentu, vērtē arī tā atbilstību Nacionālā attīstības plāna rīcības virzieniem, prioritātēm un tajā integrētajiem IAM. TM ir izstrādāti iekšējie noteikumi (06.01.2021. Nr. 1-2/17) par ministrijas budžeta pieprasījuma sagatavošanas kārtību, kur noteikta attiecīgo departamentu kompetence un prasības budžeta pieprasījuma saturam, kas izriet no Ministru kabineta 2012. gada 31. jūlija noteikumiem Nr. 523 "Noteikumi par budžeta pieprasījumu izstrādāšanas un iesniegšanas pamatprincipiem". Rezultatīvie rādītāji atbilstoši minētajiem Ministru kabineta noteikumiem tiek iekļauti veidlapā Nr. 7(pb) "Paskaidrojums par ministrijas (citas centrālās valsts iestādes) valsts pamatbudžeta līdzekļu pieprasījumu vidējam termiņam". Šīs veidlapas sagatavošanā tiek iesaistīti atbildīgie par attiecīgo valsts pamatfunkciju īstenošanas budžeta programmu/ apakšprogrammu un ir iekšējos noteikumos ir noteikta struktūrvienība, kura šo procesu koordinē. Lai nodrošinātu TM kompetencē esošo politikas jomu politikas rezultātu un rezultatīvo rādītāju korelāciju ar darbības rezultātiem un rezultatīvajiem rādītājiem, kas tiek iekļauti budžeta paskaidrojuma veidlapā, šīs informācijas saskaņošanā tiek iesaistītas ministrijas struktūrvienības, kuras atbildīgas par attiecīgo politikas jomu.²⁴²</i>				
Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija			Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam Latvijas nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plāns 2020.–2030. gadam VARAM darbības stratēģija 2021.–2027. gadam		
Ministrijas komentārs	<i>Izstrādājot nozares politikas plānošanas dokumentu, primāri tiek noteikti ar IAM saistīti integrēti mērķi un rezultatīvie rādītāji. Arī rezultatīvie rādītāji tiek izvēlēti tādi, kas būtu salīdzināmi ar noteiktajiem un mērītajiem IAM. Tāpat svarīgi, lai par izraudzītajiem rezultatīvajiem rādītājiem informācija būtu pieejama arī Centrālās statistikas pārvaldes uzturētajos reģistros. Budžeta plānošanā tiek veikta sasaiste ar IAM un saistītajiem rezultatīvajiem rādītājiem, attiecīga informācija tiek ietverta budžeta paskaidrojumos. Rezultatīvo rādītāju noteikšanā nacionālā līmenī koordinējošo funkciju veic Centrālā statistikas pārvalde, kas uztur informāciju par IAM indikatoriem un datu turētājiem.²⁴³</i>				

Veselības ministrija			Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam Konceptuālais ziņojums “Par veselības aprūpes sistēmas reformu”		
Ministrijas komentārs	<i>Veselības ministrijā ir izstrādāts un 11.02.2021. apstiprināts process PA.7.6 “Normatīvo aktu, politikas plānošanas dokumentu un informatīvo ziņojumu projektu izstrāde”, kurā ir noteikta normatīvo aktu, politikas plānošanas dokumentu un informatīvo ziņojumu projektu izstrādes kārtība Veselības ministrijā. Lai gan šajā procesā nav atrunāta IAM integrēšana, tomēr politikas plānošanas dokumentu izstrādes procesā IAM apakšmērķi tiek ņemti vērā, un to sasaiste tiek norādīta politikas plānošanas dokumentā atbilstoši Ministru kabineta 2014.gada 2.decembra noteikumu Nr.737 “Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi” 18. apakšpunktam. Rezultatīvie rādītāji tiek noteikti, izvēloties piemērotāko/s rādītāju/s, kas vislabāk atspoguļo politikas mērķa sasniegšanas pakāpi, kā arī tiek ņemta vērā datu pieejamība. Veselības nozarē ir plašs datu apjomus, un parasti tiek izvēlēts tāds rādītājs, kur nav nepieciešama jaunu datu vākšana, jo tas prasa papildus finanšu līdzekļus.²⁴⁴</i>				
Satiksmes ministrija			Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam Transporta attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam		
Ministrijas komentārs	<i>1.Satiksmes ministrijas Attīstības un finanšu departamenta funkcijas, atbilstoši departamenta reglamentā noteiktajam, citu funkciju starpā iekļauj arī attīstības plānošanas dokumentu izstrādes koordinēšanu, sniedzot metodoloģisku atbalstu ministrijas struktūrvienībām un padotības institūcijām.</i> <i>2.Atbilstoši Attīstības plānošanas sistēmas likumam un MK 02.12.2014. noteikumiem Nr.737 “Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi”, izstrādājot attiecīgos attīstības plānošanas dokumentus, tiek norādīta nozares politikas sasaiste ar Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, Nacionālo attīstības plānu un citiem attīstības plānošanas dokumentiem, kā arī starptautiskajiem un Eiropas Savienības politikas plānošanas dokumentiem. Attīstības plānošanas dokumentos iekļautie rezultatīvie rādītāji ir noteikti saskaņā ar hierarhiski augstāk stāvošajos attīstības plānošanas dokumentos iekļautajiem mērķiem un to rezultatīvajiem rādītājiem, vienlaikus ņemot vērā arī konkrētajā plānošanas dokumentā noteiktos mērķus un politikas rezultātus, kā arī pieejamos datus.</i> <i>Jautājumi par finansējuma piešķiršanu ministrijā par attīstības plānošanas dokumentos iekļautajiem mērķiem tiek risināti likumprojekta “Par valsts budžetu kārtējam gadam” un likumprojekta “Par vidēja termiņa budžeta ietvaru trim gadiem” sagatavošanas procesā kopā ar visu ministriju un citu centrālo valsts iestāžu priekšlikumiem, ievērojot valsts budžeta finansiālās iespējas.²⁴⁵</i> <i>Ministrija norāda, ka Transporta attīstības pamatnostādņu 2021. – 2027.gadam (turpmāk – TAP2027)²⁴⁶ izstrādes ietvaros ir ņemti vērā ilgtspējīgas attīstības mērķu izvirzītie mērķi attiecībā uz transportu. TAP2027 3. pielikumā “Transporta politikas sasaiste ar Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, Nacionālo attīstības plānu un citiem attīstības plānošanas dokumentiem, kā arī starptautiskajiem un Eiropas Savienības politikas plānošanas dokumentiem” cita starpā sniegta informācija par ilgtspējīgas attīstības mērķu sasaisti ar TAP2027. Attiecībā uz autoceļu kvalitāti TAP2027 iekļauts rezultatīvais rādītājs “Valsts galvenie autoceļi labā vai ļoti labā stāvoklī” un paredzēti pasākumi valsts galveno, reģionālo un vietējo autoceļu rekonstrukcijai un modernizācijai. TAP2027 iekļauti pasākumi ostu infrastruktūras attīstībai ar mērķi veicināt klimatneitralitāti un kuģošanas drošību. TAP2027 pasākumi paredz palielināt sabiedriskā transporta popularitāti iedzīvotāju vidū, īpašu lomu piešķirot pārvadājumiem pa dzelzceļu, tādēļ arī TAP2027 iekļauti rādītāji par dzelzceļa pasažieru skaita novērtēšanu. Tāpat TAP2027 paredz turpmāku apkalpoto pasažieru skaita pieaugumu lidostā “Rīga” (https://likumi.lv/ta/id/327053).</i>				

Zemkopības ministrija			Nacionālās bioloģiskā drošuma sistēmas attīstības plāns 2020.–2026. gadam Zivju resursu mākslīgās atražošanas plāns 2017.–2020. gadam Zivju resursu mākslīgās atražošanas plāns 2021.–2024. gadam ZM darbības stratēģija 2021.–2027. gadam		
Ministrijas komentārs	Rezultatīvos rādītājus ANO ir izteikusi pamatā procentos, plānošanas dokumentos rādītāji tiek atspoguļoti galvenokārt fiziskās mērvienībās. ²⁴⁷				

2. pielikums. IAM integrēšana pašvaldību budžetos

Pašvaldība	Vai budžeta dokumentos ir tieša sasaiste ar IAM?	Vai attīstības plānošanas dokumentos ir sasaiste ar IAM?	Vai ir iespējams noteikt iezīmēto finansējumu IAM sasniegšanai?						
Rīgas valstspilsētas pašvaldība	248	Attīstības programmā²⁴⁹ ir norādīta sasaiste ar IAM, t.i., IAM ir integrēti attīstības plānošanas programmā: <table><tr><th>AP2027 PRIORITĀTE</th><th>RĪGAS ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2030</th><th>ANO ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶI</th></tr><tr><td>1. Ērta un videi draudzīga pārvietošanās pilsētā</td><td> </td><td> </td></tr></table>	AP2027 PRIORITĀTE	RĪGAS ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2030	ANO ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶI	1. Ērta un videi draudzīga pārvietošanās pilsētā			250
AP2027 PRIORITĀTE	RĪGAS ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2030	ANO ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶI							
1. Ērta un videi draudzīga pārvietošanās pilsētā									

	Tā kā katrai prioritātei ir noteikti darbības virzieni, kuri atspoguļojas arī pašvaldības budžetā, ir iespējams noteikt finansējumu konkrētai prioritātei, nevis konkrēta IAM sasniegšanai.																	
Pašvaldības komentārs ²⁵¹	Prioritāšu sasaiste ar budžetu notiek caur investīciju plānu. Sākot ar aktuālās stratēģijas 2022.-2027. gadam izvērtēšanu, kā arī veicot investīciju atbilstības izvērtēšanu, lai varētu šo sasaisti ar IAM parādīt. Sākotnēji uzstādījums bija noteikt dažas prioritātes, bet ņemot vērā Rīgas apjomu, tad prioritātes ir daudz – kopskaitā 9 prioritātes. Vērtējos IAM sasaisti ar budžetu (pēc pašvaldības finanšu departamenta informācijas) kopumā ir izveidota sasaiste ar ANO IAM, tomēr ir nepieciešams metodoloģiskais ietvars kā to praktiski izdarīt/parādīt, tas ir darbietilpīgs process. Tāpat visu nepieciešamo atskaišu (7 veidu atskaites no visām pašvaldības iestādēm) apvienošana un izvērtēšana jau šobrīd prasa ļoti lielus resursus. Tāpat tiek veikts darbs pie projektu vadības modeļa, lai optimizētu šo atskaišu apvienošanas/izvērtēšanas procesu. Tas prasa ļoti lielus finanšu līdzekļus, kā arī pašvaldība nevar īstenot jaunus uzdevumus bez papildus resursiem. Tomēr, lai šo procesa ieviešanu izvērtētu kvalitatīvi ir nepieciešami papildus resursi. Šobrīd uz esošās bāzes to nav iespējams pilnvērtīgi izvērtēt. Tāpat katrai pašvaldībai ir savs ietvars un ir ļoti nepieciešams metodoloģiskais ietvars, jo katrai pašvaldībai to veicot pēc savas izpratnes, neveidojas labākā prakse.²⁵²																	
Bauskas novada pašvaldība		Attīstības programmā nav tiešas sasaistes ar IAM. Tomēr pašvaldība ir norādījusi rīcības virzienu sasaisti ar IAM²⁵³: <table><tr><th colspan="3">Bauskas novada pašvaldības rīcības ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā</th></tr><tr><th>ANO mērķis</th><th>Saturs</th><th>Rīcības virziens attīstības programmā</th></tr><tr><td>1. NOVĒRŠ NABADZĪBA</td><td>Latvijas mērķis ir mazināt nabadzības riskus visiem iedzīvotājiem. Ekonomiskā izaugsme, atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, pārdarīta nodokļu sistēma, mūžizglītība un cienīgs (drošs, pietiekami atalģots) darbs novērš nabadzību.</td><td>Labklājība visiem / sociālā un veselības joma; Sociālo pakalpojumu kvalitāte, pieejamība un attīstība.</td></tr><tr><td>2. NOVĒRŠ BĀRIS UN ILGTSPĒJĪGA LAUKSAIMNIECĪBA</td><td>Ilgtspējīga un videi draudzīga lauksaimniecības produktu ražošana; bioloģiskās lauksaimniecības platību palielināšana; nīšas produktu ražošana un to iekļaušana tirgū, mazo un vidējo saimniecību attīstība, vienlaikus uzlabojot lauku dzīves vides kvalitāti.</td><td>Veselības veicināšana un slimību profilakse.</td></tr><tr><td>3. LABA VESELĪBA UN LABA ĀRĪBA</td><td>Cilvēkiem ir svarīgi rūpēties par savu veselību un valstij palielināt veselības pakalpojumu pieejamību, savlaicību un kvalitāti.</td><td>Sociālo un veselības iestāžu infrastruktūra un materiālā tehniskā bāze; Veselības un sociālās jomas cilvēkresursu piesaiste un attīstība; Primārās un sekundārās veselības aprūpe; Veselības veicināšana un slimību profilakse; Sporta infrastruktūra un pasākumi.</td></tr></table> Tādējādi manuāli ir iespējams paredzēto un faktiski izlieto to finansējumu aplēst un operatīvi sekot budžeta izpildei.	Bauskas novada pašvaldības rīcības ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā			ANO mērķis	Saturs	Rīcības virziens attīstības programmā	1. NOVĒRŠ NABADZĪBA	Latvijas mērķis ir mazināt nabadzības riskus visiem iedzīvotājiem. Ekonomiskā izaugsme, atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, pārdarīta nodokļu sistēma, mūžizglītība un cienīgs (drošs, pietiekami atalģots) darbs novērš nabadzību.	Labklājība visiem / sociālā un veselības joma; Sociālo pakalpojumu kvalitāte, pieejamība un attīstība.	2. NOVĒRŠ BĀRIS UN ILGTSPĒJĪGA LAUKSAIMNIECĪBA	Ilgtspējīga un videi draudzīga lauksaimniecības produktu ražošana; bioloģiskās lauksaimniecības platību palielināšana; nīšas produktu ražošana un to iekļaušana tirgū, mazo un vidējo saimniecību attīstība, vienlaikus uzlabojot lauku dzīves vides kvalitāti.	Veselības veicināšana un slimību profilakse.	3. LABA VESELĪBA UN LABA ĀRĪBA	Cilvēkiem ir svarīgi rūpēties par savu veselību un valstij palielināt veselības pakalpojumu pieejamību, savlaicību un kvalitāti.	Sociālo un veselības iestāžu infrastruktūra un materiālā tehniskā bāze; Veselības un sociālās jomas cilvēkresursu piesaiste un attīstība; Primārās un sekundārās veselības aprūpe; Veselības veicināšana un slimību profilakse; Sporta infrastruktūra un pasākumi.	 254
Bauskas novada pašvaldības rīcības ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā																		
ANO mērķis	Saturs	Rīcības virziens attīstības programmā																
1. NOVĒRŠ NABADZĪBA	Latvijas mērķis ir mazināt nabadzības riskus visiem iedzīvotājiem. Ekonomiskā izaugsme, atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, pārdarīta nodokļu sistēma, mūžizglītība un cienīgs (drošs, pietiekami atalģots) darbs novērš nabadzību.	Labklājība visiem / sociālā un veselības joma; Sociālo pakalpojumu kvalitāte, pieejamība un attīstība.																
2. NOVĒRŠ BĀRIS UN ILGTSPĒJĪGA LAUKSAIMNIECĪBA	Ilgtspējīga un videi draudzīga lauksaimniecības produktu ražošana; bioloģiskās lauksaimniecības platību palielināšana; nīšas produktu ražošana un to iekļaušana tirgū, mazo un vidējo saimniecību attīstība, vienlaikus uzlabojot lauku dzīves vides kvalitāti.	Veselības veicināšana un slimību profilakse.																
3. LABA VESELĪBA UN LABA ĀRĪBA	Cilvēkiem ir svarīgi rūpēties par savu veselību un valstij palielināt veselības pakalpojumu pieejamību, savlaicību un kvalitāti.	Sociālo un veselības iestāžu infrastruktūra un materiālā tehniskā bāze; Veselības un sociālās jomas cilvēkresursu piesaiste un attīstība; Primārās un sekundārās veselības aprūpe; Veselības veicināšana un slimību profilakse; Sporta infrastruktūra un pasākumi.																
Pašvaldības komentārs	Budžeta sasaiste ir ar attīstības plānošanas dokumentiem, t.sk. ar investīciju plāniem. Šim nolūkam tiek izmantota ZZ datu programma Lietvaris. Tomēr budžets nav saistīts ar konkrētiem IAM. Gadījumā, ja būtu nepieciešamība aplēst budžeta izdevumus IAM mērķu sasniegšanai, darbs tiktu veikts manuāli, kas būtu ļoti darbietilpīgs process²⁵⁵.																	
Daugavpils valstspilsētas pašvaldība																		
Pašvaldības komentārs	Pašvaldības ieskatā budžeta pieprasījumi ir sasaistīti ar pašvaldības attīstības plānošanas dokumentiem. Ar domes priekšsēdētāja rīkojumu tiek izveidota budžeta darba grupa. Grupas ietvaros darbojas attīstības plānošanas nodaļas darbinieks, kas seko līdzi, vai iestāžu iesniegtie budžeta pieprasījumi atbilst plānošanas dokumentos noteiktajām prioritātēm. Arī finanšu nodaļa seko līdzi, lai budžets būtu sasaistīts ar rīcības plānā noteikto.																	

Budžeta pieprasījuma veidlapā ir atvēlēta speciāla sadaļa, kas norāda uz sasaisti ar attīstības plānošanas dokumentiem. ²⁵⁶																																		
Jēkabpils novada pašvaldība																																		
Pašvaldības komentārs	Pašvaldība izmanto ZZ Dats izveidoto rīku budžeta plānošanai. Šajā platformā saskaņā ar attīstības programmu tiek ievadīti rīcības plāni, investīciju plāni. Attiecīgi sasaiste ar rīcības plānu un aktivitātēm, sagatavojot budžeta pieprasījumu, notiek automātiski. Attiecīgi budžeta pieprasījumos vienmēr ir atsauksme uz rīcības virzieniem un investīciju plāna projektu. Tāpat pašvaldība strādā ar teritoriālā plāna atjaunošanu (saistībā ar ATR) – iekļaut ANO IAM. Attiecībā uz projektiem, tad, piemēram, nesen noslēdzās liels 9 valstu projekts par iekļaujošo izglītību (4. IAM) ar pieredzes apgušanu citās valstīs (Erasmus+ apmaiņas programma). ²⁵⁷																																	
Liepājas valstspilsētas pašvaldība		Attīstības programmā²⁵⁸ ir norādīta sasaiste ar IAM, t.i., IAM ir integrēti attīstības plānošanas programmā: 3. tabula. ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi līdz 2030. gadam un to sasaiste ar attīstības programmas vidēja termiņa prioritātēm <table><tr><th>ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi līdz 2030. gadam</th><th>VP1: Zaļa, vieda un sasniedzama Liepāja un DKN</th><th>VP2: Cilvēkresursu attīstība</th><th>VP3: Atvērta pārvaldība un saikņu stiprināšana starp pašvaldību, uzņēmējiem, nevalstiskajām organizācijām un iedzīvotājiem</th><th>VP4: Konkurētspējīga, daudzveidīga uzņēmējdarbības vide</th><th>VP5: Līdzvērtīgi kvalitatīva un radoša vide pilsētu un novada izaugsmei</th></tr><tr><td>Novērsta nabadzību</td><td></td><td>X</td><td>X</td><td>X</td><td></td></tr><tr><td>Dzimumu līdztiesība</td><td>X</td><td>X</td><td>X</td><td>X</td><td>X</td></tr><tr><td>Cienīgs darbs un ekonomiskā izaugsme</td><td></td><td>X</td><td></td><td>X</td><td>X</td></tr><tr><td>Atbildīgs patēriņš un ražošana</td><td></td><td></td><td>X</td><td>X</td><td></td></tr></table> Tā kā katrai prioritātei ir noteikti rīcības virzieni, kuri atspoguļojas arī pašvaldības budžetā, ir iespējams noteikt finansējumu konkrētai prioritātei, nevis konkrēta IAM sasniegšanai.		ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi līdz 2030. gadam	VP1: Zaļa, vieda un sasniedzama Liepāja un DKN	VP2: Cilvēkresursu attīstība	VP3: Atvērta pārvaldība un saikņu stiprināšana starp pašvaldību, uzņēmējiem, nevalstiskajām organizācijām un iedzīvotājiem	VP4: Konkurētspējīga, daudzveidīga uzņēmējdarbības vide	VP5: Līdzvērtīgi kvalitatīva un radoša vide pilsētu un novada izaugsmei	Novērsta nabadzību		X	X	X		Dzimumu līdztiesība	X	X	X	X	X	Cienīgs darbs un ekonomiskā izaugsme		X		X	X	Atbildīgs patēriņš un ražošana			X	X		
ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi līdz 2030. gadam	VP1: Zaļa, vieda un sasniedzama Liepāja un DKN	VP2: Cilvēkresursu attīstība	VP3: Atvērta pārvaldība un saikņu stiprināšana starp pašvaldību, uzņēmējiem, nevalstiskajām organizācijām un iedzīvotājiem	VP4: Konkurētspējīga, daudzveidīga uzņēmējdarbības vide	VP5: Līdzvērtīgi kvalitatīva un radoša vide pilsētu un novada izaugsmei																													
Novērsta nabadzību		X	X	X																														
Dzimumu līdztiesība	X	X	X	X	X																													
Cienīgs darbs un ekonomiskā izaugsme		X		X	X																													
Atbildīgs patēriņš un ražošana			X	X																														
Pašvaldības komentārs	Pašvaldības budžeta veidošana ir cieši saistīta ar spēkā esošo attīstības programmu. Attiecīgi jaunā Attīstības programma ir spēkā no 2022. gada vasaras, bet budžeta investīciju plāns ir veidots vēl ņemot vērā attīstības programmas projektu. Ikviens iestāde, kapitālsabiedrība un visas struktūras zina, ka plānotajām darbībām ir jābūt sasaistītām ar rīcības un investīciju plānu. Šādu sistēmu izveidošana prasīja pietiekamu daudzumu resursu, bet šobrīd pašvaldība strādā, lai attīstības budžets tiek sasaistīts ar konkrētu rīcību, konkrētu darbību, rīcības virzienu, mērķi. Tādejādi arī rezumējot kādu rīcību var sasaistīt ar ANO mērķi. Ja budžetā dažādas ir pozīcijas, tad katrai pozīcijai jābūt sasaistītām ar rīcības un investīciju plānu. Pašvaldības iestādes un kapitālsabiedrības iesniedz savus budžeta pieprasījumus. Attiecīgi, ja nepieciešams, tiek veikti grozījumi rīcības un investīciju plānā (piemēram, tiek dzēsti, pievienoti jauni investīciju projekti un darbības vai precizēti to apraksti). ²⁵⁹																																	

Ogres novada pašvaldība																															
Pašvaldības komentārs	Pašvaldības ieskatā pašvaldības budžets ir sasaistīts ar attīstības plānošanas dokumentiem. Budžeta pieprasījumos pie budžeta paskaidrojuma iestādēm ir jānorāda sasaiste ar plānošanas dokumentiem. Pašvaldība plāno papildus budžetu dažādu projektu īstenošanai, lai nepieciešamības gadījumā varētu nosegt līdzfinansējuma izmaksas. ²⁶⁰																														
Valmieras novada pašvaldība		Attīstības programmā²⁶¹ ir norādīta sasaiste ar IAM, t.i., IAM ir integrēti attīstības plānošanas programmā: Valmieras novada ilgtermiņa prioritāšu atbilstība ANO ilgtermiņa mērķiem <table><tr><td>Valmieras novada Stratēģija</td><td colspan="6">ANO ilgtermiņa mērķi¹⁰</td></tr><tr><td>IP1 Vesela, radoša un zinoša sabiedrība</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>IP2 Pievilcīga dzīves vide un telpa</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>IP3 Rosīga ekonomika</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table> Tā kā katrai prioritātei ir noteikti darbības virzieni, kuri atspoguļojas arī pašvaldības budžetā, ir iespējams noteikt finansējumu konkrētai prioritātei, nevis konkrēta IAM sasniegšanai.	Valmieras novada Stratēģija	ANO ilgtermiņa mērķi ¹⁰						IP1 Vesela, radoša un zinoša sabiedrība							IP2 Pievilcīga dzīves vide un telpa							IP3 Rosīga ekonomika							
Valmieras novada Stratēģija	ANO ilgtermiņa mērķi ¹⁰																														
IP1 Vesela, radoša un zinoša sabiedrība																															
IP2 Pievilcīga dzīves vide un telpa																															
IP3 Rosīga ekonomika																															
Pašvaldības komentārs	Pirms administratīvi teritoriālās reformas Pašvaldība nodrošināja attīstības un budžeta plānošanas sasaisti, taču Pašvaldības izmantotajā MicroStrategy programmatūrā tehniski nebija iespējams norādīt sasaisti ar budžetu visām apvienojamajām pašvaldībām, tāpēc 2022. gada budžetam tā nav norādīta. 2023. gada budžeta pieprasījumos ir paredzēts atkal norādīt sasaisti ar attīstības plānošanas dokumentos paredzētajiem rīcības virzieniem. Pašvaldība tās investīciju plānā ir iekļāvusi atsaucē uz ANO IAM. ²⁶²																														
Ventspils valstspilsētas pašvaldība																															
Pašvaldības komentārs	Struktūrvienības iesniedzot budžeta pieprasījumus, iesniedz arī attīstības programmas atšifrējumu pa kodiem (pa aktivitātēm). Savulaik bija problēma, ka uz dažādām aktivitātēm var attiecināt vienu un to pašu projektu (varētu arī dublēties). Iestādes iesniedz plānus, norādot budžeta sasaisti ar attīstības programmu. Reizi gadā tiek veikts izpildes vērtējums. Budžeta pieprasījumos tiek norādītas atsaucē uz attīstības programmu. ²⁶³																														

Ventspils valstspilsētas pašvaldība norāda²⁶⁴, ka Ventspils valstspilsētas pašvaldības un Ventspils novada pašvaldības kopīgā ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam un Ventspils valstspilsētas pašvaldības un Ventspils novada pašvaldības kopīgā attīstības programma 2021.-2027.gadam (turpmāk – Programma) ir izstrādāta, pēc būtības ņemot vērā ANO IAM. ANO IAM apakšmērķu sasaiste ar attīstības programmas rīcības plāna pasākumiem un to uzraudzība ir darbietilpīgs process un prasa papildus finanšu un cilvēkresursus. Lai nodrošinātu plānošanas dokumentu sasaisti ar ANO IAM apakšmērķiem, vispirms, ir nepieciešams valsts pārvaldes izstrādātais metodiskais materiāls, kā arī apmācības pašvaldības darbinieku kapacitātes celšanai. Tad seko procesu optimizācija, lai esošo ierobežoto resursu ietvaros nodrošinātu plānošanas dokumentu sasaisti ar ANO IAM apakšmērķiem.

Ventspils valstspilsētas pašvaldības budžets ir sasaistīts ar Programmas Ventspils valstspilsētas pašvaldības rīcības plānā noteikto. Sasaistot rīcības plāna pasākumus ar ANO IAM apakšmērķiem, tiks nodrošināta arī pašvaldības budžeta sasaiste ar plānošanas dokumentu.

3. pielikums. Datu pieejamības vērtējums

IAM	Apakšmērķu skaits kopā	Uz Latviju attiecināmo apakšmērķu skaits	Apakšmērķu skaits, kuriem NAV norādīts rādītājs (nacionālais, starptautiskais) IAM kartējumā	Datu pieejamība pēc PKC kartējuma	ANO statistika, datu pieejamība Latvijai sadalījumā pa indikatoriem (ar nosacījumu, ka dati pieejami vismaz par <u>vienu gadu</u> kopš 2015. gada)	ANO statistika, datu pieejamība Latvijai sadalījumā pa indikatoriem (ar nosacījumu, ka dati pieejami vismaz <u>par diviem gadiem</u> kopš 2015. gada)
1. mērķis: Novērsta nabadzība	7	6	1	83,33%	43,10%	39,50%
2. mērķis: Novērsts bads un ilgtspējīga lauksaimniecība	8	8	4	50,00%	44,80%	38,50%
3. mērķis: Laba veselība un labklājība	13	13	5	61,54%	90,40%	79,50%
4. mērķis: Kvalitatīva izglītība	10	10	2	80,00%	73,30%	39,30%
5. mērķis: Dzimumu līdztiesība	9	7	0	100,00%	33,30%	11,10%
6. mērķis: Tīrs ūdens un sanitārija	8	5	0	100,00%	75,20%	65,20%
7. mērķis: Pieejama un atjaunojama enerģija	5	3	0	100,00%	60,00%	60,00%

8. mērķis: Cienīgs darbs un ekonomiskā izaugsme	12	11	2	81,82%	68,80%	60,40%
9. mērķis: Ražošana, inovācijas un infrastruktūra	8	6	2	66,67%	91,10%	83,90%
10. mērķis: Mazināta nevienlīdzība	10	7	3	57,14%	66,20%	55,10%
11. mērķis: Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas	10	7	0	100,00%	27,80%	5,60%
12. mērķis: Atbildīgs patēriņš un ražošana	11	11	3	72,73%	60,80%	34,10%
13. mērķis: Rīcība klimata jomā	5	4	2	50,00%	25,00%	5,00%
14. mērķis: Dzīvība ūdenī	10	8	3	62,50%	67,80%	41,10%
15. mērķis: Dzīvība uz zemes	12	10	5	50,00%	57,30%	34,90%
16. mērķis: Miers, taisnīgums, laba pārvaldība	12	11	6	45,45%	41,00%	15,70%
17. mērķis: Sadarbība	19	12	9	25,00%	39,70%	38,60%
Kopā:	169	139	47	69,78%	56,80%	41,62%

Revidējamo vienību viedokļi

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas viedoklis

Par veikto revīziju: vai revīzija bija nepieciešama, un vai tā veikta īstajā brīdī (laikā)

VARAM pozitīvi vērtē Valsts kontroles veikto revīziju, kurā tika izvērtēts ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu (turpmāk – IAM) ieviešanas progress Latvijā, sniedzot progressa salīdzinājumu pret citām valstīm un iekļaujot labās prakses piemērus.

VARAM skatījumā revīzija bija nepieciešama, un tā ir veikta īstajā laikā. Kā ir norādīts revīzijas ziņojuma projektā, būtiskākais ir IAM globālos mērķus pārvērst konkrētās rīcībpolitikās, projektos un darbībās vietējā līmenī.

Revīzijas ziņojuma projektā konstatētie secinājumi un ieteikumi palīdzēs pilnveidot pašvaldību darbu. Pēc 2021.gada 1.jūlija ir palielinājusies pašvaldību administratīvā un finansiālā kapacitāte, sniedzot tām iespēju nodrošināt efektīvāku funkciju un brīvprātīgo iniciatīvu nodrošināšanu. 2023.gada 1.janvārī ir stājies spēkā jaunais Pašvaldību likums, t.sk. paredzot jaunus rīkus sabiedrības iesaistes stiprināšanā, un prasības pašvaldības darbības atklātības un caurspīdības nodrošināšanā. Tāpat ir uzsākta Eiropas Savienības 2021. – 2027.gada plānošanas perioda projektu ieviešana, kas t.sk. sniegs ieguldījumu IAM īstenošanā.

VARAM izmantos revīzijas ziņojumā konstatētos secinājumus un ieteikumus, pilnveidojot attīstības plānošanas procesu reģionālā un vietējā līmenī.

Par revīzijas secinājumiem: īsumā izklāstīt ministrijas viedokli par iemesliem Valsts kontroles konstatētajām problēmām

VARAM skatījumā, pirms administratīvi teritoriālās reformas pabeigšanas 2021.gada 1.jūlijā, pašvaldību administrāciju un pašvaldību finansiālās iespējas nebija pietiekamas, lai tās pilnvērtīgi nodrošinātu visas normatīvajos aktos uzdotās funkcijas un spētu īstenot pašvaldību attīstībai nozīmīgus investīciju projektus. Pēc administratīvi teritoriālās reformas ir būtiski uzlabota pašvaldību administratīvā un finansiālā kapacitāte, jo visās pašvaldībās ir projektu vadītāji, plānošanas, uzņēmējdarbības veicināšanas, veselības veicināšanas un citu jomu speciālisti. Tāpat arī pašvaldības stiprina savu kapacitāti arī citās jomās, piemēram, aizvien vairāk pašvaldībās ir energopārvaldnieki. Tādējādi būs iespējams uzlabot IAM mērķu sasniegšanas progresu.

VARAM izstrādātajās vadlīnijās “Metodiskie ieteikumi attīstības programmu izstrādei reģionālā un vietējā līmenī” ir iekļauts aicinājums plānošanas reģioniem un pašvaldībām teritorijas attīstības plānošanas dokumentos ievērtēt arī starptautiskā un ES līmenī pieņemtos politikas dokumentus teritoriālās attīstības jomā. Piemēram, Pilsētprogramma – HABITAT III², Eiropas Savienības Pilsētprogramma³, atjaunotā Leipcigas harta⁴, Teritoriālās attīstības darba kārtība 2030⁵ u.c., kas ietver aktuālākos

² The New Urban Agenda – HABITAT III, 2016, <http://habitat3.org/the-new-urban-agenda/>

³ Urban Agenda for the EU, 2016

⁴ https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/EN/themen/building-housing/city-housing/new-leipzig-charta.pdf?__blob=publicationFile&v=3

⁵ https://www.territorialagenda.eu/files/agenda_theme/agenda_data/Territorial%20Agenda%20documents/TerritorialAgenda2030_201201.pdf

uzstādījumus, kas ir jāņem vērā Eiropas Savienības dalībvalstu reģionālajam un vietējam līmenim, plānojot savu attīstību. VARAM metodiskie ieteikumi tiks papildināti arī ar IAM.

Par revīzijas ieteikumiem: vai Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami, un vai tie palīdzēs uzlabot ministrijas darbu

VARAM ir saprotami VK revīzijas ziņojuma projektā sniegtie ieteikumi, un tie palīdzēs uzlabot ministrijas darbu, stiprinot plānošanas reģionu un pašvaldību kapacitāti teritorijas attīstības plānošanas jomā.

Par revīzijas ieteikumu ieviešanu: kādas darbības plānots veikt ministrijā, lai novērstu revīzijā konstatēto

VARAM sadarbībā ar Pārresoru koordinācijas centru 2023.gadā veiks metodisko ieteikumu attīstības programmu izstrādei reģionālā un vietējā līmenī aktualizēšanu, kā arī pašvaldību attīstības plānošanas kapacitāti stiprinošu pasākumu organizēšanu, lai nodrošinātu vienotu izpratni par ANO IAM praktisko ieviešanu reģionālā un vietējā līmenī.

VARAM turpmākajos gados ir paredzējusi būtiski stiprināt plānošanas reģionu un pašvaldību kapacitāti teritorijas attīstības plānošanas, klimata pārmaiņu politikas, uzņēmējdarbības veicināšanas, investīciju projektu iesniegumu sagatavošanas un citās jomās. Plānošanas reģionu un pašvaldību administrāciju kapacitātes celšanai plānots piesaistīt arī Eiropas Savienības fondu līdzekļus 4,41 milj. euro apmērā.

VARAM regulāri organizē un arī turpmāk plānošanas reģioniem un pašvaldībām organizēs dažādus apmācību seminārus, darba grupas un pieredzes apmaiņas pasākumus. Reizi gadā tiek organizēts vairāku dienu apmācību cikls “vasaras skola – nometne”, kurā tradicionāli tiek skatīti pašvaldību attīstības plānošanas un projektu vadības aktuālākie jautājumi, piedaloties plašam dalībnieku lokam, kas pārstāv valsts pārvaldes institūcijas, mācību centrus, plānošanas reģionus, pašvaldības, sabiedriskās organizācijas, komersantus un dažādu jomu viedokļu līderus. VARAM plānotajās apmācību aktivitātēs iekļaus jautājumus, kas saistīti ar IAM ieviešanu, ja attiecināms no kopējā aktivitāšu satura.

Valsts kancelejas Pārresoru koordinācijas departamenta²⁶⁵ viedoklis

Par veikto revīziju: vai revīzija bija nepieciešama, un vai tā veikta īstajā brīdī (laikā)

Valsts kancelejas Pārresoru koordinācijas departamenta uzskatā Dienaskārtība 2030 piemērošana starptautiski un katrā ANO dalībvalstī attīstās evolūcijas ceļā, pamatojoties uz gūtajām atziņām par ANO IAM piemērošanu, kas izriet no dažādu pušu, tostarp ANO un citu starpvalstu organizāciju, zinātnieku un nevalstisko atziņām, gadu gaitā tiecoties uz mērķu sasniegšanu.

Neatkarīgs vērtējums, kādu īsteno Valsts kontrole, izmantojot INTOSAI vadlīnijas, noteikti ir bijis nepieciešams. Iespējams, tas būtu bijis lietderīgs jau 2018.gadā, kad PKC sagatavoja Latvijas pirmo Ziņojumu ANO par Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanu. Toreiz tika identificēts ieguldījums un rezultāti attiecībā uz to, ko Latvija dara katra no 17 IAM mērķiem sasniegšanai. Tomēr, Latvijas 2022.gada ziņojums jau sniedza informāciju jaunā pakāpē - par Latvijas rīcību jau apakšmērķu līmenī, tāpēc Valsts kontrolei revīzijas ietvaros ir bijusi iespēja ņemt vērā progresu izpratnes veidošanā, kas notikusi Latvijā. Ziņojums, piemēram, arī ņēma vērā ANO 2019.gada IAM galotņu tikšanās politisko deklarāciju, kas aicināja stiprināt tādas darbības, kas var paātrināt visu ANO IAM īstenošanu, līdz ar to, padziļināti tika sniegta informācija par Latvijas finanšu sektora lomu ilgtspējas nodrošināšanā.

Par revīzijas secinājumiem: īsumā izklāstīt iestādes viedokli par iemesliem Valsts kontroles konstatētajām problēmām

Latvija ievieš ANO ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM) caur Latvijas attīstības plānošanas sistēmu, ievērojot tādus principus kā ilgtspēja un līdzsvarota attīstība, subsidiaritāte, līdzdalība un sadarbība, finansiālās iespējas un saskaņotība⁶. Jau 2010.gadā Latvija bija viena no vadošajām valstīm, kas izstrādāja Ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam (Latvija 2030). Valsts pakārtoja vidējā termiņa plānošanu, t.sk. septiņu gadu nacionālos attīstības plānus (NAP) ilgtspējas mērķu sasniegšanai, kā arī nodrošināja vidējā un īstermiņa plānu sasaisti ar finansējumu, tostarp valsts budžetu, ES fondu un citiem finanšu līdzekļiem.

2015.gadā valstu un valdību vadītāji pieņēma ANO rezolūciju “Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam”, jeb “Dienaskārtība 2030” ar tās pielikumu par 17 mērķiem un 169 apakšmērķiem.

Par rīcību valstu līmenī rakstīts:

78. Mēs aicinām visas dalībvalstis izstrādāt, cik drīz vien iespējams, plašus valsts līmeņa rīcības pasākumus šīs programmas vispārējai īstenošanai. Tie var veicināt virzību uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem un vajadzības gadījumā būt balstīti uz esošajiem plānošanas instrumentiem, tādiem kā valsts attīstības un ilgtspējīgas attīstības stratēģijas.

79. Mēs arī aicinām dalībvalstis regulāri un iekļaujoši pārskatīt progresu valsts un vietējā līmenī, ko pārvalda un virza valsts. Šādā izvērtēšanā ir vajadzīgs ieguldījums, ko sniedz iedzīvotāji, pilsoniskā sabiedrība, privātais sektors un citas ieinteresētās personas, atbilstoši apstākļiem konkrētajā valstī un tās politikām un prioritātēm. Šos procesus var atbalstīt arī valstu parlamenti, kā arī citas iestādes.

Pārresoru koordinācijas centrs (turpmāk PKC), kā atbildīgā institūcija par nacionālo attīstības plānošanu, vienojās ar ministriju politiku plānotājiem, Centrālo statistikas pārvaldi un citām iesaistītajām pusēm, ka par pamatu Latvijas ieguldījumam tiks ņemta Latvijas apņemšanās sasniegt rezultātīvos rādītājus Ministru kabineta apstiprinātajos politikas plānošanas dokumentos, par kuriem panākta vienošanās iekļaujošā procesā. Tādējādi netiktu veikta paralēla, ANO mērķu un apakšmērķu īstenošanai nodalīta attīstības plānošana. Latvijas pieeja “regulāri un iekļaujoši pārskatīt progresu valsts un vietējā līmenī, ko pārvalda un virza valsts” veikta trīs soļos:

1.solis - izveidots “IAM kartējums”, kas ir instruments, lai attiecinātu Latvijas politikas rezultātus pret IAM apakšmērķiem.

2.solis – Pārresoru koordinācijas centrs ir katru otro gadu sagatavojis ziņojumu Saeimai par progresu Latvia 2030 un NAP īstenošanā, kā arī kopā ar nozaru ministrijām nodrošināts iekļaujošs process NAP2027 un nozaru pamatnostādņu sagatavošanā.

3.solis – ziņo ANO par progresu ANO IAM īstenošanā. Pirmajā ziņojumā 2018.gadā secinājumi izrietēja no NAP2020 vidusposma izvērtējuma un no iesaistīto pušu ieguldījumiem. Otrais ziņojums 2022.gadā iekļāva secinājumus par progresu no NAP2020 ex-post ietekmes izvērtējuma, papildus apņemšanās no NAP2027, kā arī informāciju par progresu nozaru ministriju pamatnostādņu un plānu īstenošanā, kā arī viedokļus un priekšlikumus, kurus sniedza akadēmiskais sektors, pašvaldības, nevalstiskās organizācijas, un citas puses.

Valsts kontrole revīzijas ziņojumā ir secinājusi, “ka Latvijā aktīvāk jānosaka, jāvada un jākoordinē pilnvērtīgi pasākumi IAM integrēšanai Latvijas attīstības un budžeta plānošanas sistēmā, IAM popularizēšanai un ieinteresēto pušu iesaistei, kā arī IAM īstenošanas progressa uzraudzībai”.

⁶ <https://likumi.lv/ta/id/175748-attistibas-planosanas-sistemas-likums>

Attiecībā uz noteikšanu, vadīšanu un koordinēšanu, vēlamies norādīt, ka ir panākta dažādu pušu iesaiste ANO IAM īstenošanā, neformalizējot procesus un uzdevumus. ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešana nav normatīvs process, kas ieviešams ar likuma spēku. Tā ir valsts attīstības veidošana, līdzsvarojot visus ilgtspējas faktoros- vides, sociālos un ekonomikas. Šī līdzsvarošana nozaru politikās ir sarežģīts stratēģisko izvēļu, konfrontējošo interešu un prioritāšu noteikšanas process, kas prasa ikviena sabiedrības locekļa izpratni un rīcību, paradumu maiņu ilgtspējīgas izaugsmes mērķu sasniegšanai. Latvijas prakse, integrējot IAM attīstības plānošanas sistēmā, to darot bez īpašas regulējuma izstrādes vai birokratizācijas, iespējams, nav pietiekami plaši skaidrota, taču tas nenozīmē, ka netiek sasniegts rezultāts.

Jau septiņu gadu garumā līdztekus valstu brīvprātīgajiem ziņojumiem ANO, tiek gatavots ANO Ilgtspējīgas attīstības valstu indekss un novērtējums IAM mērķu griezumā. Kembridžas Universitātes vadībā ar nevalstiskā sektora atbalstu un līdzdalību tiek veidots "SUSTAINABLE DEVELOPMENT REPORT 2022 From Crisis to Sustainable Development: the SDGs as Roadmap to 2030 and Beyond (Jeffrey D. Sachs, Guillaume Lafortune, Christian Kroll, Grayson Fuller, and Finn Woelm)⁷ Ziņojuma ietvaros Latvija uzrāda pakāpenisku progresu un kopumā augstu novērtējumu valstu konkurencē IAM sasniegšanā (14/163).

IAM kartējums pašlaik nav pilnīgs, tai skaitā tādēļ, ka kartēšana ir veikta 2022.gada februārī, bet pēdējā gada laikā ir pieņemti virkne citu plānošanas dokumentu, kuros ietvertās apņemšanās būtu jāiekļauj kartējumā. Savukārt, IAM sasaiste ar budžeta plānošanas sistēmu nav bijusi pietiekami izdiskutēta, bet budžeta plānošanā prevalē nacionālās intereses un sasniedzamie mērķi labklājībā, konkurētspējā, izglītībā veselībā, drošībā, vides kvalitātē un citās publisko pakalpojumu jomās

IAM popularizēšana un ieinteresēto pušu iesaiste bijusi augšupvērstā, lai ievērotu subsidiaritātes principu un stiprinātu atbildīguma sajūtu, bet informācijas trūkums specifiskos informācijas izplatīšanas kanālos un informācijas telpas pārsātināmība varētu būt iemesls kāpēc ir iedzīvotāji, kuri nav informēti par saviem, valsts un citu pušu ieguldījumiem ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā. Nepietiekama informācijas izplatība mūsu iedzīvotājiem latviešu un angļu valodās varētu būt šķērslis Latvijas pieejas un rezultātu izplatīšanai ārpus Latvijas.

Ņemot vērā ierobežotos PKC resursus IAM jautājumu ikdienas koordinēšanai un IAM atpazīstamības veicināšanai, kā arī PKC darbinieku ikdienas noslodzi nozaru politiku saskaņošanā, Ministru prezidenta uzdevumu un citu pastāvīgo PKC funkciju izpildē, līdz šim ir tikusi īstenota sabalansēta pieeja, darbu un resursus ieguldot tajos ar IAM saistītajos aspektos, kuri ir tiešām valsts būtiska un neatliekama prioritāte, piemēram, nevienlīdzības mazināšanas mērķi. Piekrītam, ka būtu nepieciešami lielāki resursi IAM popularizēšanai un sadarbībai ar pašvaldībām un plānošanas reģioniem, veicinot IAM atpazīstamību un izpratni, kā arī samērīga integrēšana plānošanas reģionu un pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos.

Par revīzijas ieteikumiem: vai Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami, un vai tie palīdzēs uzlabot iestādes darbu

Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami, un tie palīdzēs uzlabot iestādes darbu, vienlaikus jāatzīmē, ka progressa apjoms būs atkarīgs arī no šī darba vajadzībām pieejamiem resursiem. Pašlaik, kad PKC ir tikko iekļauts Valsts kancelejā kā Pārresoru koordinācijas departaments, ir atbilstošs brīdis uzsākt ieviest revīzijas ziņojuma secinājumus. Pateicoties Valsts kontroles revīzijai, Valsts kancelejas nolikuma grozījumos jau tiek nostiprināta Valsts kancelejas konkrētā atbildība un koordinējošā loma par ANO IAM īstenošanu, arī Valsts kancelejas darbības stratēģija un 2023.gada darba plāns tiks atbilstoši papildināti.

⁷ <https://dashboards.sdgindex.org/>

Par revīzijas ieteikumu ieviešanu: kādas darbības plānots veikt pašvaldībā, lai novērstu revīzijā konstatēto

Līdz 28.02.2024. Valsts kanceleja iesniedza Ministru kabinetam informatīvo ziņojumu ar priekšlikumu par piemērotāko modeli un metodēm IAM īstenošanā nacionālajā un vietējā līmenī. Modeļa izstrādāšanai tiks ņemti vērā iesaistīto pušu viedokļi par vēlamu un nepieciešamo rīcību no nacionālā līmeņa izpildvaras puses. Turklāt, tiks noteikts regulāras informācijas apmaiņas saturs un regularitāte ar nozaru ministrijām, pašvaldībām, augstākās izglītības institūcijām, nevalstiskajām organizācijām, u.c. pusēm par IAM un ilgtspējīgas attīstības īstenošanu. Ziņojuma izstrādes procesā Valsts kanceleja sadarbībā ar CSP izvērtēs nepieciešamās darbības Dienaskārtības 2030 īstenošanas regulārai uzraudzībai līdz 2030. gadam, tai skaitā darbības nepieciešamo datu pieejamības nodrošināšanai – skatot to sasaistē ar nepieciešamajiem finanšu resursiem, un izvērtējuma rezultātu iekļaus informatīvā ziņojuma projektā.

Līdz 01.07.2024. Valsts kanceleja atjaunos Politikas veidošanas rokasgrāmatu, papildinot to ar informāciju par Dienaskārtību 2030, kā arī citiem uzlabojumiem, kas izriet no pieredzes kopš rokasgrāmata sagatavota. Tiks sagatavots divu stundu mācību kurss - Latvijas pieeja ANO IAM īstenošanai un veikts izvērtējums par pieeju IAM integrēšanai valsts budžeta sistēmā, sasaistot budžeta prioritātes ar IAM.

Līdz 01.09.2024 Valsts kanceleja izstrādās vadlīnijas par Dienaskārtības 2030 integrēšanu nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentos, atjauninās un precizēs IAM kartējumu un, ja nepieciešams, izstrādās izmaiņas tiesību aktos, lai juridiski nostiprinātu valdības centra, ministriju un CSP lomu ANO IAM dimensijas atspoguļošanā Latvijas ilgtspējīgas attīstības kontekstā.

Daugavpils valstspilsētas pašvaldības viedoklis

Par revīzijas secinājumiem: īsumā izklāstīt pašvaldības viedokli par iemesliem Valsts kontroles konstatētajām problēmām

Daugavpils valstspilsētas pašvaldības ieskatā Valsts kontroles veiktā atbilstības revīzija “Vai Latvijā ir izveidoti priekšnosacījumi ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai?” bija noderīga izpratnes veicināšanai par IAM un to integrēšanu vietējā līmenī. Lai gan IAM ieviešana veicina labklājības palielināšanos, pāreju uz ilgtspējīgu ekonomiku, piekļuvi energoresursiem, ilgtspējīgu pilsētu un piepilsētu attīstību, ilgtspējīgu apkārtējo vidi, Dienaskārtība 2030 nav juridiski saistoša, kas pašvaldības ieskatā ir viens no Valsts kontroles konstatēto problēmu iemesliem. Vietējā līmenī pašvaldības strādā atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām. Saskaņā ar nacionālām attīstības plānošanas sistēmas normām nedz Attīstības plānošanas sistēmas likums, nedz citi saistošie normatīvie akti nenosaka pienākumu obligāti norādīt tiešo sasaisti ar ANO IAM pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentos, lai gan attīstības programmas izstrādes procesā pašvaldība ir izskatījusi savu prioritāšu un mērķu sasaisti ar IAM pastarpināti. Ņemot vērā, ka šīs revīzijas mērķis bija gūt pārliecību par to, vai Latvijā ir izveidoti priekšnoteikumi sistēmiskai IAM sasniegšanai valsts un pašvaldību līmenī, uzskatām, ka nevar viennozīmīgi apgalvot, ka Daugavpils valstspilsētā šādi priekšnoteikumi netiek radīti un ka tās attīstības plānošanas dokumentos vispār nav nodrošināta sasaiste ar IAM, kā tas ir attēlots revīzijas ziņojumā un tā 2. pielikumā. Lai gan tieša sasaiste (ar ko noprotams tiek domāts sasaistes attēlojums pašā plānošanas dokumentu tekstā) dokumentu saturā netiek ietverta, IAM tiek līdzsvaroti trīs dimensijās: ekonomika, sociālie aspekti un vide, kas acīmredzami saskatāmas arī Daugavpils valstspilsētas stratēģiskajos mērķos, kā arī pašvaldība savos plānošanas dokumentos ir noteikusi tādas ilgtermiņa un vidēja termiņa prioritātes, kurās ir identificējamās rīcības, kas ir noteiktas saskaņā ar konkrētiem ilgtspējīgas attīstības mērķiem un apakšmērķiem:

<i>Daugavpils valstspilsētas stratēģiskie mērķi IAS2030</i>	<i>Daugavpils valstspilsētas prioritātes AP2027</i>	<i>Sasaiste ar ANO IAM</i>
SM1 Labklājīga un laimīga sabiedrība	VTP1 Aktīva, izglītota, radoša un vesela kopiena	4 KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA 10 MAZINĀTA NEVIENLĪDZĪBA
SM2 Ekonomikas izaugsme	VTP2 Augoša, atpazīstama un konkurētspējīga uzņēmējdarbības vide	8 CIENĪGS DARBS UN EKONOMISKĀ IZAUGSME 9 RAŽOŠANA INOVĀCIJAS UN INFRASTRUKTŪRA
SM3 Sasniedzama un kvalitatīva lauku un urbānā telpa	VTP3 Ilgtspējīgs mājoklis, vide un infrastruktūra	6 TĪRSŪDENS UN SANITĀRIJA 7 PIEEJAMA UN ATJAUNOJAMA ENERĢIJA 11 ILGTSPĒJĪGAS PILSETAS UN KOPIENAS 13 RĪCĪBA KLIMATA JOMĀ
	VTP4 Videi draudzīga un integrēta mobilitāte	7 PIEEJAMA UN ATJAUNOJAMA ENERĢIJA
SM4 Efektīva pašvaldību pārvaldība un attīstītasadarbība	VTP5 Spēcīga, patstāvīga nozaru pārvaldība un sinerģija	16 MIERŠ, TAISNĪGUMS, LABA PĀRVALDĪBA

Attīstības plānošanas sistēma, uz kuru pašvaldības balstās vietējo plānošanas dokumentu izstrādē ir aprakstīta arī VARAM metodiskajos ieteikumos attīstības programmu izstrādei reģionālā un vietējā līmenī. Metodiskie ieteikumi ir izstrādāti 2021.gada 10.jūnijā, līdz ar to revīzijas rezultāti būtu lietderīgāki pirms 2021.-2027.gada plānošanas perioda sākuma, pirms pašvaldību jauno attīstības plānošanas dokumentu izstrādes, kurai tika piešķirta arī valsts mērķdotācija, kā arī pirms VARAM metodisko norādījumu izstrādes, tādējādi ietverot revīzijas gaitā radušos ieteikumus un veicinot IAM integrēšanu reģionālā un vietējā līmenī.

Lai veicinātu IAM integrēšanu vietējos pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos ir nepieciešams normatīvais regulējums un vismaz metodiskais ietvars, lai pašvaldībām būtu vienota izpratne par IAM integrēšanu un pašvaldību izvirzīto prioritāšu tiešās sasaistes ar IAM nodrošināšanu. Lai gan pašvaldību attīstības plānošanas dokumenti šim plānošanas periodam vairumā jau ir izstrādāti un apstiprināti, tomēr līdz 2030.gadam vēl ir iespējams uzlabot pašvaldību attīstības plānošanas sistēmas, tiešā veidā integrējot tajās arī IAM.

Paļaujoties uz to, ka Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam (NAP2027), kas ir galvenais valsts vidēja termiņa attīstības plānošanas dokuments Latvijā, ir izstrādāts ņemot vērā Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam un ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķus, pašvaldības, nodrošinot vietējo attīstības programmu izstrādi atbilstoši NAP2027, pastarpināti paļaujas arī uz to, ka vietējās prioritātes un mērķi būs atbilstoši ANO IAM.

Ministru kabineta noteikumi Nr.628 "Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem" nosaka, ka pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģijas vai attīstības programmas projektus iesniedz plānošanas reģioniem atzinumu saņemšanai par to atbilstību plānošanas reģiona plānošanas dokumentiem un normatīvo aktu prasībām. Arī plānošanas reģioniem būtu jābūt saistošai IAM integrēšanai plānošanas reģionu attīstības programmās, kā arī šis aspekts būtu jāņem vērā sniedzot atzinumus par pašvaldību attīstības plānošanas dokumentiem. Šobrīd plānošanas reģionu loma IAM integrēšanai nav līdz galam skaidra.

Par revīzijas ieteikumiem: vai Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami, un vai tie palīdzēs uzlabot iestādes darbu

Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami un tie palīdzēs pilnveidot pašvaldības attīstības plānošanu IAM kontekstā, arī attiecībā uz sabiedrības informēšanu.

Par revīzijas ieteikumu ieviešanu: kādas darbības plānots veikt pašvaldībā, lai novērstu revīzijā konstatēto

Daugavpils valstspilsētas pašvaldība, lai veicinātu IAM integrēšanu vietējā līmenī un nodrošinātu pašvaldības izvirzīto prioritāšu tiešo sasaisti ar IAM, pilnveidos pašvaldības attīstības plānošanas dokumentos noteikto attīstības prioritāšu, mērķu un rīcības virzienu sasaisti ar IAM, to apakšmērķiem un rezultatīvajiem rādītājiem, konkrēti attīstības programmas rīcības plānā norādot tiešu sasaisti ar ANO IAM. Pašvaldība pilnveidos arī pašvaldības budžeta sagatavošanas procesu, nodrošinot IAM integrēšanu un finansējuma sadali atbilstoši pašvaldības noteiktajām prioritātēm un nodrošinot kontroli pār nepieciešamā finansējuma pieejamību prioritāro mērķu īstenošanai.

Jēkabpils novada pašvaldības viedoklis

Par veikto revīziju: vai revīzija bija nepieciešama, un vai tā veikta īstajā brīdī (laikā)

Jēkabpils novada pašvaldība ir iepazinusies ar revīzijas "Vai Latvijā ir izveidoti priekšnosacījumi ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai?" ziņojuma projektu. Šī revīzija būtu lietderīgāka, ja tā būtu notikusi līdz ko tika apstiprināti ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi, jo tad tie tiktu konkrētāk iestrādāti jaunajos plānošanas dokumentos.

Par revīzijas secinājumiem: īsumā izklāstīt pašvaldības viedokli par iemesliem Valsts kontroles konstatētajām problēmām

Iebildumu un ierosinājumu par ziņojuma projektu pašvaldībai nav. Kopumā novērtējums par veikto revīziju ir pozitīvs. Veiktā revīzija lika izvērtēt spēkā esošo teritorijas attīstības plānošanas dokumentu sasaisti ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu un novērtēt mūsu līdzdalību šo mērķu sasniegšanā. Revīzija atspoguļoja situāciju, ka šie dokumenti netiek koordinēti un integrēti ne tikai pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos, bet arī valsts attīstības plānošanas dokumentos.

Par revīzijas ieteikumiem: vai Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami, un vai tie palīdzēs uzlabot iestādes darbu

Revīzijas laikā saņemtie ieteikumi ir saprotami un palīdzēs uzlabot mūsu pašvaldības darbu.

Par revīzijas ieteikumu ieviešanu: kādas darbības plānots veikt pašvaldībā, lai novērstu revīzijā konstatēto

Lai veicinātu ANO ilgtspējīgas attīstības mērķus tiks aktualizēts Jēkabpils novada attīstības programmas 2021. – 2027.gadam Rīcības plāns, kurā veidosim sasaisti ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem, kā arī veidosim to sasaisti ar pašvaldības budžetu.

Liepājas valstspilsētas pašvaldības viedoklis

Par veikto revīziju: vai revīzija bija nepieciešama, un vai tā veikta īstajā brīdī (laikā)

Saistībā ar būtiskuma līmeņa pieaugumu pasaules valstīm izaicinājumos, kas saistīti ar ekonomiskām krīzēm, labklājības līmeņu atšķirībām, sarūkošiem dabas resursiem, kas arvien biežāk skar arī Latvijas saimniecisko un sociālo ikdienu, revīzijā pētītās jomas izvērtējums uzsvērti akcentēja Dienaskārtības 2030 nozīmību un tās sniegto uzdevumu izpildes nepieciešamību mūsu valsts nacionālā, nozaru un vietējā līmenī, it sevišķi situācijā, kad ilgtspējīgas attīstības mērķu rādītājos vairāk kā puse Latvijas rādītāju vērtības Eurostat vērtējumā ir zem Eiropas Savienības vidējā līmeņa, bet Starptautiskā revīzijas iestāžu organizācija ir identificējusi priekšnoteikumus ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai ikvienā valstī un ANO izstrādājusi ieteikumus uzlabojumiem, ko izmantot Dienaskārtības 2030 īstenošanai, kā arī izstrādājusi kārtību Dienaskārtības 2030 integrācijai ar darbības virzieniem. Mūsu skatījumā, Valsts kontrole ar šīs revīzijas apjomu, ir sniegusi būtisku devumu starptautiskās labās prakses pārnesei priekšnoteikumu izpildei un darbības virzienu īstenošanai valsts nacionālā un vietējā līmenī ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai, lai valsts atkāptos no selektīviem un sadrumstalotiem ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanas procesiem, bet īstenošanas procesi metodiski būtu vērsti uz visu (17) ilgtspējīgas attīstības mērķu un apakšmērķu savstarpējo sasaisti un nedalāmību integrējot tos mērķu īstenošanas procesā.

Veiktās atbilstības revīzijas nepieciešamību atzīstam par pamatotu un lietderīgu ne tikai dēļ būtiskuma līmeņa revīzijā pētītajā jomā, bet arī dēļ jomas pārvaldības funkciju robežu nenoteiktības, Dienaskārtība 2030 juridiskā statusa, valsts virsvadības lomas nenoteiktības ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanas procesā, to integrāciju valsts plānošanas procesos un valsts sadarbību ar pašvaldībām, rīcības brīvības plašumu ilgtspējīgas attīstības mērķu adaptēšanai pašvaldībās. Veiktais revīzijas apjoms ir būtisks pašvaldības izpratnei, informācijai un analīzes procesu atvieglošanai, kā arī ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai, pašvaldībai analizējot un izvērtējot revīzijā pētītās IAM jomas īstenošanas procesus, kas uzlabotu pašvaldības virzību uz pēc iespējas pilnīgāku ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu. Liepājas valstspilsētas pašvaldība uzskata, ka Valsts kontroles atbilstības revīzija veiktajā apjomā - “Vai Latvijā ir izveidoti priekšnosacījumi ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai?”, bija nepieciešama.

Mūsu ieskatā Jūsu veiktās atbilstības revīzijas nosaukums - tēma, atspoguļo to, ka revīzijas mērķis ir vērsts uz sabiedrības ilgtspēju, kas pati par sevi ir dominante sabiedrības attīstības virzībā.. Šobrīd, laikā, kad sabiedrības ikdienu skar negatīvi ģeopolitiski un ģeoekonomiski notikumi, un raisījis ekonomisku un sociālu nenoteiktību, ir īpaši aktuāli pieturēties pie starptautiskās labās prakses un tās ieviešanas procesiem, kam atbilst Dienaskārtība 2030. Tādējādi, Jūsu veiktās atbilstības revīzijas tēma un apjoms, ir augsti aktuāli šim brīdim, tā veikta īstajā laikā, ir tieši vērsta sabiedrības interesēm un pārvaldības procesu IAM jomā pilnveidei.

Par revīzijas secinājumiem: īsumā izklāstīt pašvaldības viedokli par iemesliem Valsts kontroles konstatētajām problēmām

Izskatot revīzijas ziņojumu, secinām, ka Jūsu veiktās revīzijas mērķis ir pārliecināties un gūt pārliecību par to, vai Latvijā ir izveidoti starptautiskajai labajai praksei atbilstoši priekšnoteikumi sistēmiskai ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai valsts un pašvaldību līmenī, vērtējot Latvijas gatavību ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai. Revīziju bijāt plānojuši un veicāt sniedzot ieskatu Dienaskārtībā 2030, IAM nozīmē un pamatprincipos, tās vietu starptautiskajā tiesību sistēmā, izvērtējot starptautisko labo praksi valstu un pašvaldību iesaistes IAM īstenošanā, analizējot IAM integrēšanu Latvijas attīstības un budžeta plānošanas sistēmā nacionālā un nozaru līmenī, un vietējā līmenī analizējot Latvijas pašvaldību veiktās darbības, lai integrētu ilgtspējīgas attīstības mērķus savā ikdienas darbā un īstenotajos projektos.

Pastarpināti mūsu turpmāk izteiktam viedoklim uzdotajos jautājumos par revīzijas novērtējumu, Liepājas valstspilsētas pašvaldība vēlas atzīmēt un uzsvērt, ka atzinīgi vērtējam Jūsu noteikto revīzijas apjomu, revīzijas izlasē iekļaujot gan valstspilsētu un novadu pašvaldības, gan Vides un reģionālās attīstības ministriju un Pārresoru koordinācijas centru, gan arī veicot papildu revīzijas procedūras ministriju centrālajos aparātos nedefinējot tās kā revidējamās vienības. Tādējādi, ar šādu revīzijas apjomu nodrošinot pēc iespējas augstāku objektivitāti un pamatotību Valsts kontroles viedoklim par Dienaskārtības 2030 integrēšanu visos valsts pārvaldes līmeņos.

Noteiktais revīzijas apjoms, pielietotās revīzijas metodes un piemērotie vērtēšanas kritēriji veiktajā revīzijā, mūsaprāt, piešķir augstu objektivitāti revīzijas galvenajiem secinājumiem un faktiskam situācijas raksturojumam darbību nepietiekamībā ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai; procesa virsvadības, plāna, uzdevumu un atbildības sadalījuma neskaidrībai; IAM iekļaujošo pasākumu nepietiekamu sistemātiskumu un regularitāti Latvijas publiskajā un privātajā sektorā vienotas izpratnes veidošanā par ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu izpratni, nozīmi un to praktisko īstenošanu, kā arī kritisko progresu IAM integrēšanai budžeta sistēmās un procesos valsts un pašvaldību līmenī.

Mūsu ieskatā pamatproblemātika revidētajā jomā revīzijas apjomā saistāma ar jomas pārvaldības institucionālās struktūras nenoteiktību, virsvadības trūkumu metodoloģiski vienotiem ilgtspējīgu attīstības mērķu īstenošanas procesiem valsts un pašvaldības līmenī, sabiedrības un privātā sektora iesaistē, vienotas izpratnes par ilgtspējīgas attīstības mērķu nozīmi un praktisko īstenošanu neveidošana valsts līmenī. Turpinot iztrūkt koordinējošai institūcijai, regulāriem un iekļaujošiem ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanas pasākumiem, definētiem uzdevumiem un atbildības sadalījumam, kā arī pastāvēt Latvijas attīstības plānošanas dokumentiem ar nepilnīgi integrētiem ilgtspējīgas attīstības mērķiem, tādējādi nenodrošinot mērķu pārneši plānošanas dokumentu hierarhijas ietvarā, atsevišķu pašvaldību vai valsts institūciju labā prakse IAM īstenošanas procesā, individuālā rīcība, izpratne un konkrētības pakāpe, ir tikai fragmentāra valsts mērogā un nesniedz progresu virzību Latvijai ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanas procesā.

Par revīzijas ieteikumiem: vai Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami, un vai tie palīdzēs uzlabot iestādes darbu

Revīzijas ziņojums un revīzijas ieteikumi ir sagatavoti skaidrā izteiksmē, strukturēti, pārskatāmi un uztverami, kā arī revīzijas ziņojumā ietvertais Dienaskārtības 2030 jomas un starptautiskās labās prakses ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanas procesa izklāsts un ziņojuma saturiskais apjoms ir saprotami uztverams. Revīzijas apjoma saturs, revīzijā izdarītie secinājumi un ieteikumi, ir pašvaldībai ilgtspējīgas attīstības jomas pārvaldībā praktiski pielietojami, tie var dot ieguldījumu praktiskā jomas

pārvaldības uzlabošanā, palīdzot vēl mērķtiecīgāk turpināt darbu ilgtspējīgas attīstības mērķu integrēšanai attīstības plānošanas dokumentu izstrādē un sasaistē ar budžeta plānošanas sistēmām, kā arī ir Liepājas valstspilsētas pašvaldību motivējošs tālākā virzībā IAM sasniegšanā, revīzijas ziņojumā saņemot atbalstošu vērtējumu Liepājas valstspilsētas individuālām rīcībām ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanas procesā.

Liepājas valstspilsētas pašvaldība atzinīgi vērtē Jūsu analītisko pieeju revīzijas ziņojuma izstrādē, tā sasaisti ar starptautisko labo praksi, skaidru saturisko izklāstu jomas pārvaldības izpratnei, konstatēto nepilnību raksturu un apjomu Dienaskārtības 2030 īstenošanā valstī, un akcentēto valsts attīstības plānošanas dokumentu pilnīguma nozīmi ilgtspējīgas attīstības mērķu kaskadēšanai vietējā līmenī, kā arī nepieciešamību valstij izvērtēt piemērotāko modeli Dienaskārtība 2030 īstenošanai, virsvadībai, koordinēšanai un uzraudzībai.

Par revīzijas ieteikumu ieviešanu: kādas darbības plānots veikt pašvaldībā, lai novērstu revīzijā konstatēto

Plānotās darbības par revīzijas ieteikumu ieviešanu ir Jums sniegtas Liepājas valstspilsētas pašvaldības 21.02.2023. vēstulē Nr. 329/2.1.3, plānotās darbības iekļaujot veidlapā “Liepājas valstspilsētas pašvaldības revīzijas ieteikumu ieviešanas termiņi atbilstības revīzijā “Vai Latvijā ir izveidoti priekšnosacījumi ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai?”. Liepājas valstspilsētas pašvaldības rīcība ieteikumu ieviešanā neaprobežosies ar veidlapā norādītajām darbībām, bet tiks pārskatīti ar jomas pārvaldības procedūrām saistīti citi sistēmiski jautājumi, kā piemēram, tiks pilnveidoti mehānismi iedzīvotāju iniciatīvu atbalstam un publiskai komunikācijai ar sabiedrību par pašvaldības prioritāšu sasaisti ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem, palielinot pašvaldības aktivitāti - dažādos formātos atspoguļojot ieguldījumu un sasniegumus Dienaskārtības 2030 īstenošanā, kā arī turpinot attīstīt datu uzkrāšanu un sistematizēšanu.

Revīzijas novērtējuma noslēgumā vēlamies norādīt, ka Jūsu veikto revīziju vērtējam pozitīvi, un veiksīm Jūsu ieteikumu ieviešanu IAM jomas pārvaldības pilnveidošanai.

Valmieras novada pašvaldības viedoklis

Par veikto revīziju: vai revīzija bija nepieciešama, un vai tā veikta īstajā brīdī (laikā)

Novērtējam Valsts kontroles darbu ar mērķi, lai noskaidrotu Latvijas gatavību ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) sasniegšanai, un vai Latvijā ir izveidoti starptautiskajai labajai praksei atbilstoši priekšnoteikumi sistēmiskai IAM sasniegšanai valsts un pašvaldību līmenī. Ņemot vērā, ka ANO Ģenerālā asambleja jau 2015.gadā apstiprināja rezolūciju Nr.70/1 “Pārveidosim mūsu pasauli: ilgtspējīgas attīstības programma 2030.gadam”, līdz šim Pašvaldība vienu reizi (2022.gada janvārī) sniegusi informāciju un viedokli Latvijas Lielo pilsētu asociācijai par IAM īstenošanu Latvijā.

Par revīzijas secinājumiem: īsumā izklāstīt pašvaldības viedokli par iemesliem Valsts kontroles konstatētajām problēmām

Pašvaldības dome 27.10.2022. pieņēma lēmumu Nr.680 (protokols Nr.20, 52.§) “Par Valmieras novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2022.-2038.gadam un Valmieras novada attīstības programmas 2022.-2038.gadam apstiprināšanu”. Attīstības plānošanas dokumenta izstrādē izvērtēti novada ilgtermiņa prioritāšu atbilstība ANO IAM, savukārt Pašvaldības budžets veidots, lai īstenotu Valmieras novada ilgtspējīgas attīstības dokumentos ietvertos rīcības virzienus un iniciatīvas, mērķus un prioritātes, kā

ilgtermiņa prioritātes nosakot veselu, radošu un zinošu sabiedrību, pievilcīgu dzīves vidi un rosīgu ekonomiku.

Par revīzijas ieteikumiem: vai Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami, un vai tie palīdzēs uzlabot iestādes darbu

Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami, bet nepieciešams valsts institūciju atbalsts, sniedzot vadlīnijas un rekomendācijas šī procesa pārskatāmākai, saprotamākai un efektīvākai norisei.

Par revīzijas ieteikumu ieviešanu: kādas darbības plānots veikt pašvaldībā, lai novērstu revīzijā konstatēto

Pašvaldība savos attīstības plānošanas dokumentos ir iekļāvusi informāciju par ilgtermiņa prioritāšu atbilstību IAM. Saistībā ar IAM integrēšanu Pašvaldības budžetā, attīstības budžets šobrīd tiek saistīts ar konkrētu rīcību, darbību, rīcības virzienu un mērķi, tādējādi ir iespējams aplēst finansējumu, kas tiek novirzīts konkrētu mērķu sasniegšanai. Kā arī, lai nodrošinātu Pašvaldības budžeta sasaisti ar aktuālajiem attīstības dokumentiem, uzsāktas konsultācijas ar budžetēšanas programmas Horizon MicroStrategy uzturētājiem.

Ventspils valstspilsētas pašvaldības viedoklis

Par veikto revīziju: vai revīzija bija nepieciešama, un vai tā veikta īstajā brīdī (laikā)

Ventspils valstspilsētas pašvaldības vadība atzinīgi vērtē Valsts kontroles Piektā revīzijas departamenta darbinieku ieguldīto darbu, veicot atbilstības revīziju “Vai Latvijā ir izveidoti priekšnosacījumi ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai?” (turpmāk – Revīzija).

Kā norādīts Revīzijā Kopš ANO rezolūcijas “Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030.gadam” jeb Dienaskārtības 2030 apstiprināšanas, ir pagājuši astoņi gadi. Šajā laika periodā deviņiem IAM Latvijas rādītāju vērtības ir zem Eiropas Savienības vidējā līmeņa, bet četros mērķos Latvijas darbības pat attālina to no IAM sasniegšanas. Vēršam uzmanību, ka laika posmā kopš norādītās ANO rezolūcijas pieņemšanas, pašvaldība nav saņēmusi atbildīgo ministriju izstrādātus metodiskos materiālus, kas ļautu nodrošināt sistēmisku, ar valsts līmeņa plānošanas dokumentiem saskaņotu IAM integrēšanu vietējā līmeņa attīstības plānošanas dokumentos.

Par revīzijas secinājumiem: īsumā izklāstīt pašvaldības viedokli par iemesliem Valsts kontroles konstatētajām problēmām

ANO IAM apakšmērķu sasaiste ar vietējā līmeņa teritorijas attīstības programmas rīcības plāna pasākumiem un to uzraudzība ir darbietilpīgs process un prasa papildus finanšu un cilvēkresursus.

Lai nodrošinātu pašvaldības attīstības plānošanas dokumentu sasaisti ar ANO IAM apakšmērķiem, vispirms būtu vēlams no atbildīgajām ministrijām saņemt metodiskos materiālus, tādējādi veicinot sistēmisku norādīto mērķu sasniegšanu valsts un pašvaldību līmenī.

Par revīzijas ieteikumiem: vai Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami, un vai tie palīdzēs uzlabot iestādes darbu

Valsts kontroles ieteikumi ir saprotami un tie palīdzēs pilnveidot Ventspils valstspilsētas pašvaldības un Ventspils novada pašvaldības kopīgo attīstības programmu 2021.-2027.gadam (turpmāk – Programma).

Informējam, ka šobrīd ir uzsākta Programmas uzraudzības pārskata par 2021.-2022.gadu sagatavošana. Programmas uzraudzības pārskats tiks papildināts ar rīcības virzienu sasaisti ar ANO IAM un

pamatojoties uz Programmas uzraudzības pārskatu, tiks aktualizēts Programmas Rīcības plāns un Investīciju plāns.

Par revīzijas ieteikumu ieviešanu: kādas darbības plānots veikt pašvaldībā, lai novērstu revīzijā konstatēto

Valsts kontroles 1. un 2. ieteikumu paredzēts ieviest līdz 31.12.2024., aktualizējot Programmas Rīcības un Investīciju plānus 2021.–2027. gadam, sasaistot tos ar ANO IAM.

Izmantotie avoti

- ¹ ANO Ģenerālās asamblejas 2015. gada 25. septembra rezolūcija Nr. 70/1 “Pārveidosim mūsu pasauli: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam”. Pieejams: [Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development | Department of Economic and Social Affairs \(un.org\)](https://www.un.org/en/development/desa/policy/2030agenda/), resurss skatīts 05.04.2022.
- ² Ilgtspējīga attīstība ir attīstība, kur šodienas vajadzību apmierināšana neapdraud nākamo paaudžu iespējas apmierināt savējās. Tai ir trīs dimensijas – ekonomiskā, sociālā un apkārtējās vides. Avots: <https://www.latvija2030.lv/ilgtspijas-celvedis/kas-ir-ilgtspējiga-attistiba/>, resurss skatīts 09.05.2022.
- ³ A/S “Swedbank” ilgtspējas attīstības vadītājas prezentācija 12.10.2021. forumā “Pašvaldība – digitālās sabiedrības veidotāja”. Pieejams <https://www.zzdats.lv/pasvaldibu-forums-2021/>, resurss skatīts 23.09.2022.
- ⁴ “Sustainable Development in the European Union: Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context”, Eurostat, 2022, 329. lpp. Pieejams: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-flagship-publications/-/ks-09-22-019>, resurss skatīts 07.06.2022.
- ⁵ Ministru kabineta iekārtas likuma 6. panta pirmā daļa.
- ⁶ Deklarācija par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību 14.12.2022.
- ⁷ Ministru kabineta 21.01.2014. noteikumu Nr. 38 “Nacionālās attīstības padomes nolikums” 1. punkts, 6. punkts, 5.1. apakšpunkts.
- ⁸ “The short and winding road to 2030: measuring distance to the SDG targets”, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, 2022, 11. lpp., 52. lpp., 61.–65. lpp. Pieejams: <https://www.oecd.org/publications/the-short-and-winding-road-to-2030-af4b630d-en.htm>, resurss skatīts 14.06.2022. Arī dokumenta pielikums “Measuring distance to the SDG targets – Latvia”, 2. lpp. Pieejams: [Measuring distance to the SDG targets – Latvia \(oecd.org\)](https://www.oecd.org/publications/measuring-distance-to-the-sdg-targets-latvia/), resurss skatīts 15.06.2022.
- ⁹ “Measuring distance to the SDG targets – Latvia”, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, 2022, 1. lpp. Pieejams: [Measuring distance to the SDG targets – Latvia \(oecd.org\)](https://www.oecd.org/publications/measuring-distance-to-the-sdg-targets-latvia/), resurss skatīts 15.06.2022.
- ¹⁰ Eiropas ilgtspējīgas attīstības nedēļas tīmekļa vietnes sadaļas “Latvija”, “Aktivitāšu pārskats”. Pieejams: <https://esdw.eu/country/latvia/>, Activities Overview ESDW, resurss skatīts 22.11.2022.
- ¹¹ Eiropas ilgtspējīgas attīstības nedēļas tīmekļa vietnes sadaļa “Igaunija”. Pieejams: <https://esdw.eu/country/estonia/>, resurss skatīts 22.11.2022.
- ¹² Eiropas ilgtspējīgas attīstības nedēļas tīmekļa vietnes sadaļa “Aktivitāšu pārskats”. Pieejams: [Activities Overview ESDW](https://esdw.eu/country/estonia/), resurss skatīts 22.11.2022.
- ¹³ Pārresoru koordinācijas centra tīmekļa vietnes sadaļa “IAM kartējums”. Pieejams: <https://pkc.gov.lv/lv/attistibas-planosana-latvija/ano-ilgtspējigas-attistibas-merki/iam-kartejums>, resurss skatīts 05.04.2022.
- ¹⁴ “Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) un to apakšmērķu sasaiste ar Latvijas plānošanas sistēmu”, Pārresoru koordinācijas centrs, 2022. Pieejams: <https://www.pkc.gov.lv/lv/attistibas-planosana-latvija/ano-ilgtspējigas-attistibas-merki/iam-kartejums>, resurss skatīts 05.04.2022.
- ¹⁵ Attīstības sadarbības politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 14.04.2021. rīkojumu Nr. 245), Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 26.05.2022. rīkojumu Nr. 359), Transporta attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 21.10.2021. rīkojumu Nr. 710).
- ¹⁶ Bauskas novada pašvaldība, Liepājas valstspilsētas pašvaldība, Rīgas valstspilsētas pašvaldība, Valmieras novada pašvaldība.
- ¹⁷ Bauskas novada pašvaldība.

- ¹⁸ Iniciatīvas “Local 2030” tīmekļa vietnes sadaļa “Kas ir lokalizācija?”. Pieejams: <https://www.local2030.org/discover-tools>, resurss skatīts 30.05.2022.
- ¹⁹ Skatīt, piemēram, ANO Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkla izstrādāto metodisko materiālu “Getting started with SDGs in cities: a guide for stakeholders”, 2016, 15. lpp., pieejams: <https://irp-cdn.multiscreensite.com/be6d1d56/files/uploaded/9.1.8.-Cities-SDG-Guide.pdf>, kā arī ANO Āzijas un Klusā okeāna reģiona ekonomikas un sociālo lietu komisijas informatīvo materiālu “Localizing the 2030 Agenda”, pieejams: <https://www.unescap.org/projects/da11/sdglocalization>. Resursi skatīti 10.06.2022.
- ²⁰ Jēkabpils novada pašvaldība.
- ²¹ Skatīt, piemēram, Eurostat datus. Pieejams: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_-_overall_experience_of_life&oldid=523382, resurss skatīts 14.09.2022.
- ²² A/S “Swedbank” ilgtspējas attīstības vadītājas prezentācija 12.10.2021. forumā “Pašvaldība – digitālās sabiedrības veidotāja”. Pieejams <https://www.zzdats.lv/pasvaldibu-forums-2021/>, resurss skatīts 23.09.2022.
- ²³ ANO Ģenerālās asamblejas 2015. gada 25. septembra rezolūcija Nr. 70/1 “Pārveidosim mūsu pasauli: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam”. Pieejams: [Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development | Department of Economic and Social Affairs \(un.org\)](https://www.un.org/en/development/desa/policy/2030agenda/), resurss skatīts 05.04.2022.
- ²⁴ Ilgtspējīga attīstība ir attīstība, kur šodienas vajadzību apmierināšana neapdraud nākamo paaudžu iespējas apmierināt savējās. Tai ir trīs dimensijas – ekonomiskā, sociālā un apkārtējās vides. Avots: <https://www.latvija2030.lv/ilgtspejas-celvedis/kas-ir-ilgtspējiga-attistiba/>, resurss skatīts 09.05.2022.
- ²⁵ Pārresoru koordinācijas centra tīmekļa vietnes sadaļa “ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķi”. Pieejams: <https://pkc.gov.lv/lv/attistibas-planosana-latvija/ano-ilgtspējigas-attistibas-merki>, resurss skatīts 05.04.2022.
- ²⁶ ANO Ģenerālās asamblejas 2015. gada 25. septembra rezolūcijas Nr. 70/1 “Pārveidosim mūsu pasauli: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam” 5. punkts.
- ²⁷ “Heading towards an unsustainable world: some of the implications of not achieving the SDGs”, W.E. Filho et. al., žurnāls “Nature Public Health Emergency Collection”, 2020. Pieejams: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7471633/>, resurss skatīts 18.08.2022.
- ²⁸ “The Sustainable Development Goals Report 2022”, ANO, 2022, 3. lpp. Pieejams: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2022.pdf>, resurss skatīts 25.07.2022.
- ²⁹ Piemēram, ANO Ģenerālās asamblejas 2017. gada 6. jūlija rezolūcija Nr. 71/313 “Statistikas komisijas darbs saistībā ar Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam”. Pieejams: https://ggim.un.org/documents/a_res_71_313.pdf, resurss skatīts 08.04.2022. Tāpat ar Dienaskārtību 2030 ir saistīta arī ANO Ģenerālās asamblejas 2015. gada 27. jūlija rezolūcija Nr. 69/313 “Adisabebas rīcības plāns no Trešās starptautiskās konferences par finansējumu attīstībai”. Pieejams: <https://sustainabledevelopment.un.org/frameworks/addisababaaactionagenda>, resurss skatīts 08.04.2022. ANO Ģenerālās asamblejas 2015. gada 25. septembra rezolūcijas Nr. 70/1 “Pārveidosim mūsu pasauli: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam” 40. punkts norāda uz ciešo saikni starp Dienaskārtību 2030 un tā saukto “Adisabebas Rīcības programmu”.
- ³⁰ Piemēram, ANO Ģenerālsēkretāra 15.01.2016. ziņojuma Nr. A/70/684 “Critical milestones towards coherent, efficient and inclusive follow-up and review at the global level” 80. paragrāfs un ziņojuma pielikums ietver rekomendācijas valstu brīvprātīgo ziņojumu ANO par IAM ieviešanas progresu sagatavošanai. Pieejams: <https://digitallibrary.un.org/record/819767?ln=en>, resurss skatīts 15.04.2022.
- ³¹ ANO Ģenerālās asamblejas 2017. gada 6. jūlija rezolūcijas Nr. 71/313 “Statistikas komisijas darbs saistībā ar Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam” 1. pielikums. Pieejams: https://ggim.un.org/documents/a_res_71_313.pdf, resurss skatīts 08.04.2022.
- ³² ANO Ģenerālās asamblejas 2015. gada 25. septembra rezolūcijas Nr. 70/1 “Pārveidosim mūsu pasauli: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam” 55. punkts.
- ³³ ANO Ģenerālās asamblejas 2015. gada 25. septembra rezolūcijas Nr. 70/1 “Pārveidosim mūsu pasauli: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam” preambula.
- ³⁴ ANO Ilgtspējīgas attīstības grupas skaidrojums par principu “Nevienu neatstāt novārtā”. Pieejams: [https://unsdg.un.org/2030-agenda/universal-values/leave-no-one-behind#:~:text=Leave%20no%20one%20behind%20\(LNOB,Sustainable%20Development%20Goals%20\(SDGs\)](https://unsdg.un.org/2030-agenda/universal-values/leave-no-one-behind#:~:text=Leave%20no%20one%20behind%20(LNOB,Sustainable%20Development%20Goals%20(SDGs),), resurss skatīts 04.07.2022.
- ³⁵ ANO Ģenerālās asamblejas 2015. gada 25. septembra rezolūcijas Nr. 70/1 “Pārveidosim mūsu pasauli: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam” 84. punkts.

- ³⁶ ANO Ģenerālās asamblejas 2015. gada 25. septembra rezolūcijas Nr. 70/1 "Pārveidosim mūsu pasauli: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam" 55. punkts.
- ³⁷ ANO Ģenerālās asamblejas 2015. gada 25. septembra rezolūcijas Nr. 70/1 "Pārveidosim mūsu pasauli: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam" 45. punkts, 55. punkts.
- ³⁸ Skatīt, piemēram, ANO Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkla izstrādāto metodisko materiālu "Getting started with SDGs in cities: a guide for stakeholders", 2016, 15. lpp., pieejams: <https://irp-cdn.multiscreensite.com/be6d1d56/files/uploaded/9.1.8.-Cities-SDG-Guide.pdf>, kā arī ANO Āzijas un Klusā okeāna reģiona ekonomikas un sociālo lietu komisijas informatīvo materiālu "Localizing the 2030 Agenda", pieejams: <https://www.unescap.org/projects/da11/sdglocalization>. Resursi skatīti 10.06.2022.
- ³⁹ ANO Tūkstošgades deklarācijā, kas tika parakstīta 2000. gadā, tika izvirzīti astoņi līdz 2015. gadam sasniedzami mērķi. 1. Samazināt nabadzību. 2. Nodrošināt visiem iedzīvotājiem pamatzglītību, kā arī iespēju iegūt vispārējo vidējo vai profesionālo vidējo izglītību. 3. Nodrošināt vienādas iespējas sievietēm un vīriešiem. 4. Mazināt bērnu mirstību. 5. Uzlabot mātes veselību. 6. Ierobežot HIV/AIDS, tuberkulozes un difterijas izplatību, kā arī citus novēršamus nāves cēloņus. 7. Nodrošināt vides ilgtspēju. 8. Palīdzēt cilvēkiem mazāk attīstītajās valstīs (Attīstības sadarbība).
- ⁴⁰ "Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams", United Nations Development Group, 2017, 20.–22. lpp., Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022.
- ⁴¹ "Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams", United Nations Development Group, 2017, 17. lpp. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022.
- ⁴² "The Legal Status and Effects of the Agenda 2030 within the EU Legal Order", M. Rabinovych, *Journal of Contemporary European Research*, Vol. 16, No. 2 (2020), 184. lpp.
- ⁴³ "The Legal Status and Effects of the Agenda 2030 within the EU Legal Order", M. Rabinovych, *Journal of Contemporary European Research*, Vol. 16, No. 2 (2020), 191. lpp.
- ⁴⁴ Dienaskārtības 2030 izstrāde norisinājās vairākās fāzēs, projektu uzsākot atvērtā darba grupā, kas papildus valstu pārstāvjiem iekļāva arī akadēmisko, privāto un nevalstisko sektoru, kā arī dažādas ANO institūcijas. Skatīt, piemēram, "The negotiation process of the 2030 agenda", N. Seth, 2019, 13.–22. lpp. Pieejams: <https://www.un-ilibrary.org/content/books/9789210476768c002>, resurss skatīts 07.09.2022.
- ⁴⁵ Eiropas Komisijas 22.11.2016. paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un reģionu komitejai "Turpmākie pasākumi ilgtspējīgai Eiropas nākotnei: Eiropas rīcība ilgtspējības jomā", COM(2016) 739 final.
- ⁴⁶ "The short and winding road to 2030: measuring distance to the SDG targets", Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, 2022., 11. lpp. Pieejams: <https://www.oecd.org/publications/the-short-and-winding-road-to-2030-af4b630d-en.htm>, resurss skatīts 14.06.2022.
- ⁴⁷ "The short and winding road to 2030: measuring distance to the SDG targets", Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, 2022, 11. lpp., 52. lpp., 61.–65. lpp. Pieejams: <https://www.oecd.org/publications/the-short-and-winding-road-to-2030-af4b630d-en.htm>, resurss skatīts 14.06.2022. Arī dokumenta pielikums "Measuring distance to the SDG targets – Latvia", 2. lpp. Pieejams: [Measuring distance to the SDG targets – Latvia \(oecd.org\)](https://www.oecd.org/publications/measuring-distance-to-the-sdg-targets-latvia), resurss skatīts 15.06.2022.
- ⁴⁸ "Measuring distance to the SDG targets – Latvia", Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, 2022, 1. lpp. Pieejams: [Measuring distance to the SDG targets – Latvia \(oecd.org\)](https://www.oecd.org/publications/measuring-distance-to-the-sdg-targets-latvia), resurss skatīts 15.06.2022.
- ⁴⁹ "Sustainable Development in the European Union: Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context", Eurostat, 2022, 329. lpp. Pieejams: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-09-22-019>, resurss skatīts 09.06.2022.
- ⁵⁰ Pētījuma "SDG index" tīmekļa vietne. Pieejams: <https://www.sdgindex.org/about/>, resurss skatīts 02.09.2022.
- ⁵¹ "Europe sustainable development report 2022. Achieving SDGs: Europe's compass in a multipolar world", Sustainable Development Solutions Network, 2022, 7. lpp. Pieejams: <https://eu-dashboards.sdgindex.org/>, resurss skatīts 19.12.2022.
- ⁵² "Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams", United Nations Development Group, 2017, 20. lpp. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022.

- ⁵³ “Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams”, United Nations Development Group, 2017, 22. lpp. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022.
- ⁵⁴ “Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams”, United Nations Development Group, 2017, 24. lpp. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022.
- ⁵⁵ “Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams”, United Nations Development Group, 2017, 20. lpp. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022.
- ⁵⁶ Analizēti 14 INTOSAI datubāzē <https://www.intosai.org/system/sdg-atlas> pieejamie revīzijas ziņojumi no Eiropas, ASV un Kanādas, kā arī 25 valstu sniegtā informācija par IAM revīziju secinājumiem, kas apkopota EUROSAI Pašvaldību revīziju darba grupas īstenotās aktivitātes “IAM īstenošana pašvaldībās” ietvaros.
- ⁵⁷ Somijas Ministru prezidenta biroja tīmekļa vietnes sadaļa “Dienaskārtība 2030”, pieejams: <https://kestavakehitys.fi/en/agenda2030>. Rīcības plāns tika atkārtoti aktualizēts 2020. gadā, pieejams: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162575>. Resursi skatīti 01.11.2022.
- ⁵⁸ Somijas Ministru prezidenta biroja tīmekļa vietnes sadaļa “Dienaskārtība 2030”. Pieejams: <https://kestavakehitys.fi/en/agenda2030>, resurss skatīts 01.11.2022.
- ⁵⁹ Komisija darbojas jau vairāk nekā 20 gadus, un tās sastāvā ir pārstāvji no parlamenta, valdības, ministrijām, pašvaldībām, arodbiedrībām, reliģiskajām organizācijām, nevalstiskā sektora, uzņēmējiem, zinātniekiem u.c.
- ⁶⁰ Iniciatīvas “Somija, kādu mēs vēlamies līdz 2050. gadam” tīmekļa vietne. Pieejams: <https://sitoumus2050.fi/>, resurss skatīts 02.11.2022.
- ⁶¹ Somijas Nacionālās ilgtspējīgas attīstības komisijas ceļvedis Dienaskārtības 2030 īstenošanai. Pieejams: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164200>, resurss skatīts 02.11.2022.
- ⁶² Vācijas 2021. gada brīvprātīgais nacionālais ziņojums par Dienaskārtības 2030 īstenošanu, 18.–19.lpp. Pieejams: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/279522021_VNR_Report_Germany.pdf, resurss skatīts 03.11.2022.
- ⁶³ Vācijas 2021. gada brīvprātīgais nacionālais ziņojums par Dienaskārtības 2030 īstenošanu, 18.–19.lpp. Pieejams: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/279522021_VNR_Report_Germany.pdf, resurss skatīts 03.11.2022.
- ⁶⁴ Vācijas Ilgtspējīgas attīstības padomes tīmekļa vietne. Pieejams: <https://www.nachhaltigkeitsrat.de/>, resurss skatīts 03.11.2022.
- ⁶⁵ “Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams”, United Nations Development Group, 2017, 25. lpp. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022.
- ⁶⁶ Valsts kontroles un Turcijas Augstākās revīzijas iestādes 12.10.2022. intervijas protokols. Turcijas Augstākās revīzijas iestādes 2020. gada ziņojums “Novērtējums par sagatavošanās procesu ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) īstenošanai”, 34. lpp. Pieejams: https://www.sayistay.gov.tr/files/2083_601_SDGs%20Preparedness%20Audit%202020.pdf, resurss skatīts 11.10.2022.
- ⁶⁷ Sākotnēji koordinējošās iestādes funkcijas īstenoja Turcijas Attīstības ministrija. Pēc tās reorganizācijas 2018. gadā IAM koordinācijas funkcijas pārņēma Prezidentūras stratēģijas un budžeta birojs.
- ⁶⁸ Turcijas ilgtspējīgas attīstības mērķu tīmekļa vietne. Pieejams: [Sürdürülebilir Kalkınma Türkiye \(surdurulebilir.kalkinma.gov.tr\)](http://surdurulebilir.kalkinma.turkiye.gov.tr), resurss skatīts 14.11.2022.
- ⁶⁹ Turcijas Augstākās revīzijas iestādes 2020. gada ziņojums “Novērtējums par sagatavošanās procesu ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) īstenošanai”, 40.–42. lpp., pieejams: https://www.sayistay.gov.tr/files/2083_601_SDGs%20Preparedness%20Audit%202020.pdf.
- ⁷⁰ “Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams”, United Nations Development Group, 2017, 22.–23. lpp. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 11.10.2022.
- ⁷¹ Latvijas 2022. gada ziņojums Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu. gads, 29. lpp. Pieejams: <https://pkc.gov.lv/lv/LV-zinojums-ANO>, resurss skatīts 04.08.2022.
- ⁷² Latvijas 2018. gada ziņojums Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu, 2018, 24.lpp. Pieejams: <https://pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/Latvija%20IAM%20Zinojums%20ANO.pdf>, resurss skatīts 21.04.2022.

- ⁷³ Attīstības plānošanas sistēmas likuma 12. panta ceturrtā daļa, Valsts kontroles un Pārresoru koordinācijas centra 16.05.2022. intervijas protokols.
- ⁷⁴ Pārresoru koordinācijas centra tīmekļa vietnes sadaļa "IAM kartējums". Pieejams: <https://pkc.gov.lv/lv/attistibas-planosana-latvija/ano-ilgtspējigas-attistibas-merki/iam-kartejums>, resurss skatīts 05.04.2022.
- ⁷⁵ Pārresoru koordinācijas centra tīmekļa vietnes sadaļa "IAM kartējums". Pieejams: <https://pkc.gov.lv/lv/attistibas-planosana-latvija/ano-ilgtspējigas-attistibas-merki/iam-kartejums>, resurss skatīts 05.04.2022.
- ⁷⁶ "Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) un to apakšmērķu sasaiste ar Latvijas plānošanas sistēmu", Pārresoru koordinācijas centrs, 2017. Pieejams: <https://pkc.gov.lv/lv/attistibas-planosana-latvija/ano-ilgtspējigas-attistibas-merki/iam-kartejums>, resurss skatīts 05.04.2022.
- ⁷⁷ 2.2. apakšmērķis "Līdz 2030. gadam izskaust visu veidu nepareizu uzturu", 6.1. apakšmērķis "Līdz 2030. gadam nodrošināt visiem vispārēju un vienlīdzīgu piekļuvi nekaitīgam dzīvē un dabai par pieņemamu cenu".
- ⁷⁸ "Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams", United Nations Development Group, 2017., 20. lpp., 34.–38.lpp. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022.
- ⁷⁹ Pārresoru koordinācijas centra 16.03.2016. prezentācija "Plānošana ilgtspējīgai attīstībai" forumā "Pašvaldība un pasaule" Gulbenē.
- ⁸⁰ "ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešana Latvijā", M. Sīmane, 2016. Pieejams: [asn3_online.pdf \(zalabriviba.lv\)](https://www.zalabriviba.lv/asn3_online.pdf), resurss skatīts 20.10.2022.
- ⁸¹ Pārresoru koordinācijas centra vadītāja vietnieka 13.12.2022. elektroniskā pasta vēstule.
- ⁸² Skatīt, piemēram, Valsts kontroles un Pārresoru koordinācijas centra 16.05.2022. intervijas protokolu, Valsts kontroles un Latvijas Pašvaldību savienības 14.06.2022. intervijas protokolu, Valsts kontroles un biedrības "Latvijas platforma attīstības sadarbībai" 29.09.2022. intervijas protokolu, Valsts kontroles un Ventspils valstspilsētas pašvaldības 07.06.2022. intervijas protokolu, Valsts kontroles un Jēkabpils novada pašvaldības 15.06.2022. intervijas protokolu, Valsts kontroles un Bauskas novada pašvaldības 10.06.2022. intervijas protokolu.
- ⁸³ Pārresoru koordinācijas centra tīmekļa vietnes sadaļa "ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi". Pieejams: <https://www.pkc.gov.lv/lv/attistibas-planosana-latvija/ano-ilgtspējigas-attistibas-merki>, resurss skatīts 05.04.2022.
- ⁸⁴ Skatīt, piemēram, informāciju Pārresoru koordinācijas centra tīmekļa vietnē. Pieejams: <https://pkc.gov.lv/lv/aktualit%C4%81tes/eiropas-ilgtspējigas-attistibas-nedela-notiks-20-26-septembri>, resurss skatīts 26.05.2022.
- ⁸⁵ Informācija Pārresoru koordinācijas centra tīmekļa vietnē. Pieejams: <https://pkc.gov.lv/lv/aktualit%C4%81tes/eiropas-ilgtspējigas-attistibas-nedela-notiks-20-26-septembri>, resurss skatīts 26.05.2022.
- ⁸⁶ "Citizens views on development, cooperation and aid: Factsheets (national language) Latvia", Eurobarometer, 2017. Pieejams: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2109>, resurss skatīts 23.08.2022.
- ⁸⁷ "Citizens views on development, cooperation and aid: Factsheets (national language) Latvia", Eurobarometer, 2017. Pieejams: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2109>, resurss skatīts 23.08.2022.
- ⁸⁸ Eiropas ilgtspējīgas attīstības nedēļas tīmekļa vietnes sadaļas "Latvija", "Aktivitāšu pārskats". Pieejams: <https://esdw.eu/country/latvia/>, Activities Overview ESDW, resurss skatīts 22.11.2022.
- ⁸⁹ Eiropas ilgtspējīgas attīstības nedēļas tīmekļa vietnes sadaļa "Igaunija". Pieejams: <https://esdw.eu/country/estonia/>, resurss skatīts 22.11.2022.
- ⁹⁰ Eiropas ilgtspējīgas attīstības nedēļas tīmekļa vietnes sadaļa "Aktivitāšu pārskats". Pieejams: [Activities Overview ESDW](https://esdw.eu/country/estonia/activities-overview), resurss skatīts 22.11.2022.
- ⁹¹ "Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams, United Nations Development Group, 2017., 44.–46.lpp. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022.
- ⁹² "Integrated policymaking: choosing an institutional design for implementing the sustainable development goals (SDGs)", A. Breuer, J. Leininger, J. Tosun, German Development Institute, 2019, 17. lpp. Pieejams: <https://doi.org/10.23661/dp14.2019>, resurss skatīts 02.11.2022.
- ⁹³ "Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams", United Nations Development Group, 2017, 63. lpp. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022.
- ⁹⁴ "Ilgtspējīgas attīstības mērķi: es, kopiena, valsts un pasaule. Informatīvs un metodisks materiāls", biedrība "Latvijas Platforma attīstības sadarbībai", 6. lpp. Pieejams: [Metodiskais materiāls IAM.pdf \(lapas.lv\)](https://www.zalabriviba.lv/metodiskais-materials_IAM.pdf), resurss skatīts 25.08.2022.

- ⁹⁵ “Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams”, United Nations Development Group, 2017, 77. lpp. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022.
- ⁹⁶ Analizēti 14 INTOSAI datubāzē <https://www.intosai.org/system/sdg-atlas> pieejamie revīzijas ziņojumi no Eiropas, ASV un Kanādas, kā arī 25 valstu sniegtā informācija par IAM revīziju secinājumiem attiecībā uz pašvaldībām, kas apkopota EUROSAI Pašvaldību revīziju darba grupas īstenotās aktivitātes ietvaros.
- ⁹⁷ “Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams, United Nations Development Group”, 2017, 44. lpp. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022.
- ⁹⁸ Vācijas 2016. gada brīvprātīgais ziņojums ANO par IAM īstenošanu “Report of the German Federal Government to the High-Level Political Forum on Sustainable Development”, 12.–13.lpp. Pieejams: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/10686HLPF-Bericht_final_EN.pdf, resurss skatīts 03.11.2022.
- ⁹⁹ Vācijas 2016. gada brīvprātīgais ziņojums ANO par IAM īstenošanu “Report of the German Federal Government to the High-Level Political Forum on Sustainable Development”, 12.–13.lpp. Pieejams: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/10686HLPF-Bericht_final_EN.pdf, resurss skatīts 03.11.2022.
- ¹⁰⁰ Vācijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija. Pieejams: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/issues/sustainability/germany-s-national-sustainable-development-strategy-276504>, resurss skatīts 04.11.2022.
- ¹⁰¹ “Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams”, United Nations Development Group, 2017, 75. lpp. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022. Skatīt arī [Country Profiles: ESDN](#) (Austrija – Vertikālā integrācija), resurss skatīts 07.11.2022.
- ¹⁰² Austrijas Federālās kancelejas tīmekļa vietne. Pieejams: <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/themen/nachhaltige-entwicklung-agenda-2030.html>, <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/themen/nachhaltige-entwicklung-agenda-2030/implementierung.html>, resursi skatīts 07.11.2022.
- ¹⁰³ Piemēram, platformas “Local 2030” sadaļa “Kas ir lokalizācija?”. Pieejams: <https://www.local2030.org/discover-tools>, resurss skatīts 30.05.2022.
- ¹⁰⁴ Platformas “Local 2030” tīmekļa vietne. Pieejams: <https://www.local2030.org/discover-tools>, resurss skatīts 30.05.2022.
- ¹⁰⁵ ANO Iedzīvotāju apmetņu programmas (UN-Habitat) pārstāvja Martino Miraglia prezentācija “Achieving the global goals: an introduction to SDG localization” EUROSAI Pašvaldību revīziju darba grupas 07.07.2021. seminārā “Izpratnes veidošana par IAM”.
- ¹⁰⁶ Pieejams: [Flanders translates SDGs to local level - CIFAL Flanders \(cifal-flanders.org\)](https://cifal-flanders.org/), resurss skatīts 13.06.2022.
- ¹⁰⁷ Norvēģijas statistikas biroja fakti par Askeras pašvaldību. Pieejams: <https://www.ssb.no/kommunefakta/asker>, resurss skatīts 15.11.2022.
- ¹⁰⁸ Askeras pašvaldības tīmekļa vietne. Pieejams: <https://www.asker.kommune.no/asker-mot-2030/fns-barekraftsmal/askers-work-on-the-sdgs/the-new-asker-municipality-is-based-on-the-un-sustainable-development-goals/>, resurss skatīts 15.11.2022.
- ¹⁰⁹ Askeras pašvaldības inovāciju speciālista prezentācija 19.05.2022. prezentācija par pašvaldības pieredzi Dienaskārtības 2030 lokalizācijā.
- ¹¹⁰ “Localizing the sustainable development goals through an integrated approach in municipalities: early experiences from a Swedish forerunner”, autori: Venus Krantz, Sara Gustafsson, avots: *Journal of Environmental Planning and Management*, 2021, 2646. lpp.
- ¹¹¹ “Sustainable Växjö 2030: responsibility, Innovation results”. Pieejams: https://vaxjo.se/download/18.35d6e9ef173d516f49758b6/1597041882155/ENG_H%C3%A5llbarhetsprogrammet%20H%C3%A5llbara%20V%C3%A4xj%C3%B6%202030_antaget%20av%20KF_final.pdf, resurss skatīts 27.10.2022.
- ¹¹² Programmas “Ilgtspējīga pilsēta” tīmekļa vietne. Pieejams: <https://kestavakaupunki.fi/>, resurss skatīts 02.11.2022.
- ¹¹³ Somijas Vides ministrijas preses relīze. Pieejams: [Sustainable City programme creates broad-based and concrete cooperation between developers - Ministry of the Environment \(ym.fi\)](https://ym.fi/en/sustainable-city-programme-creates-broad-based-and-concrete-cooperation-between-developers), resurss skatīts 02.11.2022.
- ¹¹⁴ “Accelerating sustainable development: Agenda 2030 handbook for municipalities”, Ministry of the Environment, Demos Helsinki, 2022. Pieejams: [Accelerating Sustainable Development - Agenda 2030 Handbook for Municipalities | Kestävä kaupunki \(kestavakaupunki.fi\)](https://kestavakaupunki.fi/), resurss skatīts 03.11.2022.

- ¹¹⁵ Valsts kontroles un Pārresoru koordinācijas centra 16.05.2022. intervijas protokols, Aizsardzības ministrijas 09.11.2022. e-pasta vēstule “Atbilde uz informācijas pieprasījumu revīzijā Nr.2.4.1-10/2022”, Ārlietu ministrijas 10.11.2022. vēstule Nr. 06-25818, Ekonomikas ministrijas 22.07.2021. vēstule Nr.3.3-4/2022/7277N, Finanšu ministrijas 30.11.2022. e-pasta vēstule Nr. Nr. 1.2-8/15-2/67, Izglītības un zinātnes ministrijas 09.11.2022. vēstule Nr. 4-10e/22/3210, Kultūras ministrijas 24.11.2022. vēstule Nr. 3-1/1700, Labklājības ministrijas 14.11.2022. vēstule Nr. 30-1-03/1510, Satiksmes ministrijas 10.11.2022. e-pasta vēstule “SM atbilde uz VK 24.10.2022. vēstuli Nr. 11-2.3.1e/946 “Par informācijas pieprasījumu revīzijā Nr.2.4.1-10/2022”, Tieslietu ministrijas 04.11.2022. vēstule Nr. 1-17/3291, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 07.11.2022. vēstule Nr. 1-132/7650, Zemkopības ministrijas 10.11.2022. vēstule Nr. 6.3-2e/1827/2022, Iekšlietu ministrijas 14.11.2022. vēstule Nr.1-21 IP/2664, Veselības ministrijas 11.11.2022. vēstule Nr. 01-15.1/5259, Valsts kontroles un Bauskas novada pašvaldības 10.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Daugavpils valstspilsētas pašvaldības 07.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Centrālās statistikas pārvaldes 15.12.2022. intervijas protokols, Pārresoru koordinācijas centra 2018. gada “Latvijas ziņojums Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu”.
- ¹¹⁶ Valsts kontroles un Pārresoru koordinācijas centra 16.05.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Centrālās statistikas pārvaldes 15.12.2022. intervijas protokols.
- ¹¹⁷ “Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) un to apakšmērķu sasaiste ar Latvijas plānošanas sistēmu”, Pārresoru koordinācijas centrs, 2017. Pieejams: <https://pkc.gov.lv/lv/attistibas-planosana-latvija/ano-ilgtspējīgas-attistības-merki/iam-kartejums>, resurss skatīts 05.04.2022.
- ¹¹⁸ Piemēram, par Latvijai neaktuāliem atzīti IAM apakšmērķi 11.7. Līdz 2030. gadam nodrošināt drošu, iekļaujošu un pieejamu zaļo un sabiedrisko zonu vispārēju pieejamību, jo īpaši sievietēm un bērniem, veciem cilvēkiem un personām ar invaliditāti.; 6.4. Līdz 2030. gadam būtiski palielināt ūdens izmantošanas lietderību visās nozarēs un nodrošināt ilgtspējīgu saldūdens patēriņu un apgādi, lai novērstu ūdens trūkumu un būtiski samazinātu to cilvēku skaitu, kuriem trūkst ūdens.; 6.b Atbalstīt un nostiprināt vietējās sabiedrības līdzdalību ūdens apsaimniekošanas un sanitārijas pārvaldības uzlabošanā.; 11.b Līdz 2020. gadam ievērojami palielināt to pilsētu un apdzīvotu vietu skaitu, kuras pieņem un īsteno integrētas politikas un plānus attiecībā uz iekļaušanu, resursefektivitāti, klimata pārmaiņu mazināšanu, pielāgošanos šādām pārmaiņām un noturību pret katastrofām, un atbilstoši Sendai Katastrofu risku mazināšanas rīcības plānam 2015.–2030. gadam attīstīt un īstenot vienotu katastrofu riska pārvaldību visos līmeņos. Tai pašā laikā sabiedrībā regulāri tiek aktualizēts jautājums par vides pieejamības problēmām personām ar invaliditāti un Latvijas civilās aizsardzības sistēmas efektivitāti. Tāpat Latvijas Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam iekļauts mērķis nodrošināt normatīvo aktu prasībām atbilstošu ūdens kvalitāti, samazināt iekšējo ūdeņu eitrofikāciju un nodrošināt ūdenssaimniecības pakalpojumu kvalitāti. Norādīts, ka nepieciešams izstrādāt ātrus un reāli izpildāmus risinājumus, kas orientēti uz ilgtspējīgu un racionālu ūdens resursu izmantošanu un ūdens attīrīšanas tehnoloģisko procesu modernizāciju.
- ¹¹⁹ Skatīt, piemēram, Valsts kontroles 16.08.2021. revīzijas ziņojumu “Kas notiek publiskajos ūdeņos?”, Valsts kontroles 28.08.2020. revīzijas ziņojumu “Notekūdeņu savākšanā, novadīšanā un attīrīšanā joprojām daudz izaicinājumu”, Valsts kontroles 27.09.2022. ziņojumu “Valsts civilās aizsardzības sistēmas plānošana un gatavība”.
- ¹²⁰ Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam (apstiprināts ar Latvijas Republikas Saeimas 02.07.2020. lēmumu Nr. 418/Lm13), 5. lpp., Pieejams: https://pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_apstiprin%C4%81ts%20Saeim%C4%81_1.pdf, resurss skatīts 07.06.2022.
- ¹²¹ Piemēram, apakšmērķi 3.b, 6.1., 6.5., 8.10.
- ¹²² Attīstības sadarbības politikas pamatnostādnes 2021. –2027. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 14.04.2021. rīkojumu Nr. 245).
- ¹²³ Skatīt, piemēram, Valsts civilās aizsardzības plānu (apstiprināts ar Ministru kabineta 26.08.2020. rīkojumu Nr. 476).
- ¹²⁴ Attīstības sadarbības politikas plāns 2021.–2023. gadam (apstiprināts ar Ministru kabineta 18.05.2021. rīkojumu Nr. 337).
- ¹²⁵ Sporta politikas pamatnostādnes 2022.–2027. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 31.05.2022. rīkojumu Nr. 397).
- ¹²⁶ ANO tīmekļa vietnes sadaļa “Sporta loma ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā”. Pieejams: <https://www.un.org/en/chronicle/article/role-sport-achieving-sustainable-development-goals>, resurss skatīts 16.09.2022.
- ¹²⁷ Skatīt, piemēram, Valsts kontroles 18.05.2022. revīzijas ziņojumu “Vai Latvijā tiek veidota efektīva un ekonomiski pamatota bioloģisko atkritumu apsaimniekošanas sistēma?”.

- ¹²⁸ Komisijas 20.05.2020. paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai COM(2020) 380 final “ES Biodaudzveidības stratēģijas 2030. gadam Atgriezīsim savā dzīvē dabu”, 19. lpp., .
- ¹²⁹ Pieejams: [Soda draudi par invazīvo sugu apkarošanas plāna trūkumu Latvijā valdībai zināmi jau vairākus gadus / Raksts \(lsm.lv\)](#), resurss skatīts 30.01.2023.
- ¹³⁰ Vides politikas pamatnostādnes 2021.-2027. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 31.08.2022. rīkojumu Nr. 583).
- ¹³¹ Pieejams: [Latvijai draud starptautiska tiesvedība, jo nav invazīvo sugu apkarošanas plāna / Raksts \(lsm.lv\)](#), resurss skatīts 30.01.2023.
- ¹³² Aizsardzības ministrijas 09.11.2022. e-pasta vēstule “Atbilde uz informācijas pieprasījumu revīzijā Nr.2.4.1-10/2022”, Ārlietu ministrijas 10.11.2022. vēstule Nr. 06-25818, Ekonomikas ministrijas 22.07.2021. vēstule Nr.3.3-4/2022/7277N, Finanšu ministrijas 30.11.2022. e-pasta vēstule Nr. 1.2-8/15-2/67, Izglītības un zinātnes ministrijas 09.11.2022. vēstule Nr. 4-10e/22/3210, Kultūras ministrijas 24.11.2022. vēstule Nr. 3-1/1700, Labklājības ministrijas 14.11.2022. vēstule Nr. 30-1-03/1510, Satiksmes ministrijas 10.11.2022. e-pasta vēstule “SM atbilde uz VK 24.10.2022. vēstuli Nr. 11-2.3.1e/946 “Par informācijas pieprasījumu revīzijā Nr.2.4.1-10/2022”, Tieslietu ministrijas 04.11.2022. vēstule Nr. 1-17/3291, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 07.11.2022. vēstule Nr. 1-132/7650, Zemkopības ministrijas 10.11.2022. vēstule Nr. 6.3-2e/1827/2022, Iekšlietu ministrijas 14.11.2022. vēstule Nr.1-21 IP/2664, Veselības ministrijas 11.11.2022. vēstule Nr. 01-15.1/5259.
- ¹³³ Aizsardzības ministrijas 09.11.2022. e-pasta vēstule “Atbilde uz informācijas pieprasījumu revīzijā Nr.2.4.1-10/2022”, Ārlietu ministrijas 10.11.2022. vēstule Nr. 06-25818, Ekonomikas ministrijas 22.07.2021. vēstule Nr.3.3-4/2022/7277N, Finanšu ministrijas 30.11.2022. e-pasta vēstule Nr. 1.2-8/15-2/67, Izglītības un zinātnes ministrijas 09.11.2022. vēstule Nr. 4-10e/22/3210, Kultūras ministrijas 24.11.2022. vēstule Nr. 3-1/1700, Labklājības ministrijas 14.11.2022. vēstule Nr. 30-1-03/1510, Satiksmes ministrijas 10.11.2022. e-pasta vēstule “SM atbilde uz VK 24.10.2022. vēstuli Nr. 11-2.3.1e/946 “Par informācijas pieprasījumu revīzijā Nr.2.4.1-10/2022”, Tieslietu ministrijas 04.11.2022. vēstule Nr. 1-17/3291, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 07.11.2022. vēstule Nr. 1-132/7650, Zemkopības ministrijas 10.11.2022. vēstule Nr. 6.3-2e/1827/2022, Iekšlietu ministrijas 14.11.2022. vēstule Nr.1-21 IP/2664, Veselības ministrijas 11.11.2022. vēstule Nr. 01-15.1/5259.
- ¹³⁴ Skatīti, piemēram, Ekonomikas ministrijas 22.07.2021. vēstuli Nr.3.3-4/2022/7277N, Izglītības un zinātnes ministrijas 09.11.2022. vēstuli Nr. 4-10e/22/3210, Kultūras ministrijas 24.11.2022. vēstuli Nr. 3-1/1700, Satiksmes ministrijas 10.11.2022. e-pasta vēstuli “SM atbilde uz VK 24.10.2022. vēstuli Nr. 11-2.3.1e/946 “Par informācijas pieprasījumu revīzijā Nr.2.4.1-10/2022”, Tieslietu ministrijas 04.11.2022. vēstuli Nr. 1-17/3291.
- ¹³⁵ Latvijas ziņojums Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu – 2022. gads, 29. lpp. Pieejams: <https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/Latvija%20IAM%202022%20LV%20mobile.pdf>, resurss skatīts 04.08.2022.
- ¹³⁶ Ministru kabineta noteikumu Nr.737 “Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un izvērtēšanas noteikumi” 18.3. apakšpunkts, 25.2. apakšpunkts. Attīstības plānošanas sistēmas likums nereglamentē attīstības plānošanas dokumentu sasaisti ar Eiropas Savienības un starptautiskiem dokumentiem.
- ¹³⁷ Politikas veidošanas rokasgrāmata, Pārresoru koordinācijas centrs. Pieejams: https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/pkc_rokasgramata_090316_web.pdf, resurss skatīts 02.11.2022.
- ¹³⁸ “Nacionālā attīstības plāna 2014.–2020. gadam un Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam īstenošanas uzraudzības ziņojums”, Pārresoru koordinācijas centrs, 2017, 81.–82.lpp. Pieejams: https://pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2020%20vidusposma%20zinojums%20final_1.pdf, resurss skatīts 20.04.2022.
- ¹³⁹ Biedrības “Latvijas platforma attīstības sadarbībai” 25.11.2019. vēstule Nr. 2019_11_25/1 Pārresoru koordinācijas centram “Par Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027.gadam pirmo redakciju”. Pieejams: https://pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/20191125_LatvijasPlatformaAttistibasSadarbibai.pdf, resurss skatīts 31.08.2022.
- ¹⁴⁰ “Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) un to apakšmērķu sasaiste ar Latvijas plānošanas sistēmu”, Pārresoru koordinācijas centrs, 2022, pieejams: <https://pkc.gov.lv/lv/attistibas-planosana-latvija/ano-ilgtspejigas-attistibas-merki/iam-kartejums>. “Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) un to apakšmērķu sasaiste ar Latvijas plānošanas sistēmu”, Pārresoru koordinācijas centrs, 2017., pieejams: <https://pkc.gov.lv/lv/attistibas-planosana-latvija/ano-ilgtspejigas-attistibas-merki/iam-kartejums> Resursi skatīti 05.04.2022.
- ¹⁴¹ Valsts kontroles un Pārresoru koordinācijas centra 16.05.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Liepājas valstspilsētas pašvaldības 06.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Daugavpils valstspilsētas pašvaldības

- 07.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Ventspils valstspilsētas pašvaldības 08.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Bauskas novada pašvaldības 10.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Rīgas valstspilsētas pašvaldības 13.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Jēkabpils novada pašvaldības 15.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Valmieras novada pašvaldības 20.06.2022. intervijas protokols un Valsts kontroles un Ogres novada pašvaldības 06.06.2022. intervijas protokols.
- ¹⁴² Attīstības plānošanas sistēmas likuma 9. panta pirmā un ceturrtā daļa, Ministru kabineta 14.10.2014. noteikumu Nr. 628 “Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” 18. un 21. punkts.
- ¹⁴³ Valsts kontroles un Liepājas valstspilsētas pašvaldības 06.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Daugavpils valstspilsētas pašvaldības 07.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Ventspils valstspilsētas pašvaldības 08.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Bauskas novada pašvaldības 10.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Rīgas valstspilsētas pašvaldības 13.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Jēkabpils novada pašvaldības 15.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Valmieras novada pašvaldības 20.06.2022. intervijas protokols un Valsts kontroles un Ogres novada pašvaldības 06.06.2022. intervijas protokols.
- ¹⁴⁴ Ministru kabineta 14.07.2022. noteikumu Nr. 434 “Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas nolikums” 5.3.2. apakšpunkts.
- ¹⁴⁵ Skatīt, piemēram, Valsts kontroles un Ventspils valstspilsētas pašvaldības 08.06.2022. intervijas protokolu, Valsts kontroles un Jēkabpils novada pašvaldības 15.06.2022. intervijas protokolu.
- ¹⁴⁶ Bauskas novada pašvaldības informatīvais izdevums “Bauskas novada vēstnesis”, 2022. gada 27. jūlijs, Nr. 8 (169). Pieejams: [https://www.bauska.lv/allfiles/files/Jaunumu%20pdf/BNV%2025%20julijs%202022%20arkartas%20izdevums_Web%20\(5\).pdf](https://www.bauska.lv/allfiles/files/Jaunumu%20pdf/BNV%2025%20julijs%202022%20arkartas%20izdevums_Web%20(5).pdf), resurss skatīts 25.07.2022.
- ¹⁴⁷ Liepājas valstspilsētas un Dienvidkurzemes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2035. gadam (apstiprināta ar Liepājas valstspilsētas pašvaldības domes 2022. gada 21. jūlija lēmumu nr. 264/11 un Dienvidkurzemes novada pašvaldības domes 2022. gada 28. jūlija lēmumu nr. 790), 34.–35. lpp. Pieejams: https://faili.liepaja.lv/Bildes/Dokumenti/Pilsetas-attistiba/1_LDK_IAS_35_Pilnveidota_redakcija_apstiprinats.pdf, resurss skatīts 09.08.2022.
- ¹⁴⁸ Rīgas attīstības programma 2022.–2027. gadam (apstiprināta ar Rīgas domes 23.02.2022. lēmumu Nr. 1284), 14.–15. lpp. Pieejams: https://www.rdpad.lv/wp-content/uploads/2022/07/AP2027_Programma_Apstiprinata_1284.pdf, resurss skatīts 26.08.2022.
- ¹⁴⁹ Valmieras novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2022.–2038. gadam (redakcija 2.1.), 10.lpp. Pieejams: https://www.valmierasnovads.lv/content/uploads/2022/11/ilgtspējīgas_att_strat_valmieras_nov.pdf, resurss skatīts 29.08.2022.
- ¹⁵⁰ Valmieras novada attīstības programmas 2022.–2028. gadam (Redakcija 2.1) Investīciju plāns. Pieejams: [93f591b302779ed416ec058253f1788d62762807a62b7e00c61cc493e6f86cbf.xlsx](https://www.valmierasnovads.lv/files/93f591b302779ed416ec058253f1788d62762807a62b7e00c61cc493e6f86cbf.xlsx) (valmierasnovads.lv), resurss skatīts 29.08.2022.
- ¹⁵¹ “Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams”, United Nations Development Group, 2017, 16.–17. lpp., 84. lpp. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022.
- ¹⁵² “Auditing preparedness for implementation of sustainable development goals: guidance for supreme audit institutions”, INTOSAI Development Initiative, 2019, 26. lpp.
- ¹⁵³ “Budgeting for the sustainable development goals: aligning domestic budgets with the SDG”, United Nations Development Programme, 2020, Pieejams: https://sdgfinance.undp.org/sites/default/files/UNDP%20Budgeting%20for%20the%20SDGs%20-%20Guidebook_Nov%202020.pdf, resurss skatīts 02.11.2022.
- ¹⁵⁴ “Budgeting for sustainable development”, Somijas Augstākā revīzijas iestāde, 2020. Pieejams: <https://www.vtv.fi/en/blog/budgeting-for-sustainable-development/>, resurss skatīts 04.11.2022.
- ¹⁵⁵ “Budgeting for sustainable development”, Somijas Augstākā revīzijas iestāde, 2020. Pieejams: <https://www.vtv.fi/en/blog/budgeting-for-sustainable-development/>, resurss skatīts 04.11.2022.
- ¹⁵⁶ “Budgeting for sustainable development”, Somijas Augstākā revīzijas iestāde, 2020. Pieejams: <https://www.vtv.fi/en/blog/budgeting-for-sustainable-development/>, resurss skatīts 04.11.2022.
- ¹⁵⁷ Veidots, pamatojoties uz ANO Attīstības programmas izstrādāto dokumentu “Budgeting for the sustainable development goals: aligning domestic budgets with the SDG”, United Nations Development Programme, 2020. Pieejams: https://sdgfinance.undp.org/sites/default/files/UNDP%20Budgeting%20for%20the%20SDGs%20-%20Guidebook_Nov%202020.pdf, resurss skatīts 04.11.2022.

- ¹⁵⁸ “Budgeting for the sustainable development goals: aligning domestic budgets with the SDG”, United Nations Development Programme, 2020, 3. lpp. Pieejams: <https://sdgfinance.undp.org/sites/default/files/UNDP%20Budgeting%20for%20the%20SDGs%20-%20Guidebook%20Nov%202020.pdf>, resurss skatīts 04.11.2022.
- ¹⁵⁹ “Budgeting for the sustainable development goals aligning domestic budgets with the SDG”, United Nations Development Programme, 2020, 25. lpp. Pieejams: <https://sdgfinance.undp.org/sites/default/files/UNDP%20Budgeting%20for%20the%20SDGs%20-%20Guidebook%20Nov%202020.pdf>, resurss skatīts 04.11.2022.
- ¹⁶⁰ Likuma “Par budžetu un finanšu vadību” 1. panta pirmā daļa.
- ¹⁶¹ Attīstības sadarbības politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 14.04.2021. rīkojumu Nr. 245), Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 26.05.2022. rīkojumu Nr. 359), Transporta attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 21.10.2021. rīkojumu Nr. 710).
- ¹⁶² Valsts kontroles un Finanšu ministrijas 14.10.2022. intervijas protokols.
- ¹⁶³ Revīzijas “Budžeta vadības sistēmas efektivitāte: 1.daļa – budžeta plānošanas cikla efektivitātes izvērtējums” 22.12.2017. ziņojums “Budžeta plānošana Latvijā – vai esošā pieeja ir efektīva?”, 7. lpp., 205.-206. lpp. Pieejams: https://www.lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile/uploads/reviziju-zinojumi/2016/2.4.1-7_2016/Revizijas%20zinojums%20ievietos%CC%8Canai%20VK%20ma%CC%84jaslapa%CC%84_17%2001%202018.pdf, resurss skatīts 02.09.2022.
- ¹⁶⁴ Ministru kabineta 06.10.2015. protokola Nr.53.41§ “Informatīvais ziņojums “Par Latvijas Republikas 2014.gada pārskatu par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem un Valsts kontroles atzinumu”” 3.punkts.
- ¹⁶⁵ Valsts kontroles 15.09.2015. revīzijas ziņojuma Nr.2.4.1-39/2014 “Par Latvijas Republikas 2014.gada pārskatu par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem” 195.punkts.
- ¹⁶⁶ Ministru kabineta 02.12.2014. noteikumi Nr.737 “Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi”.
- ¹⁶⁷ Pārresoru koordinācijas centra tīmekļa vietnes sadaļa “ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi”. Pieejams: <https://pkc.gov.lv/lv/attistibas-planosana-latvija/ano-ilgtspejigas-attistibas-merki>, resurss skatīts 04.04.2022.
- ¹⁶⁸ Skatīt, piemēram, ANO Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkla izstrādāto metodisko materiālu “Getting started with SDGs in cities: a guide for stakeholders”, 2016, 15. lpp., pieejams: <https://irp-cdn.multiscreensite.com/be6d1d56/files/uploaded/9.1.8.-Cities-SDG-Guide.pdf>, kā arī ANO Āzijas un Klusā okeāna reģiona ekonomikas un sociālo lietu komisijas informatīvo materiālu “Localizing the 2030 Agenda”, pieejams: <https://www.unescap.org/projects/da11/sdglocalization>. Resursi skatīti 10.06.2022.
- ¹⁶⁹ “The sustainable development goals: what local governments need to know”, Pasaules Apvienotā pilsētu un pašvaldību organizācija (United Cities and Local Governments), 2. lpp. Pieejams: <https://www.local2030.org/library/view/40>, resurss skatīts 12.09.2022.
- ¹⁷⁰ Pasaules Apvienotās pilsētu un pašvaldību organizācijas (United Cities and Local Governments) tīmekļa vietne “Ilgtspējīgas attīstības mērķi: kas jāzina vietējām pašvaldībām”. Pieejams: [THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS \(uclg.org\)](https://www.local2030.org/library/view/40), resurss skatīts 12.09.2022.
- ¹⁷¹ ANO Iedzīvotāju apmetņu programmas (UN-Habitat) pārstāvja Martino Miraglia prezentācija “Achieving the global goals: an introduction to SDG localization” EUROSIAI Pašvaldību revīziju darba grupas 07.07.2021. seminārā “Izpratnes veidošana par IAM”.
- ¹⁷² “Localizing the sustainable development goals through an integrated approach in municipalities: early experiences from a Swedish forerunner”, V. Krantz, S. Gustafsson, *Journal of Environmental Planning and Management*, 2021, 2642. lpp.
- ¹⁷³ “The 2030 Agenda through the eyes of local and regional governments’ associations”, The Council of European Municipalities and Regions, 2020, 10.lpp. Pieejams: <https://platforma-dev.eu/wp-content/uploads/2020/07/CEMR-PLATFORMA-SDGs-2020.pdf>, resurss skatīts 15.09.2022.
- ¹⁷⁴ “UN sustainable development goals: a guide for councils”, Local Government Association, 2020. Pieejams: <https://www.local.gov.uk/un-sustainable-development-goals-guide-councils>, resurss skatīts 21.09.2022.
- ¹⁷⁵ Bristoles IAM alianses tīmekļa vietne. Pieejams: <https://globalgoalscentre.org/project/sdg-alliance/>, resurss skatīts 21.09.2022.
- ¹⁷⁶ “Driving the Sustainable Development Goals agenda at city level in Bristol”, 13.–14. lpp. Pieejams: <https://bristolgreencapital.org/wp-content/uploads/2018/07/Bristol-Method-Driving-the-SDGs-agenda-at-city-level-in-Bristol-17-Jul-2018.pdf>, resurss skatīts 22.09.2022.

- ¹⁷⁷ ANO Iedzīvotāju apmetņu programmas (*UN-Habitat*) pārstāvja Martino Miraglia prezentācija “Achieving the global goals: an introduction to SDG localization” EUROSAT Pašvaldību revīziju darba grupas 07.07.2021. seminārā “Izpratnes veidošana par IAM”.
- ¹⁷⁸ Barselonas pilsētas pašvaldības tīmekļa vietne. Pieejams: <https://ajuntament.barcelona.cat/agenda2030/en/projects/barcelona-2030-agenda-awards>, resurss skatīts 29.09.2022.
- ¹⁷⁹ “SDG voices by city of Ghent”. Pieejams: <https://sdgactionawards.org/sdg-voices/>, resurss skatīts 26.09.2022.
- ¹⁸⁰ Valsts kontroles un Pārresoru koordinācijas centra 16.05.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Liepājas valstspilsētas pašvaldības 06.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Daugavpils valstspilsētas pašvaldības 07.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Ventspils valstspilsētas pašvaldības 08.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Bauskas novada pašvaldības 10.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Rīgas valstspilsētas pašvaldības 13.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Jēkabpils novada pašvaldības 15.06.2022. intervijas protokols, Valsts kontroles un Valmieras novada pašvaldības 20.06.2022. intervijas protokols un Valsts kontroles un Ogres novada pašvaldības 06.06.2022. intervijas protokols.
- ¹⁸¹ Lai nodrošinātu SUS efektīvu darbību, Rīgas valstspilsētas pašvaldības iestādes vai struktūrvienības vadītājs norīko SUS koordinators, kurš pēc Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta pieprasījuma sagatavo un sniedz nepieciešamo informāciju, kā arī piedalās ar SUS īstenošanu saistītajos pasākumos.
- ¹⁸² Informācija Jēkabpils novada pašvaldības iestāžu un nevalstisko organizāciju tīmekļa vietnēs. Pieejams: <https://www.jkp.lv/notikumi/praktisks-seminars-ilgtspējīgas-attīstības-merki-bibliotekas/?mnt=11>, [https://www.jgb.lv/uploads/files/editor/2019/11/14/GI_pasakums_biblioteka_21nov%20\(00000003\).pdf](https://www.jgb.lv/uploads/files/editor/2019/11/14/GI_pasakums_biblioteka_21nov%20(00000003).pdf), https://iic.lv/wp-content/uploads/2019/09/Glob_ned_pasakumi_visi_kopa_Jekabpils.pdf, resursi skatīti 29.09.2022.
- ¹⁸³ Rīgas valstspilsētas pašvaldības Stratēģiskās vadības pārvaldes vadītāja vietnieces 07.11.2022. elektroniski sniegtā informācija.
- ¹⁸⁴ Liepājas valstspilsētas pašvaldības 17.01.2023. elektroniski sniegtā informācija, Liepājas valstspilsētas pašvaldības prezentācija “Liepājas valstspilsētas un Dienvidkurzemes novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2035. gadam un Attīstības programmas 2022.–2027. gadam 1. redakcija”.
- ¹⁸⁵ Skatīt, piemēram, Latvijas Pašvaldību savienības preses relīzi. Pieejams: <https://www.lps.lv/lv/zinas/eiropa-un-pasaule/7278-riga-un-liepaja-ieklaudas-starp-100-es-pilsetam-kas-lidz-2030-gadam-pildis-klimatneitrālo-viedpilsetu-uzdevumu>, resurss skatīts 11.09.2022.
- ¹⁸⁶ Ogres novada pašvaldības tīmekļa vietne. Pieejams: <https://www.ogresnovads.lv/lv/projekts/projektu-konkurss-veidojam-vidi-ap-mums-ogres-novada-2023-gada>, <https://www.ogresnovads.lv/lv/jaunums/izverteti-projekti-konkursa-radi-ogres-novadam>, resursi skatīti 06.01.2023.
- ¹⁸⁷ Skatīt, piemēram, Jēkabpils novada pašvaldības informatīvo izdevumu “Jēkabpils novads vēstis”. Pieejams: <https://www.jekabpils.lv/lv/jekabpils-novada-vestis>, resurss skatīts 08.11.2022.
- ¹⁸⁸ ANO Ģenerālās asamblejas 2015. gada 25. septembra rezolūcijas Nr. 70/1 “Pārveidosim mūsu pasauli: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam” 75. punkts.
- ¹⁸⁹ ANO Statistikas nodaļas tīmekļa vietne. Pieejams: <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>, resurss skatīts 09.12.2022.
- ¹⁹⁰ “Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams”, United Nations Development Group, 2017, 101. lpp. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022.
- ¹⁹¹ “Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams”, United Nations Development Group, 2017, 100. lpp. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022.
- ¹⁹² Datu dezagregācija – apkopoto datu sadalīšana mazākās vienībās/kategorijās, lai identificētu tendences un modeļus (piemēram, atšķirības dzimumu, reģionu, izglītības līmeņa grupās).
- ¹⁹³ Skatīt, piemēram, projektu “The SDG accountability handbook”. Pieejams: <https://www.sdgaccountability.org/working-with-formal-processes/contributing-to-voluntary-national-reviews-vnr/#easy-footnote-bottom-4-553>, resurss skatīts 02.12.2022.
- ¹⁹⁴ ANO Ģenerālsekretāra 15.01.2016. ziņojuma Nr. A/70/684 “Critical milestones towards coherent, efficient and inclusive follow-up and review at the global level” 80. paragrafs. Pieejams: <https://digitallibrary.un.org/record/819767?ln=en>, resurss skatīts 15.04.2022.
- ¹⁹⁵ Apvienotās Karalistes IAM rādītāju progresu datubāze. Pieejams: [U.K. Indicators For The Sustainable Development Goals \(sdgdata.gov.uk\)](https://sdgdata.gov.uk/), resurss skatīts 14.12.2022.

- ¹⁹⁶ Igaunijas Republikas IAM tīmekļa vietne. Pieejams <https://kesta.me/>, resurss skatīts 15.12.2022.
- ¹⁹⁷ Skatīt, piemēram, Itālijas nacionālā statistikas institūta 2021. gada pārskatu “2021 SDGs report. Statistical information for 2030 Agenda in Italy”. Pieejams: [2021 SDGS Report.pdf \(un.org\)](https://sdgs.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf), resurss skatīts 16.12.2022.
- ¹⁹⁸ “Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams”, United Nations Development Group, 2017, 107. lpp. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022.
- ¹⁹⁹ ANO Ekonomikas un sociālo lietu departamenta tīmekļa vietne. Pieejams: <https://sdgs.un.org/topics/voluntary-local-reviews>, resurss skatīts 19.12.2022.
- ²⁰⁰ ANO pašvaldību vietējo brīvprātīgo ziņojumu datubāze. Pieejams: <https://sdgs.un.org/topics/voluntary-local-reviews>, resurss skatīts 19.12.2022.
- ²⁰¹ ANO Ekonomikas un sociālo lietu departamenta tīmekļa vietne. Pieejams: <https://sdgs.un.org/topics/voluntary-local-reviews>, resurss skatīts 19.12.2022.
- ²⁰² Gentes pašvaldības tīmekļa vietne. Pieejams: [Ghent's Sustainable Development Goals | Stad Gent](https://www.gent.be/en/development/sustainable-development-goals), resurss skatīts 08.11.2022.
- ²⁰³ Vācijas pašvaldību IAM rādītāju datubāze. Pieejams: <https://sdg-portal.de/de/>, resurss skatīts 16.11.2022.
- ²⁰⁴ Valsts kontroles un Centrālās statistikas pārvaldes 15.12.2022. intervijas protokols.
- ²⁰⁵ Latvijas ziņojumi ANO par IAM īstenošanu Pārresoru koordinācijas centra tīmekļa vietnē. Pieejams: <https://www.pkc.gov.lv/lv/LV-zinojums-ANO>, resurss skatīts 04.08.2022.
- ²⁰⁶ Valsts kontroles un Pārresoru koordinācijas centra 16.05.2022. intervijas protokols.
- ²⁰⁷ Valsts kontroles un Rīgas valstspilsētas 12.06.2022. intervijas protokols.
- ²⁰⁸ Latvijas 2018. gada ziņojums Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu, 24.lpp, 31.lpp. Pieejams: <https://pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/Latvija%20IAM%20Zinojums%20ANO.pdf>, resurss skatīts 04.08.2022.
- ²⁰⁹ Skatīt, piemēram, Valsts kontroles un Latvijas Pašvaldību savienības 15.06.2022. intervijas protokolu, Valsts kontroles un biedrības “Latvijas platforma attīstības sadarbībai” 28.09.2022. intervijas protokolu.
- ²¹⁰ Latvijas 2022. gada ziņojums Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) ieviešanu, 7. lpp., 50. lpp., 105.lpp. Pieejams: <https://pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/Latvija%20IAM%202022%20LV.pdf>, resurss skatīts 04.08.2022.
- ²¹¹ “Measuring distance to the SDG targets – Latvia”, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, 2022, 3.lpp. Pieejams: <https://www.oecd.org/wise/measuring-distance-to-the-SDG-targets-country-profile-Latvia.pdf>, resurss skatīts 15.06.2022.
- ²¹² IAM 5, 11, 13, 14, 15, 17.
- ²¹³ “Measuring distance to the SDG targets – Latvia”, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, 2022, 3.lpp. Pieejams: <https://www.oecd.org/wise/measuring-distance-to-the-SDG-targets-country-profile-Latvia.pdf>, resurss skatīts 15.06.2022.
- ²¹⁴ ANO Ekonomikas un sociālo lietu departamenta statistika “Datu pieejamība valsts līmenī”. Pieejams: <https://unstats.un.org/sdgs/dataportal/analytics/DataAvailability>, resurss skatīts 03.10.2022.
- ²¹⁵ ANO Ekonomikas un sociālo lietu departamenta statistika “Datu pieejamība valstu līmenī”. Pieejams: <https://unstats.un.org/sdgs/dataportal/analytics/DataAvailability>, resurss skatīts 03.10.2022.
- ²¹⁶ ANO Ekonomikas un sociālo lietu departamenta statistika “Datu pieejamība valstu līmenī” (ar nosacījumu, ka dati pieejami vismaz par vienu gadu kopš 2015. gada). Pieejams: <https://unstats.un.org/sdgs/dataportal/analytics/DataAvailability>, resurss skatīts 03.10.2022.
- ²¹⁷ Skatīt, piemēram, Ministru kabineta 29.11.2022. noteikumus Nr. 741 “Noteikumi par Oficiālās statistikas programmu 2023.–2025. gadam”.
- ²¹⁸ “Are We Serious About Achieving the SDGs? A Statistician’s Perspective”, SDG knowledge hub. Pieejams: [Guest Article: Are We Serious About Achieving the SDGs? A Statistician's Perspective | SDG Knowledge Hub | IISD](https://www.sdgknowledgehub.org/en/articles/are-we-serious-about-achieving-the-sdgs-a-statistician-s-perspective), resurss skatīts 21.10.2022.
- ²¹⁹ Valsts kontroles un Centrālās statistikas pārvaldes 15.12.2022. intervijas protokols.
- ²²⁰ INTOSAI IDI 2019. gada norādījumi augstākajām revīzijas iestādēm “Auditing preparedness for implementation of sustainable Development Goals: Guidance for Supreme Audit Institutions”. Pieejams: <https://www.idi.no/elibary/relevant-sais/auditing-sustainable-development-goals-programme/1373-auditing-preparedness-for-implementation-of-sustainable-development-goals-guidance-for-supreme-audit-institutions-version-1/file>, resurss skatīts 22.03.2022.

- ²²¹ “Mainstreaming the 2030 Agenda for sustainable development: reference guide to our country teams”, United Nations Development Group, 2017. Pieejams: <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-Mainstreaming-the-2030-Agenda-Reference-Guide-2017.pdf>, resurss skatīts 01.06.2022. ANO Attīstības grupas darbības mērķis ir izstrādāt sistēmiskas vadlīnijas ANO attīstības aktivitāšu koordinēšanai un saskaņošanai. Tāpat arī izmantots ANO Attīstības grupas izstrādātais ceļvedis “Budgeting for the sustainable development goals: aligning domestic budgets with the SDG”, United Nations Development Programme, 2020, 3. lpp. Pieejams: https://sdgfinance.undp.org/sites/default/files/UNDP%20Budgeting%20for%20the%20SDGs%20-%20Guidebook_Nov%202020.pdf, resurss skatīts 02.11.2022.
- ²²² INTOSAI IDI 2019. gada norādījumi augstākajām revīzijas iestādēm “Auditing preparedness for implementation of sustainable development goals: guidance for supreme audit institutions”. Pieejams: <https://www.idi.no/elibrary/relevant-sais/auditing-sustainable-development-goals-programme/1373-auditing-preparedness-for-implementation-of-sustainable-development-goals-guidance-for-supreme-audit-institutions-version-1/file>, resurss skatīts 22.03.2022.
- ²²³ “The sustainable development goals: what local governments need to know”, Pasaules Apvienotā pilsētu un pašvaldību organizācija (United Cities and Local Governments). Pieejams: <https://www.local2030.org/library/view/40>, resurss skatīts 12.09.2022. Tāpat arī “The 2030 Agenda through the eyes of local and regional governments’ associations”, The Council of European Municipalities and Regions. Pieejams: <https://platforma-dev.eu/wp-content/uploads/2020/07/CEMR-PLATFORMA-SDGs-2020.pdf>, resurss skatīts 15.09.2022.
- ²²⁴ Rīgas valstspilsētas pašvaldība.
- ²²⁵ Rīgas valstspilsētas pašvaldība, Liepājas valstspilsētas pašvaldība, Bauskas novada pašvaldība.
- ²²⁶ Bauskas novada pašvaldība, Liepājas valstspilsētas pašvaldība, Rīgas valstspilsētas pašvaldība, Valmieras novada pašvaldība.
- ²²⁷ Jēkabpils novada pašvaldība.
- ²²⁸ Rīgas valstspilsētas pašvaldība.
- ²²⁹ Finanšu ministrijas tīmekļa vietne. Pieejams: <https://www.fm.gov.lv/lv/budzets2022>, resurss skatīts 06.10.2022.
- ²³⁰ Nav publiski pieejams.
- ²³¹ Ministriju atbilde uz Valsts kontroles uzdoto jautājumu “Kā Jūsu vadītajā iestādē ir organizēts process, lai nodrošinātu IAM integrēšanu nozares attīstības plānošanas dokumentos un budžeta plānošanā, t.sk., kā tiek noteikti konkrētie rezultātie rādītāji?”
- ²³² Aizsardzības ministrijas 09.11.2022. e-pasta vēstule “Atbilde uz informācijas pieprasījumu revīzijā Nr.2.4.1-10/2022”.
- ²³³ Atbilde “daļēji”: dokuments satur atsauci uz IAM, bet nav iezīmēts finansējums vai konkrēta programma, darbības virziens.
- ²³⁴ Ārlietu ministrijas 10.11.2022. vēstule Nr. 06-25818.
- ²³⁵ Ekonomikas ministrijas 11.11.2022. vēstule Nr. 3.3-4/2022/7277N.
- ²³⁶ Finanšu ministrijas 30.11.2022. vēstule Nr. Nr. 1.2-8/15-2/67.
- ²³⁷ Iekšlietu ministrijas 14.11.2022. vēstule Nr. 1-21 IP/2664.
- ²³⁸ Izglītības un zinātnes ministrijas 22.11.2022. vēstule Nr. 4-10e/22/3210.
- ²³⁹ Izglītības un zinātnes ministrijas 23.02.2023. vēstule Nr. -10e/23/48.
- ²⁴⁰ Kultūras ministrijas 24.11.2022. vēstule Nr. 3-1/1700.
- ²⁴¹ Labklājības ministrijas 14.11.2022. vēstule Nr. 30-1-03/1510.
- ²⁴² Tieslietu ministrijas 04.11.2022. vēstule Nr. 1-17/3291.
- ²⁴³ VARAM 07.11.2022. vēstule Nr. 1-132/7650.
- ²⁴⁴ Veselības ministrijas 11.11.2022. vēstule Nr. 01-15.1/5259.
- ²⁴⁵ Satiksmes ministrijas 10.11.2022. elektroniski sniegtā informācija “Satiksmes ministrijas atbilde uz Valsts kontroles 24.10.2022. vēstuli Nr. 11-2.3.1e/946 “Par informācijas pieprasījumu revīzijā Nr.2.4.1-10/2022”.
- ²⁴⁶ Transporta attīstības pamatnostādnes 2021. – 2027.gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 21.10.2021. rīkojumu Nr. 710).
- ²⁴⁷ Zemkopības ministrijas 09.11.2022. vēstule Nr. 6.3-2e/1827/2022.
- ²⁴⁸ Atbilde “nē”.
- ²⁴⁹ Rīgas attīstības programma 2022.–2027. gadam (apstiprināta ar Rīgas domes 23.02.2022. lēmumu Nr. 1284), 14.–15. lpp. Pieejams: https://www.rdpad.lv/wp-content/uploads/2022/07/AP2027_Programma_Apstiprinata_1284.pdf, resurss skatīts 26.08.2022.

-
- ²⁵⁰ Ir iespējams manuāli aplēst finansējumu prioritāram virzienam, bet nav iespējams noteikt finansējumu konkrētam IAM.
- ²⁵¹ Atbilde uz jautājumu “Vai pašvaldības ieskatā tās budžeti ir tieši saistīti ar attīstības plānošanas dokumentos noteiktajām prioritātēm un tajos iekļautajiem IAM?”
- ²⁵² Valsts kontroles un Rīgas valstspilsētas pašvaldības 21.10.2022. intervijas protokols.
- ²⁵³ Bauskas novada pašvaldības informatīvais izdevums “Bauskas novada vēstnesis”, 2022. gada 27. jūlijs, Nr. 8 (169). Pieejams:
[https://www.bauska.lv/allfiles/files/Jaunumu%20pdf/BNV%2025%20julijs%202022%20arkartas%20izdevums_Web%20\(5\).pdf](https://www.bauska.lv/allfiles/files/Jaunumu%20pdf/BNV%2025%20julijs%202022%20arkartas%20izdevums_Web%20(5).pdf), resurss skatīts 25.07.2022.
- ²⁵⁴ Atbilde “Jā”, bet veicot manuālas darbības.
- ²⁵⁵ Valsts kontroles un Bauskas novada pašvaldības 02.11.2022. intervijas protokols.
- ²⁵⁶ Valsts kontroles un Daugavpils valstspilsētas pašvaldības 31.10.2022. intervijas protokols.
- ²⁵⁷ Valsts kontroles un Jēkabpils novada pašvaldības 02.11.2022. intervijas protokols.
- ²⁵⁸ Liepājas valstspilsētas un Dienvidkurzemes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2035. gadam (apstiprināta ar Liepājas valstspilsētas pašvaldības domes 2022. gada 21. jūlija lēmumu nr. 264/11 un Dienvidkurzemes novada pašvaldības domes 2022. gada 28. jūlija lēmumu nr. 790), 34.–35. lpp. Pieejams:
https://faili.liepaja.lv/Bildes/Dokumenti/Pilsetas-attistiba/1_LDK_IAS_35_Pilnveidota_redakcija_apstiprinats.pdf, resurss skatīts 09.08.2022.
- ²⁵⁹ Valsts kontroles un Liepājas valstspilsētas 01.11.2022. intervijas protokols.
- ²⁶⁰ Valsts kontroles un Ogres novada pašvaldības 17.11.2022. intervijas protokols.
- ²⁶¹ Valmieras novada attīstības programmas 2022.–2028. gadam (Redakcija 2.1) Investīciju plāns. Pieejams:
<93f591b302779ed416ec058253f1788d62762807a62b7e00c61cc493e6f86cbf.xlsx> (valmierasnovads.lv), resurss skatīts 29.08.2022.
- ²⁶² Valsts kontroles un Valmieras novada pašvaldības 02.11.2022. intervijas protokols.
- ²⁶³ Valsts kontroles un Ventspils valstspilsētas pašvaldības 02.11.2022. intervijas protokols.
- ²⁶⁴ Ventspils valstspilsētas pašvaldības 21.02.2023 vēstule Nr. 1-58/2-659-1.
- ²⁶⁵ Revīzija tika veikta Pārresoru koordinācijas centrā. Kopš 2023. gada 1. marta Pārresoru koordinācijas centrs ir pievienots Valsts kancelejai, izveidojot Valsts kancelejas Pārresoru koordinācijas departamentu.